

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 4 juni.

2 § Avsägelse

Andre vice talmannen meddelade att *Kerstin Nilsson* (S) avsagt sig uppdraget som suppleant i konstitutionsutskottet från och med den 1 augusti.

Kammaren biföll denna avsägelse.

3 § Anmälan om kompletteringsval

Andre vice talmannen meddelade
att Socialdemokraternas riksdagsgrupp anmält *Sven Britton* som suppleant i socialutskottet under *Teres Lindbergs* ledighet och

att Moderata samlingspartiets riksdagsgrupp anmält *Pontus Haag* som suppleant i miljö- och jordbruksutskottet och EU-nämnden under *Lars Hjalmereds* ledighet.

Andre vice talmannen förklarade vald *under tiden den 15 juli–31 december* till

suppleant i socialutskottet
Sven Britton (S)

Andre vice talmannen förklarade vald *under tiden den 1 september–31 december* till

suppleant i miljö- och jordbruksutskottet
Pontus Haag (M)

suppleant i EU-nämnden
Pontus Haag (M)

4 § Meddelande om frågestund

Andre vice talmannen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den 14 juni kl. 14.00* skulle följande statsråd närvara:

Justitieminister Beatrice Ask (M), statsrådet Gunilla Carlsson (M), statsrådet Tobias Billström (M), statsrådet Ewa Björling (M) och miljöminister Lena Ek (C).

5 § Anmälan om inkommet protokollsutdrag från utskott

Andre vice talmannen anmälde att utdrag ur följande protokoll i ärenden om subsidiaritetsprövning av EU-förslag inkommit:

prot. 2011/12:46 för tisdagen den 29 maj från finansutskottet

prot. 2011/12:33 för tisdagen den 8 maj från trafikutskottet

6 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Andre vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2011/12:FPM150 Europeisk strategi för ett bättre internet för barn
KOM(2012)196 till kulturutskottet

7 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2011/12:397

Till riksdagen

Interpellation 2011/12:397 Praktik genom Arbetsförmedlingen
av Shadiye Heydari (S)

Interpellationen kommer att besvaras den 25 juni 2012.

Skälet till dröjsmålet är inbokade engagemang som inte kan ändras.

Stockholm den 29 maj 2012

Arbetsmarknadsdepartementet

Hillevi Engström (M)

Enligt uppdrag

Monica Rodrigo

Expeditions- och rättschef

Till riksdagen

Interpellation 2011/12:398 Sommarjobbssatsning för unga
av Hillevi Larsson (S)

Interpellationen kommer att besvaras den 25 juni 2012.

Skälet till dröjsmålet är inbokade engagemang som inte kan ändras.

Stockholm den 29 maj 2012

Arbetsmarknadsdepartementet

Hillevi Engström (M)

Enligt uppdrag

Monica Rodrigo

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2011/12:403

Till riksdagen

Interpellation 2011/12:403 Arbetslösheten i Örebro län
av Håkan Bergman (S)

Interpellationen kommer att besvaras den 25 juni 2012.

Skälet till dröjsmålet är inbokade engagemang som inte kan ändras.

Stockholm den 1 juni 2012

Arbetsmarknadsdepartementet

Hillevi Engström (M)

Enligt uppdrag

Monica Rodrigo

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2011/12:415

Till riksdagen

Interpellation 2011/12:415 Arbetslöshetsförsäkring och inkomstbort-
fallsprincip

av Eva-Lena Jansson (S)

Interpellationen kommer att besvaras den 25 juni 2012.

Skälet till dröjsmålet är inbokade engagemang som inte kan ändras.

Stockholm den 4 juni 2012

Arbetsmarknadsdepartementet

Hillevi Engström (M)

Enligt uppdrag

Monica Rodrigo

Expeditions- och rättschef

8 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Proposition

2011/12:153 till skatteutskottet

9 § Leveransplikt för elektroniskt material

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2011/12:UbU21
Leveransplikt för elektroniskt material (prop. 2011/12:121).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 13 juni.)

*Ändrad
konstillhörighet*

10 § Ändrad konstillhörighet

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2011/12:SoU23
Ändrad konstillhörighet (prop. 2011/12:142).

Anf. 1 ANN ARLEKLO (S):

Herr talman! I dag ska vi behandla betänkandet *Ändrad konstillhörighet*, och jag vill yrka bifall till reservationerna 1 och 2.

Den svenska lagstiftningen om ändrad konstillhörighet var mycket modern när den kom 1972 men är nu sedan länge föråldrad. Den dåvarande socialdemokratiska regeringen beslöt därför i januari 2006 att utreda frågan.

Utredningen, Konstillhörighetsutredningen, blev klar i mars 2007. Efter en remissrunda med flera kritiska synpunkter avstannade processen och något slutligt förslag från den borgerliga regeringen kom aldrig.

År 2009 började Socialstyrelsen på egen hand utreda frågan. Året därpå, det vill säga våren 2010, lade Socialstyrelsen fram ett eget förslag till lagändring som remitterades till olika instanser utan nämnvärda invändningar.

Socialstyrelsens förslag innehöll tre större direkta sakförändringar jämfört med 1972 års lag:

- Kravet på att man ska vara ogift för att kunna byta konstillhörighet ska tas bort.
- Även utländska medborgare ska kunna beviljas ändrad konstillhörighet om han eller hon varit bosatt i minst ett år i Sverige.
- Kravet på att den som ansöker om att ändra konstillhörighet ska vara steriliserad ska tas bort. Man hänvisade bland annat till att det bryter mot Europarådets rekommendationer.

Efter en långdragen process har nu propositionen lagts fram, och den innehåller ett borttagande av kraven på att sökanden ska vara ogift och

svensk medborgare från den 1 januari 2013. Men steriliseringsavsnittet i lagstiftningen har inte hunnits med och ska ändras först senare.

Herr talman! I propositionen anges att ”det nuvarande kravet för fastställelse av ändrad könstillhörighet att sökanden ska ha undergått sterilisering eller av annan orsak sakna fortplantningsförmåga bör avskaffas. De rättsliga konsekvenserna av en sådan ändring bör utredas skyndsamt innan regeringen återkommer med ett förslag till lagstiftning i denna del. Ändringarna bör kunna träda i kraft den 1 juli 2013.”

Herr talman! Vi har sedan flera år drivit kravet att Socialstyrelsens förslag ska genomföras. Vi är positiva till förslaget i propositionen utom när det gäller förseningen vad beträffar borttagandet av steriliseringskravet.

Regeringen motiverar det sena ikraftträdandedatumet enligt följande. Jag citerar:

”Några remissinstanser har påpekat att de rättsliga konsekvenserna av att avskaffa kravet på sterilisering måste utredas ytterligare, eftersom den som ändrar könstillhörighet utan krav på sterilisering kan bli förälder i sin nya könstillhörighet genom att använda kvarvarande könsceller och könsorgan, som normalt hör till den tidigare könstillhörigheten.

I sammanhanget har bl.a. bestämmelserna om fastställande av rättsligt föräldraskap i föräldrabalken nämnts.

Eftersom transsexualism är ovanligt är det sannolikt mycket få personer som, efter avskaffande av steriliseringskravet, kommer att bli föräldrar efter att ha ändrat könstillhörighet.

Sällsyntheten i sig är dock inte ett acceptabelt skäl att för denna grupp av föräldrar och barn ställa lägre krav på rättssäkerhet än för andra grupper i samhället.

Föräldrabalken innehåller dels bestämmelser om fastställande av faderskap och moderskap, dels bestämmelser om fastställande av föräldraskap.

Det behöver analyseras hur dessa bestämmelser passar in på de nya situationer som kan uppstå.

Vid en analys av hur bestämmelserna ska tillämpas kan det inte uteslutas att det framkommer behov av någon lagändring.

Det kan även finnas behov av att ändra annan lagstiftning som kopplar vissa rättigheter eller skyldigheter till följd av graviditet eller föräldraskap till det ena könet, t.ex. ekonomiska förmåner.

Enligt regeringens mening måste eventuella ändringar i övrig lagstiftning finnas på plats när kravet på sterilisering avskaffas, för att en trygg och rättssäker situation för dessa familjer ska kunna garanteras, inte minst för de barn som föds med en eller två genetiska föräldrar som ändrat juridisk könstillhörighet.

Beredningsunderlaget är i nuläget otillräckligt för att regeringen i denna del ska kunna göra en fullständig bedömning av om ändringar är nödvändiga.

Regeringen avser därför att skyndsamt komplettera utredningen, genom att belysa ovan nämnda rättsliga konsekvenser av att avskaffa kravet på sterilisering.

Regeringen avser att återkomma till riksdagen med förslag dels till ändringar som innebär att könstillhörighetslagens krav på sterilisering

Prot. 2011/12:127
11 juni

*Ändrad
könstillhörighet*

avskaffas, dels till eventuella nödvändiga följdändringar i annan lagstiftning.

Ändringarna bör kunna träda i kraft den 1 juli 2013.”

Herr talman! Vi instämmer i att flera följdändringar i olika lagstiftningar krävs med anledning av den nu aktuella frågan. Vi menar dock att det behovet delvis funnits en längre tid.

Ett exempel är transsexuella som bytt juridiskt kön från man till kvinna och som senare i livet får veta att hon är förälder till ett barn som avlats i den tidigare konstillhörigheten som man. I dessa fall behöver en föräldraskapsutredning göras och ett faderskap fastställas avseende en person som är juridisk kvinna. I praktiken har dock lösningar hittats trots bristerna i nuvarande lagstiftning. En del av de problemställningar som propositionen nämner har alltså funnits en längre tid men i praktiken kunnat lösas.

Att en översyn av närliggande lagstiftning är nödvändig menar vi inte väger tyngre än avskaffandet av tvångssteriliseringar, detta med hänsyn tagen till demokratiska värden samt då den föreliggande problematiken kan lösas i praktiken.

Herr talman! Jag vill mena att vi inte kan ha en ordning där vi i ett andetag i princip medger att tvångssterilisering av transsexuella kränker de mänskliga rättigheterna men i nästa andetag säger att vi av formella skäl ändå tänker fortsätta med denna vidriga hantering minst ett år till.

De eventuella följder som kan uppstå på grund av att andra lagar inte kommer att hinna ändras i samma takt kan aldrig vara lika allvarliga som den grova kränkning det innebär att för alltid bli fråntagen sina möjligheter att skaffa biologiska barn.

Herr talman! Jag tycker mig ha märkt att det finns borgerliga riksdagsledamöter som på allvar tror att en fördröjning inte kommer att innebära att människor utsätts för särskilt stort lidande. Jag förstår inte varför de väljer att blunda. Faktum är att ett ganska stort antal människor sedan både ett, två och fem år har valt att vänta med att byta juridiskt kön därför att de hoppas på en lagändring. De vill verkligen inte sterilisera sig – kanske för att de vill skaffa barn eller för att de inte vill genomgå en oönskad operation.

Men de lever som sitt självidentifierade kön i sin vardag. Det innebär att de ofta får sin identitet ifrågasatt så fort de ska legitimera sig eller handla med ett betalkort och att de riskerar att få allvarliga problem vid till exempel utlandsresor. De riskerar också att utsättas för hat, hot och våld från personer som ogillar alla som bryter mot könsnormen – något de hade sluppit om de hade kunnat ha fungerande ID-handlingar som inte avslöjar deras transidentitet.

Vi vill väl alla ha ett samhälle där hbt-personer kan vara öppna med sin identitet, men i dagsläget tvångs-utar vi i princip alla transsexuella som inte vill sterilisera sig. Det kan aldrig vara en bra lösning. Det innebär säkerhetsrisker, otrygghet och konstanta problem i vardagen för en massa människor. Och detta kommer nu alltså att pågå i minst ett år till.

Herr talman! Att dröja med en lagändring kommer också med stor sannolikhet att innebära att Sverige tvångssteriliserar ytterligare människor. Det finns alltid de som känner att de verkligen inte kan vänta med att byta juridiskt kön, som inte orkar leva med den hopplösa vardag som det innebär att till exempel inte ha fungerande ID-handlingar och/eller

som verkligen känner att de har väntat färdigt och att de behöver avsluta sin könskorrigeringsprocess. De behöver göra det *nu* för att kunna gå vidare i livet – detta för att kunna må bättre rent psykiskt och för att kunna känna sig hela.

Dessa patienter kommer att välja att sterilisera sig trots att de vet att lagen kommer att ändras om ”bara” ett år. För dem är ett år en väldigt lång tid. De har redan väntat i tre, fem eller kanske tio år på att få leva som sig själva. De kan inte vänta längre.

En del av dessa kommer inte heller att orka eller kunna hitta vägar för att frysa ned könsceller vid sidan om systemet, och en del av dem kommer senare i livet att sörja att de inte kan skaffa biologiska barn. Det är de människornas möjlighet att få bilda familj som för all framtid kommer att påverkas.

Herr talman! Jag kan ärligt talat inte begripa hur de borgerliga partierna kan stå ut med att fatta beslut som ger denna typ av konsekvenser.

I början av mars 2012 slog förvaltningsrätten i Uppsala fast att kravet på sterilisering strider mot Europakonventionen. Det är en dom som om den vunnit laga kraft omedelbart hade stoppat ingreppen. Nu överklagades domen i sista stund, och därmed försvann den möjligheten.

I juli 2009 kritiserade Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter, Thomas Hammarberg, Sverige. Han menade att kravet på tvångssterilisering är ett krav som tydligt bryter mot principen om mänskliga rättigheter och mänsklig värdighet.

Herr talman! Vi föreslår mot denna bakgrund att kravet på sterilisering för nytt fastställande av könstillhörighet upphävs redan den 1 juli 2012. Till dess att en översyn av annan lagstiftning och nödvändiga följdändringar har vidtagits ska berörda myndigheter och rättstillämpare i aktuella fall göra en analog tillämpning.

Detta innebär alltså att när så är nödvändigt ska myndigheter och rättstillämpare tillämpa lagstiftningen på enskilda som har bytt könstillhörighet från kvinna till man analogt med kvinna samt enskilda som bytt könstillhörighet från man till kvinna analogt med man.

En sådan tillämpning torde också i majoriteten av fallen stämma väl överens med de intentioner som förelåg vid aktuell lagstiftnings tillkomst, och det är också så eventuell problematik som har uppstått hitintills synes ha lösts i praktiken.

Anf. 2 AGNETA LUTTROPP (MP):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till reservationerna 1, 2 och 3.

Mycket av det som föreslås i propositionen om ändrad könstillhörighet är Miljöpartiet positivt till. Det gäller till exempel att man inte behöver vara ogift eller svensk medborgare för att få ändrad könstillhörighet.

Det vi är kritiska till är att steriliseringskravet fortfarande finns kvar och ska utredas trots den vilja som visades och de löften som gavs före valet av Alliansen – dock inte av KD. Varför ska fler personer vänta ytterligare på en utredning som ytterligare försenar? Varför denna förhållning av en lag som så länge har varit diskuterad?

Vad säger den svenska grundlagen om kroppsliga ingrepp mot någons vilja? Den säger nej. I 2 kap. 6 § står att varje medborgare är gentemot det allmänna skyddad mot påtvingat kroppsligt ingrepp. Vad

säger FN:s konvention om mänskliga rättigheter? Den säger nej. I artikel 12 står att ingen får utsättas för godtyckligt ingripande i fråga om privatliv, familj, hem eller korrespondens och inte heller för angrepp på sin heder eller sitt anseende. Var och en har rätt till lagens skydd mot sådana ingripanden och angrepp.

Ändå anser Alliansen med stöd av Sverigedemokraterna att detta är rätt. Många har med rätta oroats och förskräckts över att detta ärende åter ska förlängas. Ett av mejlen i frågan lyder: Det är med stor oro som jag nu iakttar att de borgerliga partiernas tidigare konsensus om att avskaffa steriliseringskravet nu förefaller urholkat. I partiledardebatten inför valet 2010 var Moderaterna, Folkpartiet och Centern överens om att steriliseringskravet skulle bort, men nu ska man utreda vidare.

Kim, Kön Identitet Mångfald, har frågat en jurist på Socialstyrelsen om risken att rent rättsligt hamna i kläm. Ett exempel på en fråga är: Om en juridisk man blir gravid och söker abort – skulle han ha rätt till det på samma sätt som en gravid kvinna? Svaret är ja. Det är abortlagen som man följer här. En annan fråga gäller frysta könsceller. Juristen på Socialstyrelsen svarar att det inte ska vara något problem även om personen är transsexuell. Jag nöjer mig med dessa exempel, men det finns fler svar som visar att Socialstyrelsen inte ser några juridiska hinder för att ta bort kravet på sterilisering. Det är ingen risk för att någon ska hamna i kläm.

Miljöpartiet anser också att frågan om åldersgräns vid 18 år ska utredas.

Herr talman! Det är med stöd av lagen och konventionen om mänskliga rättigheter som det finns en dom hos förvaltningsrätten – en dom som kan ge människor som vill ändra könstillhörighet rätt att göra det utan att steriliseras. Men regeringen säger nej.

Mänskliga rättigheter ska utredas! Den 15 mars i år fastslog nämligen förvaltningsrätten i Stockholm att steriliseringskravet strider mot Europakonventionen om mänskliga rättigheter. Socialstyrelsen, som var den förlorande parten i målet, valde att överklaga. Fallet kommer under året att tas upp i kammarrätten. Regeringen har i och med detta fortfarande chansen att hinna före rättsväsendet med förändringen. Till det beslutet krävs inte ens mod, utan bara medmänsklighet. Respekten för mänskliga rättigheter måste väga tyngre än administrativa utmaningar.

Det finns de som anser att avsaknad av möjligheten att bli biologisk förälder är det pris man får betala om man vill byta kön. Men valet att byta kön är ett livsval – att vilja fortsätta leva eller inte. Varje år görs 40–60 tvångssteriliseringar i Sverige. Det är detta Alliansen vill fortsätta att göra; de vill tvinga människor att steriliseras.

RFSL skriver: Det finns många människor, kanske särskilt unga transpersoner, som nu har pauserat sina utredningar i väntan på den nya lagen eftersom de inte vill bli steriliserade. För dessa personer är det oerhört viktigt att lagändringen genomförs nu. Varje dag som går innebär en fortsatt ohållbar vardag.

Miljöpartiet vill följa de mänskliga rättigheterna och ändra lagen om tvångssterilisering från 1972 nu, det vill säga inom en månad.

Anf. 3 EVA OLOFSSON (V):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 1 och 2, de gemensamma reservationerna från Vänsterpartiet, Socialdemo-

kraterna och Miljöpartiet. De reservationerna handlar om att omedelbart i sommar, från den 1 juli 2012, avskaffa kravet på tvångssterilisering för ny fastställelse av könstillhörighet. Att 2012 fortfarande ha kvar krav på sterilisering vid könsbyte är ett brott mot mänskliga rättigheter och mot rätten för transpersoner att bestämma över sin egen kropp och kunna få barn. När lagen nu ändras ska tvångssteriliseringen självfallet också bort.

Vårt samhälle har mycket tydliga normer när det gäller kön, till exempel hur en man respektive kvinna ser ut, betar sig och vad som förväntas av henne eller honom. Det är normer som begränsar människors individuella möjligheter att vara den man är. Det är normer som drabbar transpersoner, det vill säga människor som känner att de inte är det kön som deras kropp är. De har helt enkelt en annan könsidentitet socialt.

Att leva som en kvinna men se ut som en man skapar svårigheter och i många fall lidande. Man blir konstigt bemött, man blir diskriminerad och i värsta fall utsätts man för våld och hot.

Mellan 2004 och 2009 var ansökningarna om att ändra könstillhörighet i snitt 37 om året. I takt med att vi har lyft upp de här frågorna, i takt med att RFSU, RFSU, Kim och andra har drivit ett tydligt opinionsarbete och i takt med att diskussionen har hållits levande är det fler som vågar ansöka om könsbyte. Ansökningarna har blivit fler.

Den gamla könstillhörighetslagen från 1972 har drabbat transsexuella mycket hårt. Det är en lagstiftning som har krävt att transpersoner som vill byta könstillhörighet till det kön som man upplever sig vara ska tvingas skilja sig. Det är en lagstiftning som har sagt att man måste vara svensk medborgare. Det är en lagstiftning som har sagt att man ska tvångssteriliseras och tvingas avstå från möjligheten att få biologiska barn. Den har satt en gräns för könsbyte till 18 år.

Det är mycket bra att regeringen nu äntligen lagt fram ett förslag om ändringar i lagen. Det är inte en dag för tidigt. Det är mycket bra att man nu inte längre tvingar människor att skilja sig när de inte vill det och att det ska räcka med att man är folkbokförd ett år i Sverige. Det är också bra att man har sagt att kravet på tvångssterilisering ska bort om ett år. Men varför vänta i ett år? Det säger vi i Vänsterpartiet.

Man kan konstatera att vägen hit har varit lång. Min socialdemokratiska kollega sade förut att utredningen kom 2007. Det fanns kritik, men sedan hände ingenting. Det resulterade i att Socialstyrelsens generaldirektör tillsatte en utredning på eget initiativ. Det är den utredningen som nu ligger som underlag för de lagändringar som görs efter en bred remiss och diskussion. Det är bara att rikta ett tack till Socialstyrelsen för att man gjorde det jobbet som inte gjordes på Socialdepartementet.

Det är alldeles utomordentligt att man nu ändrar den gammaldags lagstiftningen. Redan i slutet av förra året, när det kom fram att tvångssteriliseringen inte skulle ligga med här, tog V och MP ett initiativ i socialutskottet som innebar att tvångssteriliseringen skulle bort. Det svar vi fick var att frågan skulle komma upp som en proposition före sommaren. Men vi kan konstatera att när frågan kommer upp finns inte kravet att ta bort tvångssteriliseringen med.

Det har sagts tidigare att Sverige har fått kritik från Thomas Hammarberg för att vi bryter mot de mänskliga rättigheterna. Vi kan peka på en internationell utveckling där vi är vana att se Sverige ligga i framkant,

men nu kan vi konstatera att Argentina har antagit en mycket radikalare lagstiftning än vår.

Jag tycker att argumenten mot att ta bort tvångssteriliseringen är mycket svaga. Jag skulle gärna vilja att ni berättar var ni egentligen står här. Jag tycker att argumentet att man skulle kunna bli gravid och då inte få abort är väldigt långsökt och, som sades här tidigare, inte riktigt. Frågan är hur många människor som befinner sig i den situationen i Sverige. Frågan är också hur många av dem som skulle bli oönskat gravida under tiden tills man har lyckats anpassa lagarna. Och skulle verkligen hälso- och sjukvården inte bevilja abort? Det är inte Socialstyrelsens uppfattning. Jag undrar vad man bygger det synsättet att man faktiskt skulle få nej till abort på.

Man har pekat på en rad andra frågor, till exempel föräldraskap. Det kan uppstå sådana problem redan nu. Man kan ha blivit förälder innan man bytte kön och tvångssteriliserades. Vi har människor som lever i Sverige i dag som har kommit från andra länder där det inte ställs krav på tvångssterilisering. Där är den här problematiken lika aktuell som den skulle bli för den grupp det här skulle handla om i avvaktan på att vi lyckas anpassa lagarna.

Man säger också att man ska vara medveten om att det här kan ställa till problem för människor. Man är medveten om att människor får det tufft och svårt och uppmanar hälso- och sjukvården att ta hand om sina patienter. Det är alltså psykiatrien som ska rycka in och stötta människor som får illa därför att de får vänta.

När en kvinna kommer och ska visa sin id-handling står det en mans namn och personnummer där. När en man ska söka arbete kommer han med ID-handlingar, betyg och annat där han är kvinna. När man ska börja en ny utbildning har man ett socialt kön och ett annat juridiskt kön. Det handlar om hur man kommer att bemötas på alla plan där man kollar ID-handlingar, kön och personnummer och vad det kommer att ställa till med.

I sin reaktion på lagstiftningen har Kim mycket tydligt lyft fram detta och sagt så här: Är det verkligen ett större problem att föräldraskapet kan diskuteras för någon eller några än att tvångssterilisera människor så att de aldrig kan bli föräldrar genom att man skjuter på detta ett år? Är det verkligen ett så stort problem att någon som eventuellt skulle bli oönskat gravid och som egentligen skulle få abort inte skulle kunna få det jämfört med att hindra människor från att kunna bli föräldrar för resten av livet?

Det är frågor som jag gärna skulle vilja ha svar på. Jag ser inte detta som något annat än en form av kompromiss i regeringen mellan de tre partier som egentligen inte skulle vilja ha det så här och det mest värdekonserverna partiet Kristdemokraterna.

Jag vill gärna avsluta med att citera från en debattartikel i DN den 2 april av RFSL, RFSU och Kim. Så här skrev man: "Ett år kan tyckas vara en kort tid jämfört med hur länge frågan nu har diskuterats, men för de berörda personerna är ett år en evighet. Det är ett år av extremt problematisk vardag för alla de som har ett utseende och en könsidentitet som inte överensstämmer med deras juridiska kön. Det är ett år där ett liv har satts på vänt, där utredningen och vården har pausats. Ett år med risker för trakasserier och våld. Ett år då Sverige kommer att fortsätta att

tvångssterilisera människor, trots att vi kommit fram till att det kränker de mänskliga rättigheterna.”

Jag vill därför uppmana alla som tycker som S, V och MP i denna riksdag att rösta enligt sin övertygelse så att vi kan avskaffa tvångssteriliseringen redan från den 1 juli i år.

Anf. 4 MATS GERDAU (M):

Herr talman! Det här förslaget från alliansregeringen handlar först och främst om några tusen personer i Sverige.

Det handlar om människor som föds med en avvikelse i sin könsutveckling. Ungefär 1 procent av alla nyfödda pojkar och flickor föds med en annorlunda kromosomuppsättning eller sjukdomar som gör att de inte utvecklas som andra. Det kan handla om att de har både livmoder och testiklar. De finns på varje skola. Det handlar också om personer som, när de är unga eller senare i livet, känner att de lever i fel kropp. Deras biologiska kön passar inte ihop med deras självuppfattning.

Förslaget handlar också om samhällets och statens syn på dessa människor. Båda dessa grupper – de intersexuella och de transsexuella – har det ofta väldigt svårt. De känner sig annorlunda och fel. Många är deprimerade och har ångest. Det är inte ovanligt med fördomar, diskriminering, hot och våld och ett livslångt utanförskap. De upplever stora påfrestningar i sin vardag.

Nu tar vi i Alliansen tag i den 40 år gamla lagen om könstillhörighet. Den var säkert framsynt när den tillkom 1972, men den känns hopplöst otidsenlig i dag. Nu moderniserar vi lagstiftningen, men vi tar också ett vidare grepp på hela frågeställningen om könsbyten och könstillhörighet för att underlätta för dem som anser sig leva i fel kropp.

Allt handlar ju inte om lagstiftning, utan mycket handlar om kunskaper och attityder. Men även lagstiftningen signalerar en del om attityder genom det språk som används. Sedan 1972 ska en person som vill genomgå könsbyte vara svensk medborgare, ogift, sakna fortplantningsförmåga och ha fyllt 18 år.

Nu vill vi ta bort de tre första kraven och se över 18-årsgränsen lite ytterligare. Att vara svensk medborgare är inte längre relevant. Vi ersätter det med att man ska vara bosatt i Sverige. Att vara ogift är inte heller relevant längre, eftersom par av samma kön kan gifta sig numera. Det finns heller inget skäl att upprätthålla steriliseringskravet. Steriliseringar av tvång har sedan länge upphört i vårt samhälle förutom för den grupp som genomgår könskorrigering.

Att sterilisera vuxna människor mot deras vilja strider mot mänskliga rättigheter och sunt förnuft. Vi moderater vill att människor ska få leva det liv de själva vill, utan onödiga ingrepp från statsmakten. Ingen ska tvingas genomgå ingrepp i sin kropp om man själv inte vill det. Vi ska inte beröva personer som lever i fel kropp möjligheten och glädjen att kunna få barn. Detta är en väldigt stark drivkraft för oss som tillhör de frihetliga partierna.

I sak förefaller vi vara väldigt överens om detta i Sveriges riksdag. Ändå blåser oppositionen till strid, och det handlar om tidpunkten för när förändringarna ska genomföras. Säkert svider det en del att det är en borgerlig regering som genomför den ena viktiga hbt-reformen efter den

andra i ganska skarp kontrast till de tomma ord som levererades av den förra socialdemokratiska regeringen.

De hade 40 år på sig att reformera lagen sedan de instiftade den, men det enda de fick fram var ett utredningsförslag i mars 2007, som Ann Arleklo nämnde. Men det hon glömde nämna var att utredningens förslag innebär ännu större kroppsliga ingrepp, nämligen kastrering. Det anser vi i Alliansen är oacceptabelt, och därför behöver utredningsarbetet göras om, vilket tyvärr gör att det drar ut på tiden.

Om steriliseringskravet ska kunna tas bort krävs nämligen följdändringar i andra lagar. Medborgarna har rätt att förvänta sig att vi som lagstiftare gör ett gediget jobb och ser till alla konsekvenser när en ny lag ska träda i kraft. Därför återkommer regeringen – jag tror att det ska finnas ett underlag redan i september – så att steriliseringskravet ska kunna tas bort nästa sommar.

Oppositionen vill däremot hafsa igenom en ändring redan nu, trots att det nödvändiga underlaget saknas. Om de skulle få igenom sitt förslag får det bland annat till följd att före detta kvinnor som lever som juridiska män och som har kvar livmodern inte kan göra abort eller få graviditetsersättning.

Socialdemokraterna vill att domstolar och andra myndigheter ska strunta i lagen. Det är i klartext det som de säger. De föreslår i sin motion och härifrån talarstolen att man ska beordra domstolarna och myndigheterna att tolka lagstiftningen på ett annat sätt än vad som står där.

Detta strider helt mot svensk rättsordning. Så här står det i 11 kap. 3 § regeringsformen, alltså en av våra grundlagar: ”Ingen myndighet, inte heller riksdagen, får bestämma hur en domstol ska döma i det enskilda fallet eller hur en domstol i övrigt ska tillämpa en rättsregel i ett särskilt fall.” Ändå är det exakt det som Ann Arleklo, Agneta Luttröpp och Eva Olofsson står här i talarstolen och talar om att de vill att domstolarna ska göra.

Nya motivuttalanden får inte göras av riksdagen. Det framgår också av propositionshandboken. Det är inte tillåtet att tillföra nya motivuttalanden till befintlig lagtext.

Domstolars självständighet är ett av grundfundamenten i den svenska demokratin, och det är det som skiljer oss från odemokratiska länder. I varje rättssamhälle ska det vara en balans mellan den lagstiftande, den verkställande och den dömande makten.

Det är synd, tycker jag, att oppositionen är så grälsjuk och söker strid i en datumfråga när de egentligen är helt överens med oss i Alliansen. Jag har stor förståelse för viljan att ändra lagen så fort som möjligt. Den viljan har vi moderater också. Men vi har även stor respekt för vår grundlag. Viljan att ändra lagen snabbt får inte medföra att man gör våld på vare sig grundlagen eller ett gediget och seriöst lagstiftningsarbete.

Jag tycker att Socialdemokraternas, Vänsterpartiets och Miljöpartiets agerande är oseriöst och ansvarslost.

Med det vill jag yrka bifall till förslaget i socialutskottets betänkande nr 23.

(Applåder)

Anf. 5 ANN ARLEKLO (S) replik:

Herr talman! Det du, Mats Gerdau, säger här nu kunde vi läsa redan i går på Brännpunkt. Jag var alltså förberedd på vad du skulle säga.

Du säger både där och här att vi nog är lite sura att det är ni som kommer med ett förslag, och du säger att vi ska ansluta oss till regeringens förslag. Vi har inte anslutit oss till regeringens linje. Det är regeringen som har anslutit sig till Socialstyrelsens förslag från 2010, och det har vi rödgröna stått bakom länge.

På en viktig punkt avviker dock regeringen från Socialstyrelsens förslag, och det gäller tvångssterilisering som ska vara kvar åtminstone ett år till. Regeringen har haft Socialstyrelsens förslag i två år men har inte kunnat eller velat ta fram ett förslag. I stället skjuts nu frågan om tvångssterilisering fram ytterligare ett år.

I propositionen säger regeringen att detta sker för att de som byter kön inte ska drabbas. Som exempel skriver Mats Gerdau på Brännpunkt: Om de skulle få igenom sitt förslag – ”de” är alltså vi rödgröna – får det bland annat till följd att före detta kvinnor som lever som juridiska män och som har kvar sin livsmoder inte kan göra abort. Det stämmer inte, Mats Gerdau!

Socialstyrelsens ansvariga jurist i de här frågorna ger ett skriftligt svar till föreningen Kim. Jag ska läsa både frågan och svaret. Kim ställer frågan:

Om en juridisk man boende i Sverige blir gravid och söker vård för att få abort, skulle han, med dagens lagstiftning, ha rätt till detta på samma villkor som en gravid kvinna eller skulle han vägras abort?

Svaret från Socialstyrelsens jurist återkommer jag till i min nästa replik.

Anf. 6 MATS GERDAU (M) replik:

Herr talman! Det är utmärkt att du, Ann Arleklo, läser mina artiklar, men det är synd att du inte tar intryck av dem. Då hade jag haft möjlighet att förbereda dig på det som var huvudpoängen i mitt anförande, nämligen att det strider mot grundlagen det som du, ditt parti och dina kolleger på vänsterkanten vill göra. Ni vill att Sveriges riksdag ska tala om hur myndigheter och domstolar ska tolka svensk lag, fastän det inte finns med i motiven för lagstiftningen. Det strider helt mot grundlagen. Det är det som detta handlar om.

Kan inte Ann Arleklo kommentera just det? Varför anser ni att grundlagen inte är särskilt viktig i det här fallet? Hur kan ni stå här och vilja pådyvla domstolarna en uppfattning?

Anf. 7 ANN ARLEKLO (S) replik:

Herr talman! Jag ska snabbt läsa upp svaret som jag inte hann med i min förra replik.

Socialstyrelsens jurist säger: Avseende din fråga om avbrytande av havandeskap och abort får man sätta det i sammanhanget att abortlagen trädde i kraft 1974. Vid denna tidpunkt hade nog inte lagstiftarna i åtanke att en ny juridisk man biologiskt sett kan ha kvar de biologiskt kvinnliga reproduktiva förmågorna. Således torde abortlagen tolkas som att det är det oönskade havandeskapet som ska vara i fokus, inte att det står ”kvinna”.

Jag tycker att Mats Gerdau verkar vara ute på djupt vatten och hittar på argument för att motivera varför man väntar. När det gäller hans andra fråga till mig kan jag säga att vi inte i vårt förslag till riksdagsbeslut föreslår att myndigheterna ska tolka på något visst sätt. Vi föreslår helt enkelt en lagändring där tvångssterilisering upphör från den 1 juli. I motionstexten bemöter vi propositionens påstående att rättsväsendet inte skulle kunna hantera detta. Vi anser inte att det kommer att bli så stora olägenheter att det motiverar att kravet på tvångssterilisering ska finnas kvar. Svaret från Socialstyrelsen stärker oss i den åsikten.

Anf. 8 MATS GERDAU (M) replik:

Herr talman! Ann Arleklo talar inte om hur Socialdemokraterna ser på grundlagen och kommenterar inte att det man föreslår strider mot grundlagen. Jag beklagar det.

Jag läser innantill ur Socialdemokraternas motion: ”Till dess att en översyn av annan lagstiftning och nödvändiga följdändringar vidtagits ska berörda myndigheter och rättstillämpare i aktuella fall göra en analog tillämpning.”

Det är exakt det som vi reagerar mot och som strider mot svensk grundlag, tyvärr. Ingen skulle vara gladare än jag om vi redan i dag kunde ändra lagstiftningen när det gäller steriliseringar; dess värre strider det mot grundlagen.

Jag har lite mer respekt för Sveriges grundlag än att vi bara kan hafsa ihop något för att försöka plocka politiska poäng, så som Ann Arleklo gör. Ni hade 40 år på er. Ni kom fram till ett förslag som handlade om kastrering. Det är självklart att vi måste göra om arbetet så att det blir seriöst och riktigt och håller ihop. Från Alliansens sida tar vi seriöst på lagstiftningsarbetet. Det är inte något man snyter ur näsan på en kafferast. Det kräver följdändringar så att inga människor kommer i kläm.

Anf. 9 AGNETA LUTTROPP (MP) replik:

Herr talman! Jag vill börja där Ann slutade. Jag hörde inte att Ann fick något svar när det gäller det som stod i Brännpunkt i förhållande till det som Kim skriver. Det vore intressant eftersom man påstår något som uppenbarligen inte stämmer.

Vi vet att det finns en dom hos förvaltningsdomstolen när det gäller lagen om konventionen om mänskliga rättigheter. Det är också en lag som ska följas. Man anser att den inte följs. Grundlagen säger att varje medborgare är gentemot det allmänna skyddad mot påtvingade kroppsliga ingrepp. Det står i vår grundlag. Det är också viktigt att följa.

Det är inte alls fråga om att hafsa igenom något. Svaren har vi redan. Det är styrkt från Socialstyrelsen. Jag tror inte att domen hos förvaltningsrätten är något som man snyter ur näsan, som Mats Gerdau uttrycker det. Det är något som är väl övervägt.

Jag har stor tilltro till rättsväsendet, men också till de mänskliga rättigheterna.

Anf. 10 MATS GERDAU (M) replik:

Herr talman! Det är just för att stärka de mänskliga rättigheterna och följa de förpliktelser vi har iklätt oss som vi gör de förändringar som vi

förelslår i dag. Det är alliansregeringen som tar initiativet och lägger fram en proposition som innebär att steriliseringskravet ska tas bort.

Ni är lite grälsjuka och vill göra det snabbare än vad som är möjligt om man ska följa svensk grundlag. Ni vill ju beordra domstolarna att tolka lagen på ett visst sätt. Det tycker vi inte att man ska göra, utan vi tycker att man ska hålla sig till det som grundlagen säger.

Jag är helt övertygad om att vårderna och myndigheterna kommer att bemöta dessa personer på ett utomordentligt sätt så att de människor som vill byta kön får en så bra situation som möjligt.

Jag förstår inte hur Agneta Luttröpp kan säga att riksdagen ska beordra myndigheter att tolka lagstiftningen på annat sätt än vad som står i lagstiftningen.

Anf. 11 AGNETA LUTTROPP (MP) replik:

Herr talman! Jag har inte sagt att man ska ändra grundlagen. Men den ser olika ut beroende på vilken del man läser. Det står faktiskt att påtvingade kroppsliga ingrepp inte ska förekomma. Det står också i grundlagen.

Det är en dom på gång. Låt oss säga att domen springer ifrån er och att domen kommer att säga att det är de mänskliga rättigheterna som är det allra viktigaste. Ni har fortfarande chansen innan rättsväsendet kommer in. Vi har ingen aning om vad den kommande domen kommer att säga. Den kan lika gärna ge det utslag som vi vill. Då har alltså domstolen "hafsat igenom" detta. Det måste ju vara er åsikt.

Anf. 12 MATS GERDAU (M) replik:

Herr talman! Jag tror att detta möjligen speglar en ideologisk skillnad i synen på svensk grundlag och svenskt rättsväsen. Vi tycker att det är viktigt med åtskillnad mellan det som är verkställande makt när regering och riksdag fattar beslut om lagar och en dömande makt. Jag uppfattar Agneta Luttröpp som att riksdagen kan sätta sig över allting och göra precis som man vill.

Jag tycker att den här maktfördelningen är rätt bra. Om domstolarna i den process som är på gång i kammarrätten fattar beslut som upphäver steriliseringskravet fungerar ju rättsväsendet som det ska. Det är därför vi har en maktdelning så att riksdagen inte kan fatta vilka beslut som helst på vilka grunder som helst när som helst. Ärenden måste beredas. Man måste ha följdändringar klara för sig. Det är upp till domstolarna att tolka lagstiftningen. Vi ska inte i efterhand tolka gamla lagar. Det tycker vi från borgerligt håll är fel sätt att stifta lagar och att ha en sådan rättsordning i Sverige. Jag beklagar att Agneta Luttröpp och Miljöpartiet inte ställer upp på det regelverket.

Anf. 13 BARBRO WESTERHOLM (FP):

Herr talman! Vi står i dag inför ett väldigt viktigt beslut som har att göra med de mänskliga rättigheterna. Folkpartiets politik utgår från att alla människor har lika värde, att de ska ha likhet inför lagen och kunna leva sina liv som de själva vill så länge de inte skadar någon annan.

Utifrån det synsättet anser vi att samhällets uppgift bör vara att underlätta för, inte hindra, människor att leva i enlighet med sina egna önskemål och sin personlighetsinriktning under förutsättning att de inte skadar

någon annan. Det är därför Folkpartiet – och jag själv naturligtvis – tycker att det är tillfredsställande att vi i dag avskaffar den fyrtioåriga lagen om fastställande av könstillhörighet. Den är föråldrad. Vår syn på människor i behov av könsbyte har förändrats radikalt sedan den lagen stiftades, och det är positivt.

Ann Arleklo gjorde en bra historieskrivning, och den tänker jag inte upprepa här. Men hon förbisåg, naturligtvis, att nämna att den utredning som lades fram 2007 krävde kastrering. Det är något som vi i Folkpartiet säger absolut nej till. Nu behöver man, i enlighet med det beslut vi fattar i dag, inte längre vara svensk medborgare eller ogift om man vill genomgå könsbyte. Beslutet baseras på den utmärkta utredning som Socialstyrelsen lade fram för två år sedan, som togs fram på Socialstyrelsens egna initiativ. Jag är stolt över att den myndighet jag tjänade under många år har fortsatt på linjen att homosexuella, bisexuella och transpersoner ska få leva sina liv som de själva önskar.

Vi är här i kammaren överens om att steriliseringskravet ska bort. Det är beklagligt att det blir ett så högt tonläge om datum i sammanhanget. Kravet på sterilisering, eller på annat sätt orsakad avsaknad av fortplantningsförmåga, ska avskaffas. Det står oerhört tydligt. Att genom sterilisering beröva en människa möjligheten att få barn är ett långtgående och allvarligt ingrepp. Det hade naturligtvis varit önskvärt om lagen hade varit helt och hållet på sin plats i dag. Det är här som frågan om kastrering kommer in. Vi säger nej till det. Det ska vara möjligt att frysa könsceller för att senare kunna bli förälder. För att kunna bli förälder krävs, i det här sammanhanget, en förändring i lagstiftningen. Här står uppräknat i betänkandet vad det handlar om, nämligen förändringar i föräldrabalken, abortlagen, brottsbalken, socialförsäkringsbalken, föräldradighetslagen, lagen om blodundersökning.

Arbetet pågår i Regeringskansliet. Man räknar med att arbetet ska vara klart i september. Sedan fordras alltid en remissomgång, propositionstext och lagråd. Det hela kommer att vara på plats senast den 1 juli nästa år.

Det har varit en hel del diskussioner här om juridiken och juristers syn. I Socialstyrelsen måste det föreligga en viss oenighet. Å ena sidan har det i ett brev från Socialstyrelsen i fråga om abort inte varit problem med juridiken. Å andra sidan har Socialstyrelsen besvärat sig till kammarrätten i förvaltningsdomstolens beslut. Saker och ting är inte så solklara som det kan låta av den här debatten.

Riksdagen ska inte lägga sig i hur vården ställer upp i olika sammanhang när det gäller insatser för enskilda människor. Det är vårdgivarnas ansvar. Men jag förutsätter att de tre specialistmottagningarna som har ansvar för utredning och behandling av människor som vill genomgå könsbyte ger stöd, liksom andra som är verksamma inom hälso- och sjukvården. Man kan också säga att sterilisering är emot de etiska normerna inom medicinen.

Det har sagts en del om förvaltningsdomstolen, och det tänker jag inte upprepa här.

Mats Gerdau sade att riksdagen inte kan lägga sig i domstolsväsendets arbete, som oppositionen har lyft fram här. Vi står fast vid att kravet på sterilisering ska bort. All lagstiftning ska vara på plats. Arbetet i Re-

geringskansliet ska ske skyndsamt. Vi kommer att fortlöpande följa hur arbetet fortskrider. Folkpartiet har hela tiden varit påskyndande i ärendet.

Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande.
(Applåder)

I detta anförande instämde Maria Lundqvist-Brömster (FP).

Anf. 14 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Det är lika bra att vi säger att ingen här är för kastrering, ingen har föreslagit det och ingen har försvarat det.

Jag har en fråga till Barbro Westerholm om det höga tonläget i fråga om datumet för borttagande av kravet på tvångssterilisering. Frågan var uppe tidigare. Det låter som att vi som sitter i riksdagen för S, V och MP hade hittat på detta själva. De som har reagerat starkt är de som är berörda, de organisationer som företräder och organiserar berörda människor, nämligen Kim, RFSU och RFSL. Det har varit en manifestation på Mynttorget med deltagande av människor och organisationer som berörs av att tvångssteriliseringen blir kvar ytterligare ett år. Det är människor som befinner sig mitt i ett könsbyte, som vill bestämma över sina kroppar, och anser att det inte ska finnas en lagstiftning som säger att de måste tvångssteriliseras för att få byta kön juridiskt. Det är de som ska bestämma hur långt de vill gå i könsbytet, om de vill göra en operation eller inte.

Tonläget är inte något som vi hittar på. Denna fråga berör ett antal personer allvarligt. Är inte frågan om att få stopp på tvångssterilisering, och det brott mot mänskliga rättigheter och transpersoners möjligheter till självbestämmande och kroppslig integritet som den innebär, viktigare än att man så snabbt som möjligt ska ändra andra lagar? Tvångssterilisering drabbar de berörda människorna så hårt.

Anf. 15 BARBRO WESTERHOLM (FP) replik:

Herr talman! Vi ska kanske inte diskutera vem som trappar upp tonläget.

Också vi på regeringssidan, allianssidan, möter dessa reaktioner mot att det tar tid och vilka konsekvenser det kan få för enskilda människor. Det var därför jag sade i mitt inlägg att jag förutsätter att man inom hälso- och sjukvården ger det stöd som behövs under väntetiden.

Jag har varit i kontakt med en av mottagningarna. Där fick jag helt klart för mig att de vill ge stöd. Det man har väntat på, i en del fall sedan 2008, är att få en ändring införd i folkbokföringen. Steriliserad har man inte blivit. Man kan inte få en ändring i folkbokföringen på grund av det kvarvarande steriliseringskravet. Man kan alltså få stöd under väntetiden. Jag har stor tilltro till att de som finns på mottagningarna, och på annat håll inom hälso- och sjukvården, ger stödet.

Anf. 16 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Det är naturligtvis bra att man kan få stöd där. Jag har också träffat personer som jobbar där. Jag vet att de är oerhört engagerade i frågan och engagerade i de människor de jobbar med. De vill göra vad de kan. Men jag har också känt att de tycker att det vore bra om frågan kan lösas så fort som möjligt.

Det här med folkbokföringen handlar om att jag i samhället som helhet får vara den person som jag är. Jag lever som kvinna, jag ser ut som kvinna och folk uppfattar mig som kvinna, men så fort jag ska använda en ID-handling, söka jobb, söka en utbildning, ta körkort eller vad det är kommer detta med folkbokföringen fram. Det är samma sak om jag bara ska handla och man vill att jag ska identifiera mig när jag ska betala med mitt Visakort eller om jag åker utomlands. Självklart är detta inte bara något i folkbokföringen, utan det påverkar hela mitt liv och begränsar mitt liv väldigt mycket.

Därför tycker jag att det är en fråga som inte bara mottagningar i hälso- och sjukvården ska stötta upp, utan det handlar om att stoppa den begränsning av människors liv som det innebär att de juridiskt inte får vara det kön som de lever i. Det handlar också om människor som har väntat på processen, människor som hamnar mitt emellan och som pausar.

Jag kan fortfarande inte se att de mänskliga rättigheterna och det lidande som det innebär att vi inte tar upp steriliseringen nu inte är ett större problem än att vi sedan så snabbt som möjligt måste fixa till en del lagstiftning.

När det gäller abort: Tror Barbro Westerholm verkligen att man skulle nekas abort? Det var ju argumentet från Alliansen.

Anf. 17 BARBRO WESTERHOLM (FP) replik:

Herr talman! Nej, jag tror inte heller att man skulle nekas abort, men det är inte den enda problematiken som ligger i det här lagstiftningspaketet. Det handlar om föräldraskap, pengar och så vidare. Det finns tydligt angivet i betänkandet.

Utredningen från 2007 var inte till fyllest. Den innehöll kastretingskrav, och det var oacceptabelt. År 2010 kom Socialstyrelsen med sin utredning. De hade inte gått in på behovet av konsekvenslagändringar, och man har jobbat vidare med dem till en del i departementet. Men man behöver mer tid.

Jag tycker att vi ska se det som positivt att vi nu får den här lagen, där kravet att vara ogift och svensk medborgare försvinner den 1 januari. Senast sex månader senare kommer steriliseringskravet att tas bort.

Sett mot hur lång tid det har tagit i andra sådana här svåra frågor har detta ändå gått på hyfsat kort tid. Partnerskap tog fem år. Insemination för ensamstående tog tjugo år. Detta har då sedan Socialstyrelsens utredning kom tagit två år.

Anf. 18 ANN ARLEKLO (S) replik:

Herr talman! Det är beklagligt att det blir så högt tonläge om ett datum, säger Barbro Westerholm. Jag tycker att det är fullt förståeligt.

Steriliseringsavsnittet i lagstiftningen har inte hunnits med och ska ändras först senare. Det är ert svar till alla som har väntat så länge – detta trots att det är drygt två år sedan Socialstyrelsens förslag lades fram. Jag tycker att ni i majoriteten talar med kluven tunga.

I betänkandet hänvisar ni till såväl FN som Europarådet när det gäller lika möjligheter och rättigheter oavsett könsidentitet. Det står vidare i betänkandet: ”En grundläggande aspekt av dessa rättigheter är uppfattningen att ingen ska tvingas genomgå medicinsk behandling eller medi-

cinska ingrepp för att få sin ... könstillhörighet ändrad.” Vidare står det: ”Utskottet vill i detta sammanhang betona vikten av att Sverige följer de konventioner och andra överenskommelser som Sverige har anslutit sig till.”

Regeringen har faktiskt haft två år på sig att lägga fram ett komplett förslag. Trots detta har inte regeringen prioriterat denna viktiga fråga utan lägger nu fram en proposition där den viktigaste frågan, nämligen borttagande av steriliseringstvånget, skjuts på framtiden med motiveringen att beredningsunderlaget är otillräckligt.

Anf. 19 BARBRO WESTERHOLM (FP) replik:

Herr talman! Det höga tonläget: Jag refererade till det här i kammaren. Jag förstår väldigt väl att de som det gäller verkligen vill tydliggöra vikten av att den här lagen kommer komplett på plats. Och den kommer alltså senast om ett år.

Hur arbetet fortskrider i Regeringskansliet: Jag vet att det har varit en prioriterad fråga men att den har sin komplexitet just på lagstiftningsidan. Ideologiskt har vi varit överens. Det är inte det som har varit problemet, utan det är juridiken. Vi kan ju inte, som Mats Gerdau var väldigt tydlig med, bryta mot regeringsformen. Där måste vi lyssna till vad juristerna påtalar om vad vi får och inte får göra i riksdagen. Om riksdagen skulle börja åsidosätta och ta makten över den lagstiftning som ska tillämpas utan politisk påverkan är vi väldigt illa ute.

Däremot ser jag väldigt starkt behovet av, som jag har sagt flera gånger nu, ett stöd till dem som nu väntar på att få sina körkort på rätt sätt och få rätt dokumentation om sig själva och vilket kön man tillhör.

Anf. 20 ANN ARLEKLO (S) replik:

Herr talman! ”Har varit en prioriterad fråga”, ”har sin komplexitet” – jag vill mena att regeringen har haft gott om tid på sig att lösa den här frågan. Jag kan inte slå bort tanken att Kristdemokraterna har blockerat frågan under ett antal år men att det nu inte går längre. Det som nu läggs fram för beslut löser ju inte frågan om tvångssterilisering.

Jag ställer en rak fråga till dig, Barbro Westerberg: Vilka garantier har vi att frågan är färdigutredd och att Alliansen har hittat en lösning på det här och är klar för beslut om ett år? Det pratas väldigt mycket om det, men vilka garantier har vi för att vi om ett år står här och tar det beslutet?

Anf. 21 BARBRO WESTERHOLM (FP) replik:

Herr talman! Först heter jag Barbro Westerholm och inget annat. Jag blir ofta kallad fel. Bengt Westerbergs ande vilar över oss.

Jag kan försäkra: Vi fyra allianspartier är helt överens. Det kommer säkert också att framgå av Anders Anderssons inlägg, och Anders W Jonssons, att vi alla vill ha bort detta steriliseringskrav.

Vi har frågan på dagordningen var och varannan vecka – det har vi haft under en längre tid och drivit på. Därför står vi i dag med det beslut som vi är på väg att fatta.

Att tala om förhållning ställer jag inte upp på med den inblick jag har i Regeringskansliets arbete.

Anf. 22 ANDERS W JONSSON (C):

Herr talman! Det är en oerhört viktig fråga som vi diskuterar här i dag, nämligen lagstiftning om ändrad konstillhörighet. Jag tycker att det är glädjande att alla partier är överens i sakfrågan. Där vi skiljer oss är hur kreativa och nytänkande vi ska vara i hur vi tolkar den svenska regeringsformen, där jag väl kan erkänna att vi från Alliansens sida är något mer konservativa i att hitta på nya begrepp.

Det är viktigt att vi är överens i sak, beroende på att även om det är frågor som direkt berör rätt få människor är det frågor som är livsavgörande för dem som det berör. Även om det är få människor som är direkt berörda är frågorna också av principiell natur.

Det handlar om något så viktigt som alla människors lika rätt och värde. Det handlar om att gå från en lag där staten bestämde över människorna till en lag som garanterar att alla, även de som vill ändra sin konstillhörighet, får rätt att bestämma själva. Vi går från tvång till frihet.

Lagförslagen från regeringen betyder att lagar från det tidiga 70-talet nu antligen kan moderniseras.

Kravet på att den som ändrar konstillhörighet inte får vara gift tas bort. Staten ska alltså inte längre tvinga fram skilsmässor.

Kravet på svenskt medborgarskap för ändrad konstillhörighet försvinner. Den som väljer att bli svensk medborgare ska alltså fortsättningsvis blir det av fri vilja och inte tvingas därtill.

Men det kanske viktigaste i propositionen och i betänkandet är frågan om tvångskastrering och tvångssterilisering, där det nu blir fullständigt klart att det ska tas bort. Här finns ännu inget lagförslag, men både regering och utskott är tydliga med att ett lagförslag inom kort ska läggas på riksdagens bord och att ny lag ska börja gälla under 2013.

Jag måste, herr talman, säga att jag är stolt över att Alliansregeringen har lyckats enas om en proposition. Detta har varit ett svårt område, där det från början inte alls var självklart att de fyra allianspartierna skulle ha samma ståndpunkt.

Det har nu blivit ett gemensamt förslag. Jag kan förstå att det till viss del väcker avund hos V, MP och S, som i politiska frågor nu går alltmer isär.

Det jag däremot inte kan förstå är motiven till den reservation som man gemensamt har lagt. På alla andra områden är oppositionen mycket noga med att snabbt peka på brister i lagstiftningsprocessen om regeringen inte till punkt och pricka följer regeringsformen.

När det däremot handlar om en så viktig lagstiftning som den vi i dag diskuterar, då tycker plötsligt oppositionen att det behövs varken utredning eller remittering – här är det bara att tuta och köra. Analog lagstiftning har man uppfunnit – något som helt strider mot den svenska regeringsformen.

För mig vittnar detta om att man nedvärderar de människor som det handlar om. Varför ska det vara viktigt att utreda och remittera alla andra frågor men att just frågor kopplade till ändrad konstillhörighet ska vara mindre viktiga?

Om nu vänsterpartierna hade varit angelägna om att få lagstiftningen på plats snabbt hade man också kunnat skriva det i de direktiv som startade lagstiftningsprocessen. Utredningen tillsattes och direktiven skrevs

nämligen när Socialdemokraterna satt i Rosenbad, med aktivt stöd från Vänstern och Miljöpartiet.

Hade man i direktiven till den utredningen skrivit att utredaren skulle lägga förslag på ny lag för att avskaffa tvångskastrering och tvångssterilisering, då hade vi i dag kunnat fatta beslut om det. Men det skrev man inte. I stället valde S, V och MP att be utredaren ta ställning till *om* den som ansöker om fastställelse av könstillhörighet enligt lagen måste ha blivit steriliserad eller kastrerad. Utredaren skulle enligt S, V och MP analysera vilka konsekvenser ett bibehållande respektive avskaffande av lagens krav skulle medföra.

Det var de mycket otydliga direktiven som ledde fram till att den utredning som ni tillsatte kom fram till att tvångskastration skulle vara kvar.

Inte ens i frågan om tvånget att skilja sig eller tvånget att bli svensk medborgare var S, V och MP eniga. I direktiven från 2006 kan man läsa att utredaren skulle fundera på om lagen skulle ändras eller ej.

Jag kan, herr talman, förstå att vänsterpartierna är besvikna över att det nu är alliansregeringen som har enats om detta förslag. Men att med den besvikelsen som grund föreslå att vi ska hafsa och slafsa igenom en ny lag är ovärdigt.

Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna.
(Applåder)

Anf. 23 AGNETA LUTTROPP (MP) replik:

Herr talman! Först vill jag göra ett tillrättavisande. Vi heter Miljöpartiet – inte ”vänsterpartierna”. Det vill jag göra helt klart – vi är ett miljöparti och inget vänsterparti.

Sedan vill jag säga att jag är mer intresserad av framtiden än av dåtiden och är intresserad av de människor som i dag kan bli steriliserade på grund av att man vill vänta med att göra något åt det från Alliansens sida.

Jag kan se att det finns en förvaltningsrätt som utgår från de mänskliga rättigheterna. Vi har sett att EU-kommissionen kom med en rekommendation 2009 som säger att sterilisering inte får krävas för patienter som juridiskt sett ska byta kön.

Vi ser att det strider mot de mänskliga rättigheterna. Vi ser att Socialstyrelsen inte har sett några problem. Vi ser dessutom att det fanns ett löfte från 2010 från bland annat Centerpartiet i partiledardebatten om att steriliseringskravet skulle avskaffas.

Allt detta tillsammans säger väldigt mycket, för att inte tala om de människor som berörs. Det handlar om det Kim säger, det RFSU säger, det RFSL säger – och det grundlagen säger om att man inte får göra ingrepp utan att personen är med på det.

Anf. 24 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! I sak är vi fullständigt överens, Agneta Luttropp och jag. Kunde vi bara ändra detta i går skulle vi ha gjort det. Det är bra att domstolar driver processen. Det är bra att Europarådet pekar på att detta bryter mot de mänskliga rättigheterna.

Prot. 2011/12:127

11 juni

Ändrad

könstillhörighet

Det är också helt sant att vi i Centerpartiet sedan lång tid tillbaka har drivit frågan. Men sedan ställer regeringsformen vissa krav på hur det ska gå till när vi här i Sveriges riksdag ska stifta lag.

Det måste finnas ett utredningsförslag. Men det finns inget utredningsförslag som föreslår detta. Den utredning som ni tillsatte föreslog kastrering som alternativ. Det måste tas fram ett utredningsförslag som måste remitteras och som måste passera Lagrådet innan det kan komma hit som proposition.

Jag kan hålla med Agneta Luttröpp om att detta tar alldeles för lång tid, är alldeles för tråkigt och att vi borde kunna göra detta snabbare och enklare. Men tyvärr sätter regeringsformen stopp för det.

Den här frågan ska inte hafsas och slafsas igenom. Den här frågan ska lösas på ett vettigt sätt, och vi har lösningen inom kort.

Dessutom anser jag att påfundet – det kreativa nytänkandet – att vi här ifrån riksdagen ska fatta beslut om hur domstolar ska döma enligt en tidigare beslutad lag är fullständigt befängt. Det strider fullständigt mot all svensk rättstradition.

Jag kan hålla med Agneta Luttröpp i hennes irritation över att detta inte är på plats sedan lång tid tillbaka. Men nu är vi nära målet. Före 2013 kommer vi att ha lagstiftningen på plats. Då kommer den dessutom att vara framtagen på ett rättssäkert sätt, vilket jag tycker är viktigt, inte minst i den här frågan.

Anf. 25 AGNETA LUTTROPP (MP) replik:

Herr talman! Det skulle vara spännande om juridiken springer ifrån. Då kan man undra om det är rättssäkert, om man tar upp detta i kammarrätten utan att någon utredning har gjorts, utan att man har tagit fram det man nu vill ta fram – för att förhålla processen.

Det ska bli spännande att se om det blir så att juridiken faller det slutliga avgörandet. Jag tycker att vi kan lägga de mänskliga rättigheterna åt sidan. Även grundlagen tar upp detta, men den delen av grundlagen väljer ni att inte titta på.

Jag anser definitivt inte att riksdagen ska sätta sig över grundlagarna. Men riksdagen gör det redan genom att det sker kroppsliga ingrepp som är påtvingade – vi gör det redan i dag. Det tycker jag inte är rätt.

Vi får som sagt se om juridiken springer i kapp politiken.

Anf. 26 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Jag tycker inte som Agneta Luttröpp att vi ska lägga de mänskliga rättigheterna åt sidan. Det är faktiskt en av drivkrafterna till att vi ska göra förändringar i lagstiftningen.

Jag tycker också att det vore fantastiskt om domstolarna kommer fram till en tolkning som ytterligare skärper kravet på lagändring.

Detta är något som strider mot delar av den svenska regeringsformen – jag håller med om det. Kroppsliga ingrepp ska inte utföras mot individens vilja. Men för att ändra på det måste vi ändra lagstiftningen, och att ändra lagstiftningen i Sverige sker enligt regeringsformen – ingenting annat.

Jag kan hålla med om att det kan kännas långtråkigt, att det tar tid och att man skulle vilja påskynda processen. Men det finns randiga och rutiga skäl till att regeringsformen ser ut som den gör, och det är att vi inte i

onödan ska fatta beslut om lagar som i efterhand visar sig drabba den enskilda individen. Vi ska göra det på ett riktigt sätt så att det blir rätt redan från början.

Inom ett år kommer vi att ha lagstiftningen på plats, och det tycker jag och Centerpartiet är fantastiskt roligt.

Prot. 2011/12:127
11 juni

*Ändrad
könsstillhörighet*

Anf. 27 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Besviken är jag inte. Jag är glad över att de fyra partierna har kommit överens om att ändra lagstiftningen, inte minst med tanke på att det inte är Socialdepartementet som har stått för underlaget utan Socialstyrelsen på eget initiativ. Då kan man inte säga att underlaget togs fram i stor hast eller med stor prioritet. Det var faktiskt generaldirektören på Socialstyrelsen som såg till att underlaget kom fram.

Jag är lika glad för detta som jag var över att få rösta för att människor med samma kön skulle få rätt att gifta sig och för att ensamstående kvinnor skulle få rätt till insemination. Jag tycker att det här är väldigt bra.

Jag känner att just detta med att man antingen tvingas vänta och leva ett år till i en orimlig situation eller tvingas låta tvångssterilisera sig kanske innebär ett större ingrepp än vad det är om man under den här tiden skulle hinna bli gravid och föda barn och sedan inte få rätt föräldraersättning ekonomiskt. Med den tidsram ni har är det redan svårt att få in det. En del andra förändringar hinner antas samtidigt som vi säger nej till tvångssterilisering. Sedan ska detta såklart ändras så snabbt som möjligt.

Jag kan ställa samma fråga till dig som jag ställde till Barbro Westerholm. Det konkreta fall som man tar upp i betänkandet är att en kvinna som blivit man inte skulle få abort. Tror du verkligen att det skulle vara så i verkligheten? Detta är ju ert tyngsta konkreta argument i betänkandet.

För min del handlar det om att tvångssterilisering är ett mycket allvarligt ingrepp som drabbar människor hårt. Det drabbar betydligt hårdare än vad anpassning av annan lagstiftning skulle göra. Vi måste naturligtvis göra också detta så fort som möjligt, men tvångssteriliseringen måste bort nu!

Anf. 28 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Det är roligt att Eva Olofsson och jag är lika nöjda över att vi äntligen kan ta detta som jag ser det oerhört viktiga steg och flytta fram positionerna i hbt-frågor. När det gäller detta om kvinnans abort tror jag att det är osannlikt att man skulle vägra den. Men orsaken till att vi har detta formaliserade sätt att stifta lag i Sverige är att vi inte bara ska gå in i enskilda lagar och göra punktändringar som det faller sig, utan vi ska ta gott om tid på oss att se till att alla konsekvensändringar verkligen kommer med när riksdagen ska fatta beslut. Det är detta som är bakgrunden till att en fråga alltid måste utredas, remitteras och dessutom ska passera Lagrådet innan den blir till en proposition. Vi ska inte gena i en så viktig fråga som denna.

Man kan alltid hävda att saker sker för sent och att vi borde ha gjort detta för ett eller två år sedan och så vidare. Där har vi dock ett gemensamt ansvar, Eva Olofsson. I det direktiv som ni var med och författade 2006 stod det inte att utredaren skulle ta fram ett förslag om hur kastre-

ring och tvångssterilisering tas bort, utan i direktivet var uppdraget att ta reda på om man behöver ta bort tvångskastrering och sterilisering eller om de kan vara kvar. Att ni skrev direktiven så otydligt var den direkta orsaken till att utredaren sedan kom fram till att tvångssterilisering skulle tas bort medan tvångskastrering skulle vara kvar.

Vi har ett gemensamt ansvar för att den här frågan inte har lett till beslut än, men vi känner också en gemensam glädje i att denna lagstiftning kan vara på plats inom mindre än ett år.

Anf. 29 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Det hoppas jag verkligen att den ska vara. Det finns dock en möjlighet att rösta igenom den redan nu i denna vecka.

Underlaget som gick ut på remiss var Socialstyrelsens rapport som de själva hade tagit initiativ till. Där finns steriliseringskravet med, men man har kanske inte utrett alla konsekvensändringar. Det är väl det som finns kvar. Själva steriliseringskravet hade man med i det förslag som gick ut på remiss till olika organisationer och myndigheter, som man brukar göra med andra förslag, och det var likadant med förslaget om att ta bort kravet på att vara gift och svensk medborgare. Det fanns med i det här.

Jag har fortfarande svårt att se argumenten för att det inte går att ta beslutet nu och sedan så snabbt som möjligt anpassa lagstiftningen. I flera fall handlar invändningarna om händelser som bara teoretiskt kan inträffa men som knappast kommer att inträffa i verkligheten. Den verklighet som drabbar människor är dock att de får vänta med att juridiskt bli den person man är och lever som, och man får vänta med att få sitt könsbyte fullständigt genomfört, med alla de konsekvenser som detta för med sig i deras vardag. Det tror jag är betydligt allvarigare.

Därför har jag svårt att se varför man inte nu skulle kunna besluta om att ta bort kravet på tvångssterilisering och sedan så snabbt som möjligt anpassa den andra lagstiftningen. Konsekvenserna av att inte göra det blir ju betydligt större än de eventuella konsekvenserna av att anpassningen av lagstiftningen kommer några månader senare. Det är ju bara detta det handlar om.

Anf. 30 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Eva Olofsson ställer frågan varför vi inte kan lagstifta i dag. Det finns två utredningar som vi skulle kunna lägga till grund för lagstiftning.

Den ena är utredningen från 2007, som Eva Olofssons partikamrater var med och skrev direktiv till som var så otydliga att de resulterade i ett förslag om tvångskastrering. Den kan vi inte använda.

Den andra är Socialstyrelsens utredning, som är mycket bra men som enbart ser på den aktuella lagstiftningen och inte på helheten. Den kan vi heller inte använda.

Alternativet är att gena i kurvorna och köra en snabbvariant genom att fatta beslut utan att ha ett utredningsunderlag som är remitterat eller har passerat Lagrådet. Det tycker jag inte är tillrädligt i en sådan här viktig fråga.

Det andra alternativet, som är än mer felaktigt, är det som oppositionen har pekat på, nämligen att vi här skulle fatta ett beslut där vi uppmanar

Sveriges domstolar att tolka den nuvarande lagstiftningen på ett helt nytt sätt. En mer kreativ hantering av svensk rättspraxis får man leta efter!

Trots att Eva Olofsson och jag och alla partier här i kammaren är överens i sakfrågan handlar detta om oenighet om hur kreativ man kan vara och hur nytänkande man kan vara i hur man hanterar den svenska regeringsformen. Där är väl vi på allianssidan något mer konservativa, för vi ser en fördel i att ha ett mycket tydligt ramverk för hur lagstiftningsprocessen i det här landet ska skötas. Det är just för att vi inte ska göra misstag som drabbar den enskilda individen i en sådan här oerhört viktig fråga.

Anf. 31 ANDERS ANDERSSON (KD):

Herr talman! Vi debatterar nu inför beslut om propositionen och betänkandet om ändrad könstillhörighet.

Transsexuella personer lever ofta i en mycket utsatt situation. Den psykiska ohälsan är hög i gruppen, och självmordsfrekvensen ligger högt över genomsnittet. De utsätts ofta för samhällets fördomar, och de lever också under stor risk för att utsättas för kränkningar och våld. För många i denna människogrupp leder detta till ensamhet och isolering. Därför säger vi att förslagen i den proposition som vi nu behandlar är oerhört viktiga för att den enskilde ska känna sig respekterad.

Transsexualism utmanar föreställningar om manligt och kvinnligt. Därför möts många transsexuella personer av hat, rädsla och avståndstagande. Detta är oacceptabelt. Detta bemötande kan inte tolereras! Det strider mot principen om alla människors lika och okränkbara värde. Därför är det enligt min mening självklart att hälso- och sjukvården ska göra vad den kan för att ge stöd och hjälp till könsbyte för den som önskar det.

Regeringens proposition i denna fråga undanröjer direkt två av de krav som vi anser är orimliga. Man ska inte längre behöva vara svensk medborgare, och man ska inte längre behöva vara ogift. Tydliga besked ges också om att kravet på sterilisering ska avskaffas. Några har gjort försök att utmåla tidsfrågan som ett skäl till att skapa osäkerhet, vilket vi har hört i debatten i dag. Men vår linje är klar. Ett förslag om lagstiftning även på denna punkt ska komma från regeringen så att den kan träda i kraft den 1 juli 2013.

Vi kristdemokrater menar att även om det finns argument mot att tillåta att en person som genomgår könskorrigering behandling blir förälder i sitt gamla kön är dessa skäl inte tillräckliga för att motivera ett fortsatt krav på sterilisering – särskilt inte som barnkonventionens krav om att barn har rätt till vetskap om sitt ursprung och att vårdas av sina föräldrar synes kunna uppfyllas i de här fallen. Kravet på sterilisering strider också mot andra konventioner och överenskommelser som vi som nation har anslutit oss till. Därför är vår uppfattning att kravet på sterilisering vid könsbyte ska avskaffas.

För att kunna göra detta behöver vi säkerställa att det kan ske utan stora medicinska risker och att de lagstiftningsförändringar som krävs kan göras på ett sådant sätt att de ger trygghet och rättssäkerhet till de barn som föds med en eller två föräldrar som har genomgått könskorrigering behandling och bytt juridiskt kön.

Prot. 2011/12:127

11 juni

Ändrad

könstillhörighet

Vi behöver alltså lösa den juridiska ställningen för de personer som blir föräldrar i sitt gamla kön samt för deras barn, och vi får inte glömma att det också handlar om barnens rätt och trygghet.

Lagar och regelverk, bland annat om juridiskt föräldraskap och föräldraförsäkringen, behöver anpassas efter en ny situation för att undvika att personer hamnar i en rättsosäkerhet. Vi vet ju att den svenska lagstiftningen är som ett spindelnät. Många trådar hänger fast i varandra. Det är därför som det är viktigt att få en helhet inför ett lagstiftningsbeslut.

Herr talman! Vi har kunnat notera att vi kristdemokrater har fått kritik för att vi har tagit tid på oss för att analysera och tänka igenom den här frågan. Vårt ställningstagande och en ny lagstiftning borde ha kommit snabbare, säger en del. Men såväl tidigare utredningar, som det har refererats till i debatten, som tidigare regeringars brist på initiativ i den här frågan visar på frågeställningens komplexitet.

Låt mig peka på att 2006, strax innan den socialdemokratiska regeringen fick lämna ifrån sig Rosenbad, tillsatte man en utredning i syfte att se över regelverket, eftersom det är så komplext. Som Anders W Jonsson har redovisat är innehållet i de direktiven ganska intressant att studera.

Den utredningen, med de förutsättningar som Socialdemokraterna gav med sina stödpartier, kom fram till att kravet på sterilisering snarare skulle ersättas med ett krav på tvångskastrering. Man skulle inte bara sakna fortplantningsförmåga utan också könskörtlarna skulle tas bort helt. Detta är resultatet.

När man nu lyssnar på Ann Arleklo och hennes vänner i Vänsterpartiet och Miljöpartiet noterar man att ingen av dem vill ta ansvar för utredningen. Inget av de tre partierna har nämnt något om de utredningsdirektiv som gavs 2006. Och vi noterar helt klart att ingen vill, inte ens med tång, befatta sig med utredningsresultatet. Trots detta är det ett faktum att Könstillhörighetsutredningens betänkande, som kom i mars 2007, är ett resultat av socialdemokratisk politik. Det är ett resultat av socialdemokratiskt regerande under tolv års tid.

Jag vet att ni socialdemokrater har regerat i mer än tolv år, men nu tar vi de tolv år som ligger närmast i tid, de från 1994 till 2006. Denna fråga har en komplexitet, men ni säger att den bör behandlas med snabbhet. Under elva år hände inte något. Det tolfte året lade ni fram ett förslag om en utredning. Utredningsdirektiven innebar att man inte hade någon fingervisning. Utredningen resulterade i ett förslag om tvångskastrering. Det är slutresultatet av de initiativ och den handlingskraft som de rödgröna har visat.

Efter detta har det i Regeringskansliet arbetats med frågan i Socialdepartementet. Socialstyrelsen har också arbetat med frågan, precis som har redovisats tidigare, och vi fick en rapport i juni 2010. Det är en rapport som regeringen har haft med i det underlag som finns för den proposition som nu finns på bordet och som kommer att behandlas. Och jag ser att det är uttryck för ett ansvarsfullt agerande i en för den enskilde viktig fråga men också en principiellt viktig fråga.

Herr talman! Till sist vill jag säga att vi kristdemokrater menar att varje fråga som involverar barn och deras uppväxtvillkor är en fråga som kräver noggrann genomlysning. Vi har sett och respekterar den starka längtan som många vuxna har efter barn. Vi har samtidigt sökt värna den grundläggande hållningen att barn finns till för sin egen skull och att

deras rättigheter alltid måste beaktas. Därför har vi alltid varit och kommer alltid att vara eftertänksamma och försiktiga när det gäller att ändra lagar som finns till för att skydda barnen.

Vi kommer att försöka fortsätta att föra barnens talan även om någon skulle kalla oss bromskloss. Barns rätt och barns skydd är prioriterade frågor i vår politik.

Herr talman! Med dessa synpunkter kring proposition och betänkande vill jag yrka bifall till socialutskottets framlagda förslag i betänkande SoU23.

(Applåder)

Anf. 32 ANN ARLEKLO (S) replik:

Herr talman! Det vi tar beslut om nu i veckan är ju inte om vi ska slopa tvångssterilisering eller inte, utan i det förslag till lagändring som vi ska besluta om finns kravet på sterilisering kvar.

Det är annars lätt att tro, tror jag, för dem som sitter och lyssnar och som kanske sitter framför tv-apparaterna, att Alliansen utifrån hur de pratar i sina anföranden också vill att det här ska bort nu när vi tar beslut i veckan. Men så är det inte.

Herr talman! Varje jurist med självaktning – och jurister vet jag att det finns gott om i Regeringskansliet – borde för övrigt kunna slå upp RF, regeringsformen, 2 kap. 6 §, respektive 2 kap. 20 § och 21 § och där kunna räkna ut att tvångssterilisering genast måste upphöra.

Mänskliga rättigheter väger alltid tyngst, även i juridiken, bortsett från om det, som det står, gäller till exempel rikets säkerhet. Men risken att gravida män skulle leda till våldsamma upplopp tror jag inte är så stor.

Anf. 33 ANDERS ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag vill då påpeka för Ann Arleklo och övriga som lyssnar till debatten att i det förslag som finns i betänkandet från socialutskottet och i propositionen från regeringen finns det tydliga besked om att kravet på sterilisering ska avskaffas. Man har till och med varit så noggrann att det är inskrivet på s. 17 i detta betänkande. Där redovisas det inom vilka områden som det pågår särskild utredning för att se till att lagstiftningen hänger samman, att barn och vuxna, när vi nu gör denna ändring, kan känna en hel trygghet.

Då är det på det sättet att i Regeringskansliet arbetas det när det gäller föräldrabalken, abortlagen, brottsbalken, socialförsäkringsbalken, föräldraledighetslagen och lagen om blodundersökning med mera vid faderskapsbeslut. Alla de här delarna i lagstiftningen finns till och med redovisade.

Och det är tydligt att det ska hända något redan i september, skriver vi i betänkandet. Vi allianspartier, med kontakter med regeringen, säger att i september får vi fram en promemoria som ger det här beskedet.

Då tycker jag faktiskt att Socialdemokraterna är på väg att förlora sin hackkyckling Kristdemokraterna i den här frågan. Det är tydligen det som är problemet.

Här har vi ett tydligt besked, att på den här punkten finns det en inriktning som är klar. Vi tar hänsyn till barnens situation, vi ser till att de vuxna respekteras, vi får en lagstiftning som är heltäckande.

Men det som är anmärkningsvärt är att Ann Arleklo inte med en andning, inte ens med en liten susning antyder sitt ansvar under de tolv år som Socialdemokraterna regerade. Varför gavs det inga utredningsdirektiv då? Varför är den utredning som kom 2006 och som resulterade i 2007 års resultat så undermålig? Är det inte lite beklämmande att det enda ni har är en undermålig utredning med undermåliga utredningsdirektiv?

Anf. 34 ANN ARLEKLO (S) replik:

Herr talman! Jag satt inte i riksdagen då, så jag har lite svårt att ta den debatten med Anders Andersson, men vad jag har hört är att det var lite andra tider då. Man gav mycket mer öppna direktiv. Och självklart var det inte så att vi socialdemokrater ville att svaret skulle bli att folk skulle kastreras. Självklart inte, Anders Andersson!

Jag ställer mig dock fortfarande frågan: Hur tänker ni? Jag får inte ihop det. Hur i hela världen kan ni nu gå till riksdagen med ett förslag? Anders Andersson talar som om ni inte gör det. I veckan kommer vi att besluta om ett förslag från regeringen där det står att ”det nuvarande kravet för fastställelse av ändrad konstillhörighet att sökanden har steriliserats eller av annan orsak saknar fortplantningsförmåga bör avskaffas”.

Så står det i lagförslaget från regeringen, så det går inte att prata bort.

Jag tycker att det är en skam för Sverige att 2012 fortsätta bryta mot konventioner och mänskliga rättigheter, och jag kan bara vädja till er att ni går med på att avskaffa detta nu.

Anf. 35 ANDERS ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! Ann Arleklo tar i. Hon talar om skam. Då kanske det är dags för Ann och övriga som satt i regeringen under denna tid att fundera över tolv år av skam, tolv år av bristande initiativ. Jag har en viss respekt, för frågan är komplex. Jag försöker inte förenkla den.

Men jag blir nästan upprörd över den förenkling som Ann Arleklo och alla andra står för här. Vi är beredda att fatta beslut efter noggrann analys. Vi ser till att lagstiftningen ska hänga samman och att man inte skapar en rättsosäkerhet. Vi har en respekt också för regeringsform och grundlag. Det är därför alla medborgare, oavsett sexuell läggning, ska kunna känna sig respekterade. Det är utgångspunkten.

Ann Arleklo talar om skam. Då har Socialdemokraterna tolv år att fundera över i sina eftertankar. Behöver i så fall inte lite skam läggas över de åren?

Jag vill säga att regeringen tar ett ansvar för helheten. Regeringen tar ansvar för att uppfylla och manifestera överenskommelser och för att internationella konventioner och mänskliga rättigheter ska respekteras. Det är därför det föreliggande förslaget inte utelämnar hur det blir när det gäller socialförsäkringsfrågorna, föräldraledighetslagstiftningen, brottslagen eller föräldrabalken. Allt detta ska in och finnas i en helhet.

Tydligare besked kan man knappast få om det inte är just grälsjuk man är och lite grann känner sig försmådd över att ett annat regeringsalternativ tar initiativet när det gäller mänskliga rättigheter. Jag är glad över att regeringen på det här sättet behandlar frågan med respekt – respekt för den enskilde och respekt för lagstiftningen.

Herr talman! Jag har nu lyssnat på den här debatten i snart två timmar, och jag tycker att det verkar som om vi är väldigt överens i det mesta, med den viktiga skillnaden att oppositionen vägrar ta ansvar för den lagstiftning som måste vara rättssäker och täcka in alla de luckor som vi hör talas om här. Den friheten har man i opposition, så njut av den så länge ni har den!

Det är illa ställt i en demokrati och rättsstat när krav på sterilisering är ett absolut villkor för att människor som uppfattar sig tillhöra fel kön ska få genomgå en så kallad könskorrigering. Därför har min partikamrat och riksdagskollega Olof Lavesson och jag ett antal gånger motionerat här i riksdagen om att avskaffa steriliseringskravet.

Lagstiftningen ger obehagliga associationer till tider då utrensning och rashygien stod högt på den politiska agendan. Mycket tyder också på att steriliseringskravet i svensk lagstiftning strider mot Europakonventionens skydd för grundläggande mänskliga fri- och rättigheter, ett skydd som bland annat innebär att ingen ska tvingas genomgå medicinska ingrepp för att få sin juridiska könstillhörighet ändrad. Det har vi hört om i dag.

Min riksdagskollega Lavesson och jag har motionsvägen också påtalat det absurda med nuvarande lagstiftning som innebär att en transsexuell person som redan har ingått äktenskap med sin partner måste skilja sig innan han eller hon får genomgå den här korrigeringen för att sedan kunna gifta om sig med partnern igen.

Herr talman! Det har gått fem år sedan Könstillhörighetsutredningen, som vi också har hört talas mycket om här i dag. Den skulle ersätta 40 år gammal lagstiftning, men det märkliga är just att under det nära nog halva sekel som Sverige med få undantag styrdes av socialdemokratiska regeringar och röda riksdagsmajoriteter så hände faktiskt ingenting på det här området.

Inte förrän nu. I socialutskottets betänkande som vi debatterar i dag föreslår riksdagen avslag på en rad motionsyrkanden, bland annat Olof Lavessons och mina, men vi känner ingen sorg över detta i dag. Tvärtom – vår glädje är stor över att alliansregeringen hann i kapp oss. Precis som ni tycker vi att ändring av könstillhörigheten inte längre ska kräva att man är svensk medborgare, steriliserad eller ogift. Allt detta är stora steg i rätt riktning.

Vi har inte pratat så mycket om det här i dag, men alliansregeringen föreslår vidare att utländska domar och beslut om ändrad könstillhörighet ska gälla också i Sverige. Regeringen lägger visserligen inte fram något krav men är mycket tydlig med att den unkna kvarlevan med krav på sterilisering ska avskaffas så snart detta är möjligt.

Varför vänta? Jo, för att regeringen bedömer att man saknar helhetsgrepp om de lagändringar som finns i anslutning till ett sådant avskaffande av steriliseringskravet. Det finns alltså lagsystematiska skäl till att inte avskaffa det nu. Det är inte så upphetsande att stå och säga det på torget, men det är sant. Allt detta gör vi såklart för att undvika rättsosäkerhet i regelverket och för att undvika oönskade juridiska konsekvenser för enskilda människor som vi alla värnar om här. Det hör vi inte minst från oppositionen.

Sammanfattningsvis betyder det att lagändringarna i socialutskottets betänkande föreslås träda i kraft den 1 januari 2013, medan regeringen och utskottet bedömer att själva steriliseringskravet behöver utredas ytterligare lite till i brist på utredningar. Då blir det kravet upphävt ett halvår senare, det vill säga den 1 juli om ett år.

Vad Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänstern nu invänder mot gäller just denna tidsplan. Jag noterar, som jag också har varit inne på, att dessa partier i huvudsak är positiva till regeringens förslag och delar regeringens och utskottets bedömning att det kan bli aktuellt med följdändringar. Man vill dock strunta i att utreda vilka anpassningar som ska göras nu. I stället hänvisar man till att eventuella tillämpningsproblem, som man någonstans ändå inser finns, kan lösas med något som man kallar ”i praktiken”. Den typen av argument hör man annars sällan när det gäller sociallagstiftning på andra områden, till exempel försäkringsfrågor och annat. Men här ska det lösas ”i praktiken”, och samtliga lagändringar ska vara i kraft om knappt tre veckor, det vill säga den 1 juli 2012.

Jag tycker att det är jättemärkligt att det plötsligt har blivit så bråttom, särskilt som Socialdemokraterna själva hade kunnat avskaffa denna skändliga lagstiftning för så länge sedan.

Inte heller finns det en minsta gnutta självvranssakan i motionen av Lena Hallengren med flera. I motionen yrkas, som vi också har hört här, att berörda myndigheter och rättstillämpare – domstolar – ska tillämpa kommande lagändring analogt från och med i sommar. Det är alltså ett år innan lagstiftningen ens finns. Detta yrkande försvann faktiskt lite snyggt i betänkandetexten; jag letade som sjutton när jag skulle skriva detta anförande. Det återkom dock i talarstolen, och det är jag väldigt tacksam för. Då finns nämligen den stolligheten fortfarande kvar i tanket, så att säga.

Det är bekymmersamt när Sveriges riksdag inte kan vara överens om att vi på detta område, som på alla andra områden, ska ha en lagstiftning som är rättssäker. Det innebär att vi får vänta ett år på de utredningar som inte finns. Det borde inte vara en så stor uppoffring från oppositionsidan. För mig är det svårt att se de rödgrönas agerande på något annat sätt än som uttryck för lättsinne och populism.

Med dessa ord yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.
(Applåder)

Anf. 37 BÖRJE VESTLUND (S):

Herr talman! Jag får väl först säga grattis till majoriteten och minoritetsregeringen, som har lyckats prestera den enda hbt-reformen under denna mandatperiod och ändå gör det så hafsigt och slafsigt. Man vill inte gå hela vägen fram, och man tycker fortfarande att man ska fortsätta att ha denna diskriminerande lagstiftning mot transpersoner. Man gör den till någon form av grundlagsdiskussion om hur det lagstiftas i det här sammanhanget. Jag skulle skämmas om jag satt i era kläder.

Barbro Westerholm och jag satt i en diskussion under förra årets Pride. Där var vi överens om att det här skulle genomföras omgående. Jag var på andra diskussioner där representanter från Moderaterna och Centern satt och sade samma sak – det här brådskar. Får vi inte Kristde-

mokraterna med oss är vi beredda att göra ett utskottsinitiativ, sade Barbro Westerholm under förra årets Pridefestival. Och så står vi nu här i kammaren och diskuterar en lagstiftning som inte är fullständig.

Man försöker hävda att detta på något sätt skulle vara vårt fel. Jag vill bara säga att historielösheten är stor i det här sammanhanget. Jag kan påstå att jag kan frågorna kring hbt och har varit med väldigt länge – kanske för länge, skulle vissa påstå. Dessa frågor, herr talman, började dock inte diskuteras ens i hbt-rörelsen förrän i mitten och slutet av 1990-talet. Då började vi föra den här debatten. Jag tycker alltså att det trots allt var ganska snabbt marscherat att man fick denna utredning till stånd. Det brukar ta mycket längre tid att få utredningar till stånd.

Jag ska också ta upp sättet att ge utredningsdirektiv. På vår tid beställde vi inte fram vad vi ville ha. Vi bad utredarna titta på hur man skulle kunna förändra lagstiftningen, och så fick vi gå på det.

Sedan vill jag komma till att man säger att man måste ha mer tid på sig. Utredningen har dock legat på departementen väldigt länge. Man har kunnat se den, och man kunde ha tagit fram många departementspromemorior under tiden. Men sanningen är att regeringen inte har varit överens. Regeringen har varit oerhört oenig och inte velat lägga fram någonting, eftersom KD faktiskt har haft ett beslut på sin stämma att tvångssterilisering ska behållas. Nu har de dock ändrat sig, och det tycker jag är jättepositivt. Men ni kommer inte undan att det inte har hänt någonting på detta område just därför att man inte har varit överens inom regeringen.

I grunden handlar hela resonemanget om att man är livrädd för den gravida mannen. Det är det man absolut inte vill kunna se i Sverige. Sanningen är att det fortfarande finns problem i lagstiftningen om till exempel en man har befruktat en kvinna och inte har fastställt faderskap innan han byter kön. Det innebär alltså att man måste lösa detta på något sätt i alla fall.

Sammanfattningsvis, herr talman, ska jag säga: Nej, jag är inte grälsjuk – jag är urförbannad på ryggradslösa partier som säger en sak när de träffar hbt-personer och en annan sak när de står här i kammaren.

Anf. 38 BARBRO WESTERHOLM (FP) replik:

Herr talman! Eftersom jag apostroferades om det där med utskottsinitiativ vill jag säga att det inte behövdes, för vi i de fyra allianspartierna var överens. I och med det har alltså frågan varit prioriterad. Jag har haft insyn i regeringsarbetet och vet att man har lagt på rejäla kol för att lösa just de juridiska problemen.

Om vi inte hade prioriterat hade vi kunnat få kritik för långsam hantering, men i denna fråga var det mer komplicerat än vad många kunde tro. Att man på tre veckor skulle kunna lösa den problematiken för att få allt på plats och få Lagrådet att visa respekt för vårt arbete är bara inte *on*, om man ska uttrycka sig på det sättet. Vi måste ha respekt för den lagstiftningsprocess vi är överens om enligt regeringsformen. Människor ska inte råka illa ut därför att vi har hafsat i väg under ett opinionstryck.

Det är viktigt att man som politiker arbetar systematiskt, inte populistiskt och ger vika för opinionstryck. Då kommer människor nämligen att fara illa.

Anf. 39 BÖRJE VESTLUND (S) replik:

Herr talman! Opinionstryck kan man alltid diskutera vem som faller för, men en sak kan man säga: Barbro Westerholm har varit med i denna debatt i ganska många år. Hon har varit med i princip under hela den period jag beskrev, sedan slutet av 90-talet när dessa frågor började komma upp i den allmänna debatten, och vet om att detta inte är en fråga man kan säga har brådsrats eller klämts fram. Den har ju utretts inte mindre än två gånger. Man måste ändå säga att Socialstyrelsen lade ned ett gediget arbete på frågan.

I det här fallet handlar det om vad man vill. Vad är det man vill prioritera? När det gällde att försäkra a-kassan var remisstiden tre dagar, vill jag minnas. I något annat sammanhang var remisstiden 24 timmar. Jag menar alltså att det bara handlar om vad regeringen vill.

Det som är svaret på detta är att regeringen inte är överens i frågan och har hållit på med den ända fram till dess att, skulle jag tippa på, Barbro Westerholm med flera hotade med att göra ett utskottsinitiativ av det och låta KD stå utanför. Det ville de inte råka ut för. Det är väl det som är sanningen; något annat sätt kan man inte tolka det här på. Därför går man fram med ett förslag där det fortfarande är så att man ska tvångssterilisera människor.

Jag hinner nog berätta om en tidigare partner jag hade som var väldigt stolt över sin mormor. Hon hade nämligen varit medlem av denna kammar under många år och drev på 60-talet frågan om tvångssterilisering. Det var inte roligt i den familjen när man diskuterade mormoderns bråvader i riksdagen. Jag tycker att det är hemskt att se att en så duktig politiker som Barbro Westerholm vill driva frågan om att behålla en så hemsk sak som tvångssterilisering i ytterligare ett år.

Anf. 40 BARBRO WESTERHOLM (FP) replik:

Herr talman! Jag vill inte behålla tvångssteriliseringen. Det har jag väl varit väldigt tydlig med. Det vill inte allianspartierna som helhet heller. Vi blir pådyvlade en annan uppfattning, vilket är osjyst.

Jag har följt hbt-frågorna sedan 1979. De hör till den grupp frågor där människor har olika uppfattningar, och det ska man ha respekt för.

Men jag som folkpartist och liberal lever utifrån att människor måste få leva sina liv så som de själva väljer, så länge de inte skadar någon annan. Därför driver jag självbestämmanderätten i den här typen av frågor. Med en opinion som har varit för de argumenten är det många som har ändrat uppfattning, så i dag finns det en majoritet för att acceptera äktenskap mellan människor av samma kön och att hbt-personer får adoptera. Allt det här har tagit tid. Detsamma har det varit med steriliseringen.

När jag tog ett utskottsinitiativ var det, som jag sade i förra inlägget, utifrån att då hade synen ännu inte ändrats och blivit gemensam. Nu är den gemensam och nu är det en prioriterad fråga. Och riksdagsbeslutet är helt entydigt: Steriliseringen ska bort. Och jag kan inte se den doktor som från och med nu ställer upp på att sterilisera någon enda person.

Anf. 41 BÖRJE VESTLUND (S) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är bra att man i alla fall har närmat sig den här frågan. Men fortfarande tar man en annan lagstiftning som intäkt

för att vi inte ska genomföra det här nu. Det är en fråga där Folkpartiet, Moderaterna och Centerpartiet i seminarium efter seminarium, år efter år, Moderaterna inte förrän på senare år, har sagt att vi ska ta bort tvångssteriliseringen. Det har jag hört så många gånger.

Jag har tyckt att Barbro Westerholm har varit en av våra samarbetspartner i denna fråga. Det är därför som jag blir så förvånad, så besviken och så ledsen för att man när man ska trycka på knappen vill fortsätta att behålla tvångssteriliseringen. Det är det som gör mig väldigt, väldigt upprörd.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 13 juni.)

11 § Ny ordning för nationella vaccinationsprogram

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2011/12:SoU20
Ny ordning för nationella vaccinationsprogram (prop. 2011/12:123).

Anf. 42 MARGARETA SANDSTEDT (SD):

Herr talman! Det är av stor vikt att vi hyser förtroende för vaccinationer, och det ställer givetvis krav på det nationella vaccinationsprogrammet.

Jag tycker generellt att vi ska ha en stor respekt för alla sorters läkemedel utifrån att vi svarar olika på samma läkemedel. Om vi har alltför breda kriterier när det gäller vaccinationsprogrammet är risken att vi i onödan utsätter folk för allvarliga risker och biverkningar. Jag måste därför fråga dem som försvarar breda kriterier i vaccinationsprogrammet om de samtidigt då är beredda att ta ansvar och stå till svars för de komplikationer som därmed riskerar att öka.

I färskt minne har vi de barn som fick narkolepsi av vaccinationen mot svininfluensan. Jag tycker att det borde vara ett uppvaknande kring vilka risker vi utsätter befolkningen för. Nu sägs det att även andra biverkningar har gett sig till känna, varför en Facebookgrupp har startat som heter Livet efter sprutan.

I en artikel i Aftonbladet framgår det att många har sökt hjälp för att få diagnos och behandling för andra biverkningar är narkolepsi, men de har haft svårt att få diagnos och behandling. I artikeln frågar man sig hur man ska kunna lita på myndigheternas vaccinationsrekommendationer i framtiden. Vi kan även nu se att folk över lag i lägre grad vaccinerar sig mot den årliga influensan, eftersom de är rädda för vad sprutan kan föra med sig.

Lek med tanken att en riktigt otäck farsot skulle gripa tag om Sverige och vi då skulle få scenariot att folk är mer rädda för vaccinet än för själva sjukdomen! Då tror jag att vi kan vara ganska illa ute. Det är därför det är så viktigt att vi jobbar med att återfå förtroendet för vaccinationer och därmed inte vaccinerar mer än vad som är absolut nödvändigt.

I min reservation tog jag upp exemplet Gardasil som sedan 2000-talet finns med i det nationella vaccinationsprogrammet. Gardasil är ett vaccin mot papillomvirus, HPV, som erbjuds flickor i mellanstadiet innan sexu-

Prot. 2011/12:127
11 juni

*Ändrad
konstillhörighet*

*Ny ordning för
nationella
vaccinationsprogram*

aldebut. Syftet sägs vara att skydda mot livmoderhalscancer. Då vill jag påpeka att livmoderhalscancer är en relativt sällsynt cancerform. Det rör sig om 450 fall om året. Det är 70 procent som överlever tack vare en behandling som har blivit mycket förbättrad. Det finns det naturligtvis all anledning att vara tacksam och glad för.

Men vaccinet är i allra högsta grad omstritt. Den amerikanska läkemedelsmyndigheten menar att Gardasil har tre gånger fler biverkningar än alla andra vacciner tillsammans. Redan i år har i USA över 24 000 avvikelserapporter kommit in, inklusive dödsfall och faktiskt fall av livmoderhalscancer.

Jag lyssnade på ett radioprogram i våras där en läkare medverkade. Han sade att det finns flera läkare här i landet som har sett dessa biverkningar men att de inte riktigt greppar att det kan vara en direkt följd av att man fått en spruta. Utifrån detta hyser jag full förståelse för de familjer som drabbas av det här och tycker att det är sorgligt att det är så många som upplever att de inte blir tagna på allvar när sådant här händer.

Smittskyddsinstitutet har bland annat rapporterat om en ökning av tuberkulos i Sverige. Ökningen är störst bland tonåringar, då smittan lätt sprids i skolmiljö. Det som oroar här är att allt fler som smittas bär på multiresistenta bakterier som det inte finns behandling för när det har gått så långt. I det läget kan jag personligen tycka att TBC vore en lämpligare kandidat för ett nationellt vaccinationsprogram än Gardasil.

Vi har varit lite oeniga i utskottet om vad som ska ingå i vaccinationsprogrammet. Därför anser jag att det är otillräckligt att det är enbart regeringen som ska fatta beslut om sådana här frågor. Jag tycker att det ska hållas en bredare debatt med större lyhördhet för allmänheten och deras egna erfarenheter och att det slutligen ska vara riksdagen som fattar beslut om det här.

Jag vill därför yrka bifall till reservation 1 och reservation 2.

Anf. 43 ANN ARLEKLO (S):

Herr talman! Insatser för en bättre folkhälsa är en viktig del i arbetet för en god välfärd.

En av de enskilt viktigaste insatserna inom folkhälsoområdet är vaccinationsprogram på befolkningsnivå. Få åtgärder har på ett så effektivt sätt medfört att förekomsten av ett antal allvarliga sjukdomar drastiskt har minskat och i vissa fall eliminerats.

Socialdemokraterna välkomnar förslagen i propositionen *Ny ordning för nationella vaccinationsprogram*. Det finns därför ingen anledning att hålla ett väldigt långt anförande om detta. Jag vill dock framhålla några saker.

För det första är det bra att beslutsprocesserna för att avgöra vilka vacciner som ska ingå i de nationella vaccinationsprogrammen blir mer öppna. Den nya regleringen av programmen avgränsar vad som ska utgöra ett nationellt ansvar för vaccinering.

För det andra är det bra att regler för de nationella vaccinationsprogrammen förs in i smittskyddslagen. Kommuner och landsting blir skyldiga att erbjuda människor vaccination mot smittsamma sjukdomar i syfte att förhindra spridning av dessa sjukdomar i befolkningen. Att det förs in i lag ger större tydlighet och visar att smittskyddslagen omfattar såväl individ- som befolkningsinriktade smittskyddsåtgärder.

För det tredje innebär ändringen att det är regeringen som beslutar att vaccinationers betydelse för folkhälsan tydliggörs.

För det fjärde blir det genom de föreslagna förändringarna ett tydligt ansvar för landsting och kommuner vad gäller genomförande, kostnadsfrihet för invånarna och komplettering av tidigare ofullständigt vaccinerade.

För det femte är det i sig bra att ett vaccinationsregister och hälso-dataregister skapas. Det möjliggör nationell uppföljning av vaccinations-täckningen.

Vaccinationsregistret är dock, som personer i smittskyddsverksamheten påpekat, en halvmesyr. Det är till ingen praktisk nytta för den enskilde, även om det är en allmän handling, det är till ingen nytta för vård-givaren och det är oklart om det kommer att gå att få data för uppföljning på regional och lokal nivå. De sekretessproblem som finns måste lösas, och jag hoppas att man vill jobba vidare med detta.

De nationella vaccinationsprogrammen föreslås bestå dels av all-männa vaccinationsprogram, till exempel barnvaccinationer som erbjuds samtliga medborgare i barndomen, dels av särskilda vaccinationsprogram för personer som ingår i riskgrupper.

Syftet med nationella vaccinationsprogram är att de effektivt ska förebygga smittspridning i samhället, vara samhällsekonomiskt kostnadseffektiva och utgå från grundläggande etiska och humanitära värderingar. Alla tre kriterier ska utvärderas i en samlad bedömning.

Herr talman! Det är nödvändigt med en fortlöpande övervakning av vaccinationsprogrammen. Om ett nationellt vaccinationsprogram i någon del inte längre motsvarar kriterierna ska det givetvis ändras.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 44 HENRIK RIPA (M):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till utskottets förslag och propositionen och avslag på motionerna.

Att vi i Sverige har ett omfattande vaccinationsprogram gör att många människor inte tänker på hur det var innan detta skydd fanns. Man inser inte hur oerhört viktigt det är att vaccinera sig och vad som skulle hända om en majoritet av befolkningen struntade i det.

För bara några decennier sedan dog människor i mässling och i hjärnhinneinflammation orsakad av påssjuka. I dag är det väldigt ovanligt tack vare att nästan alla barn tidigt vaccineras med det så kallade MPR-vaccinet mot mässling, påssjuka och röda hund.

Nästan alla barn vaccineras, men det krävs att 90–95 procent av be-folkningen är vaccinerade för att vi ska få ett gott skydd så att sjuk-domarna inte får fäste igen.

Därför är det viktigt att avliva vaccinmyter. MPR-vaccinet leder inte till autism. Det är klarlagt sedan länge. Att Wakefieldstudien visat sig vara ren bluff borde alla föräldrar veta vid det här laget. Nu finns mot-svarande myter om Gardasil. Sprider man sådana myter är man faktiskt delaktig till att människor dör i onödan.

Det blir nya regler för Sveriges vaccinationsprogram. Socialutskottet föreslår att riksdagen säger ja till regeringens förslag.

Kommuner och landsting blir skyldiga att erbjuda människor vacci-nationer mot vissa smittsamma sjukdomar för att förhindra spridning

bland befolkningen. Det gäller både allmänna vaccinationer och vaccinationer för barn och särskilda riskgrupper.

Att regeringen bestämmer vilka sjukdomar som ingår i det nationella vaccinationsprogrammet är rimligt med tanke på att det handlar om stora kostnader. Alltså bör det vara regeringen som fattar dessa beslut.

Kommuner och landsting utför vaccinationerna som blir kostnadsfria för den enskilde. Vårdgivare ska också upprätthålla ett vaccinationsregister, som förhoppningsvis kan vara ett bra verktyg vid framtida epidemier och för ny forskning.

De nya reglerna börjar gälla den 1 januari 2013.

Sverige har tyvärr präglats av ett alltför stort godtycke tidigare. Som boende i Västra Götaland var jag tvungen att själv bekosta cancervaccineringen för två av mina döttrar. Och inte nog med det: Västra Götalandsregionen vägrade acceptera att det skulle ingå i högkostnadsskyddet trots att det var nationellt beslutat av Tandvårds- och läkemedelsförmänsverket.

På grund av regioner som Västra Götaland tvingas riksdagen bli tydligare vad som gäller. Jag drev frågan vidare och fick tillbaka pengarna genom högkostnadsskyddet. Men hur många personer orkar göra det? Och hur många har fått betala själva?

Ett stort framsteg vore ett vaccin mot tobak. Det är den vanligaste påverkbara orsaken till dödlig cancer, enligt bland annat Cancerfonden. Bara i Sverige dör 18 personer varje dag av rökning.

Vaccinationer gynnar vår befolkning, och det är viktigt att vi tar ansvar för det. Vaccinering ska inte ske i onödan, men självklart ska vi ha ett gott vaccinationsskydd. Sverige ligger i framkant.

Herr talman! Jag yrkar som sagt bifall till utskottets förslag och propositionen och avslag på motionerna.

(Applåder)

Anf. 45 BARBRO WESTERHOLM (FP):

Herr talman! Nu får vi en tydligare reglering av de nationella vaccinationsprogrammen, och det är mycket bra. I och med detta beslut blir kommuner och landsting skyldiga att erbjuda människor vaccination för ett antal sjukdomar och också stå för de kostnaderna. I dag inrymmer programmet sjukdomar såsom polio, difteri, stelkramp, kikhosta och så vidare.

Jag är tillräckligt gammal för att ha levt innan vi fick dessa vacciner. Jag vill inte återfå ett samhälle där människor avlider till följd av dessa sjukdomar. Jag var andningsassistent på Sundbybergs sjukhem 1954 under den senaste polioepidemin. Då räckte inte respiratorerna, utan vi fick stå och manuellt hjälpa de polioskadade att andas. Det vill jag inte ha tillbaka.

Här får vi nu ett system som kommer att fungera väl. Jag förstår därför inte Sverigedemokraternas reservation i detta sammanhang.

Jag vill påminna om att vaccin är läkemedel, och de genomgår samma noggranna prövning som alla andra läkemedel. Det är Europeiska läkemedelsmyndigheten i London som tar beslut. Läkemedelsverket och Smittskyddsinstitutet i Sverige är också viktiga resurser för att vi ska ha så mycket som möjligt på fötterna när ett vaccin godkänns.

Från den 1 juli har vi ett EU-direktiv om biverkningsrapportering och felanvändning av läkemedel. Jag har talat om det tidigare i kammaren. Här uppmanas också patienter, användare av läkemedel och de som har vaccinerats att anmäla biverkningar om de misstänker att de drabbats av en komplikation av ett läkemedel eller ett vaccin.

Vi har alltså ett system för att så snabbt som möjligt få tag på oväntade biverkningar. Vi kan nämligen aldrig vid godkännandetillfället garantera att något oväntat inte dyker upp, såsom narkolepsin nu senast, fosterskador av Neurosedyn och en rad andra läkemedelsbiverkningar. Vi har dock som sagt ett system i Sverige och Europa för att på ett så tidigt stadium som möjligt hitta oväntade biverkningar och kunna förebygga att fler människor drabbas.

Att regeringen fattar beslut handlar inte om bedömning av nytta och risk med det enskilda vaccinet, för det måste myndigheterna stå för. Där emot handlar det om kostnaderna som är inbegripna i detta. Det är ett system som är till fyllest. Det riksdagen ska göra är att skapa förutsättningar för en god kontroll.

Jag är väldigt glad över att vaccinationsregistret äntligen kommer på plats. Det gör det också möjligt för oss att på sikt se hur effektiva vacciner är. Det är efterlängtat. I förra debatten talade vi om väntetider på två och tre år. Det här registret har vi väntat på i 20–25 år, men nu får vi det.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 46 ANDERS W JONSSON (C):

Herr talman! Det är freden, vaccinet och potäterna som gör att befolkningen växer, sade en gång biskop Esaias Tegnér. Redan 1801 hade vi i Sverige börjat vaccinera mot smittkoppor, en farsot som i dag är helt utrotad.

Det är svårt att tänka sig vårt moderna Sverige utan de framsteg som vaccinerna har inneburit. Vad hade hänt om inte poliovaccinet kommit när det kom? Hur hade inte dödligheten bland barn och ungdomar sett ut om vi inte kunnat vaccinera mot difteri, mässling och den vanligaste formen av hjärnhinneinflammation? Hur många missbildade barn hade inte fötts om vi inte fått fram vaccinet mot röda hund?

I dag debatterar vi här i kammaren ett viktigt steg i att ytterligare förstärka möjligheten att förhindra farliga sjukdomar genom vaccination, ett tydligt regelverk för vem som ska besluta om vaccinationsprogrammen och hur de bättre ska kunna följas upp.

Jag och Centerpartiet tycker att detta är ett mycket bra förslag. Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna.

Det är av alla riksdagens partier bara Sverigedemokraterna som ställer sig vid sidan av förstärkningen. De menar att det föreslagna regelverket är för slapt och att endast sjukdomar som är livshotande eller som ger men ska kunna ingå. Som exempel på ett vaccin som skulle införas allmänt nämner man vaccin mot tuberkulos, BCG. Garanten för att det ska bli bra är enligt Sverigedemokraterna att man låter oss riksdagsledamöter fatta besluten. Detta väcker några frågor.

Jag skulle därför vilja fråga Margareta Sandstedt från Sverigedemokraterna: Hur har man egentligen tänkt? Vilka av de vacciner som i dag ingår i de allmänna vaccinationsprogrammen är det som Sverigedemo-

kraterna tycker inte platsar? Kan Margareta Sandstedt berätta? Är det vaccin mot mässling, kikhosta eller kanske difteri? Livmoderhalscancer-vaccin, som Margareta Sandstedt tar upp, är ett vaccin mot en livshotande sjukdom. Ett stort antal kvinnor dör varje år av denna mycket grymma sjukdom, som kan undvikas med just det vaccinet. Vilket vaccin är det som Sverigedemokraterna vill ha bort?

Den andra fråga som inställer sig och som jag också skulle vilja ha svar från Sverigedemokraterna på är hur man har kommit fram till att det är just BCG, vaccin mot tuberkulos, som är det viktigaste att införa som allmän vaccination i landet. BCG var tidigare en del av det allmänna vaccinationsprogrammet, men det togs bort under 70-talet därför att det hos vuxna hade mycket dålig skyddseffekt. Det var dessutom ett förhållandevis farligt vaccin. Trots att den allmänna vaccinationen tagits bort har vi inte sett en ökning av antalet fall annat än i riskgrupper.

Detta är två frågor som jag gärna skulle vilja ha svar på. Sverigedemokraternas illa underbyggda resonemang kring vilka vaccinationer som är bra och framför allt vilka som är dåliga visar med all önskvärd tydlighet hur olämpligt det är att det är riksdagsledamöter som har pratat med en doktor här och lyssnat på en patient där som ska fatta beslut om hur de allmänna vaccinationsprogrammen ska se ut.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 47 ANDERS ANDERSSON (KD):

Herr talman! Rubriken för debatten, betänkandet och propositionen är *Ny ordning för nationella vaccinationsprogram*. Betänkandet behandlar både propositionen och motioner som avgivits här i riksdagen. När jag läste propositionen och betänkandet reflekterade jag över att en annan rubrik hade kunnat vara *Ytterligare ett steg för en bättre folkhälsa i Sverige*. Men vi är ofta formella och sätter rubriker som avser de regleringar som ska göras. Men hela syftet, hela bakgrunden och hela intentionen i det som läggs fram från regeringen och som vi behandlar i riksdagsbetänkandet från socialutskottet handlar om att våga ta ytterligare ett steg för en bättre folkhälsa.

Insatser för en bättre folkhälsa ingår som en viktig del i arbetet för en god välfärd, ekonomisk tillväxt och ett hållbart Sverige. Folkhälsan är av stor betydelse för samhällsutvecklingen. En av de enskilt viktigaste insatserna inom folkhälsoområdet är införandet av vaccinationsprogram på befolkningsnivå. Få åtgärder har på ett sådant effektivt sätt medfört att förekomsten av ett antal allvarliga sjukdomar drastiskt minskat och i vissa fall eliminerats.

Därför har det varit naturligt för oss i socialutskottet att välkomna de förslag som Socialdepartementet och regeringen för fram i propositionen. Genom förslagen blir beslutsprocessen för att avgöra vilka vacciner som ska ingå i nationella vaccinationsprogram mer öppna. Den nya regleringen av programmen avgränsar vad som ska utgöra ett nationellt ansvar för vaccination.

De nationella vaccinationsprogrammen föreslås bestå dels av allmänna vaccinationsprogram, till exempel barnvaccinationer som erbjuds samtliga barn, dels av särskilda vaccinationsprogram för personer som ingår i riskgrupper. Syftet med nationella vaccinationsprogram är att de

ska förebygga smittspridning i samhället effektivt, vara samhällsekonomiskt kostnadseffektiva och utgå från grundläggande etiska och humanitära värderingar. Dessa tre kriterier ska utvärderas i en samlad bedömning. Det framhålls med tydlighet i förslaget i propositionen. Jag delar bedömningen i utskottets skrivning, som markerar att det är nödvändigt med en fortlöpande övervakning av vaccinationsprogrammen. Om ett nationellt vaccinationsprogram i någon del inte längre motsvarar kriterierna ska det ändras, vilket tydligt framgår av förslaget.

Herr talman! För de nuvarande vaccinationsprogrammen fattar Socialstyrelsen beslut om vaccinering mot en sjukdom. Nuvarande ordning innebär att det är en myndighet som fattar beslut som kan leda till stora ekonomiska konsekvenser, dels för staten, dels för kommuner och lands-ting. Därför är det enligt min mening rimligt att göra en avvägning som innebär att man föreslår att beslut om in- och utsättning av vacciner i nationella vaccinationsprogram ska fattas av regeringen. Tidigare talare har motiverat detta.

Herr talman! Vaccination har varit en viktig faktor för att ge vårt land en god folkhälsa och en del i utvecklingen till ett välfärdssamhälle. Vaccination har stor betydelse för hela samhällsutvecklingen och bidrar till att förhindra sjukdomar och spridning av sjukdomar. De förslag som föreligger i den proposition vi nu ska ta ställning till ger förhoppningsvis möjlighet att bidra till en ännu bättre folkhälsa.

Med dessa synpunkter vill jag yrka bifall till regeringens förslag och förslaget i socialutskottets betänkande 2011/12:SoU20.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 13 juni.)

12 § Litteratur, språk, läsande och bibliotek

Föredrogs
kulturutskottets betänkande 2011/12:KrU7
Litteratur, språk, läsande och bibliotek.

Anf. 48 KERSTIN ENGLE (S):

Herr talman! Givetvis står vi socialdemokrater bakom våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall till reservationerna 1 och 3.

I går läste jag en intervju med författaren Rose Lagercrantz. Under rubriken "Så rensar jag tankarna" sade Rose: "Läsa, läsa, läsa! Jag längtar efter att läsa för det är gymnastik för skallen. Då glömmar jag allt och så kommer jag tillbaka med helt nya perspektiv på saker och ting." Så långt Rose Lagercrantz, men vi har nog alla våra egna bilder av läsandets betydelse och bibliotekens roll i våra liv.

Almapristagaren Guus Kuijer prisade Sverige som det enda land i världen som förstått vikten av goda böcker för barn. Han var övertygad om att det var Astrid Lindgren som lärde oss det, men vilken stat är så klok att den lyssnar på sina författare? Jo, Sverige. Vi har alltså en god grund att stå på.

Prot. 2011/12:127
11 juni

*Ny ordning för
nationella
vaccinationsprogram*

*Litteratur, språk,
läsande och bibliotek*

Herr talman! Att ha tillgång till språket för att kunna läsa, tala och påverka samhället är en grundpelare i ett demokratiskt land. I dag växer läsklyftan, samtidigt som mycket av det uppsökande läsfrämjande arbetet nedrustats. Detta hotar Sverige som kunskapsnation. Vi måste ställa oss frågan: Vad kan stat, kommuner och folkrörelser göra för att skapa det läsande landet? Frågorna kräver snabba svar då vi halkar efter alltmer i europeiska jämförelser.

Att kunna läsa och ha en god läsförståelse stärker individen och banar väg för just mitt individuella liv och mina möjligheter att nå livsmålen. Ett text- och informationsbaserat samhälle begränsar naturligtvis personer som inte kan läsa.

Den nu sittande Litteraturutredningen presenterar sitt slutbetänkande hösten 2012, och då har det gått 60 år sedan 1948 års bokutredning redovisade sina överväganden och förslag. Boken, läsandet och litteraturen har varit föremål för fem statliga utredningar.

För alla utredningar är det en given utgångspunkt att litteraturen förmedlas genom boken, och genomgående finns den alltid lika aktuella frågan om bokens ställning i ett föränderligt samhälle.

Ytterst handlar alla utredningarna om vikten av att läsa – om allas rätt till den så kallade goda litteraturen.

En utmaning för varje utredning har varit hur boken ska kunna hävda sig i konkurrens med allt det nya som följer med teknologiutvecklingen.

I delbetänkandet *Läsarnas marknad, marknadens läsare* problematiseras mycket kring läsande och medierna.

Dagens kommunikationsteknik ger näst intill obegränsade möjligheter till kommunikation, information och kunskap över alla gränser. Numera kan vi leva våra liv både offline och online. I spåren av en tilltagande kommersialisering har förutsättningarna för mediernas funktioner i samhället ändrats och därmed även det för demokratin så viktiga offentliga samtalet.

Fragmentering, diversifiering och individualisering är begrepp som ofta återkommer i analyserna av dagens mediekultur. Nya frågor formuleras: Vad är en bok? Vad är litteratur? Vem är författare? Vad är ett folkbibliotek? Vad gör skolan? Vem betalar?

I dag upptar användningen av medier över 50 procent av vår fritid, och tv-tittandet är den enskilt dominerande fritidsaktiviteten. För de unga tenderar internet att överta den rollen.

Oaktat stora förändringar i såväl samhället som medielandskapet finns det fortfarande stora likheter i läsvanorna med dem som rådde under 1948 års bokutredning.

Bokintresset var då liksom nu störst bland barn och unga för att sedan sjunka med stigande ålder. Flickor var och är fortfarande betydligt flitigare bokläsare än pojkar. Generationsskillnaderna synes således på det stora hela bestå. Andelen av befolkningen som aldrig läser är sedan länge 11–12 procent.

Men självklart finns det betydande skillnader. Den mest iögonfallande är att för 60 år sedan var männen flitiga bokläsare och flitigare än kvinnorna. I dag läser 40 procent av kvinnorna böcker en vanlig dag, medan motsvarande andel bland männen är 24 procent. Vändpunkten kom på 1970-talet, och klyftan har påtagligt ökat.

Detta är några uppgifter som jag har tagit från det mycket intressanta delbetänkandet. Det visar vilka enorma utmaningar vi har när det gäller läsandet och litteraturen.

Herr talman! Vi socialdemokrater anser att alla kommuner ska ha bra bibliotek som alla kan nå i sitt närområde. Biblioteken ska ha god personaltäthet. Många och utbildade bibliotekarier är grunden. Vi tycker också att det är viktigt att alla barn har tillgång till ett bra skolbibliotek och skolbibliotekarier som kan uppmuntra och stimulera läsandet. Vi socialdemokrater tycker att det är dags för en nationell biblioteksstrategi som stöd för att alla Sveriges bibliotek ska kunna möta framtidens utmaningar. Regeringens uppdrag till Kungliga biblioteket att ha en nationell överblick ser vi bara som en början.

Svaga läsare har ett stort behov av hjälp och vägledning av pedagogiskt kunnig bibliotekspersonal för att hitta rätt i informationsflödet. Elever med lässvårigheter undviker ofta svårigheterna och läser sällan. Om de inte får tillräckligt med stöd är risken stor att dessa elever inte läser alls, och därmed minskar sin läsförmåga ytterligare.

I samspelet mellan förskola, skola och bibliotek grundläggs goda läsvanor. Den som när han eller hon var barn och ung vant sig vid att besöka biblioteket gör det också som vuxen. Här behövs fortsatta insatser som också särskilt inriktar sig mot barn och unga med invandrarbakgrund.

Biblioteken och pappersboken står inför stora utmaningar. Datorerna och mobiltelefonerna har revolutionerat även våra kulturmönster, och i dessa har boken ännu inte hittat sin rätta plats. Biblioteken famlar lite efter sin roll när bokläsandet sviktar, samtidigt som barn och unga i växande utsträckning tycks vända sig till andra kulturyttringar och datorspel.

Vi anser att biblioteksverksamhetens idé och utveckling bör diskuteras, och då kommer man osökt in på frågan om en nationell strategi. Sverige är fortfarande det enda landet i Norden som saknar en sådan strategi. Det leder till att bibliotekens fulla potential inte tas till vara, vilket i sin tur leder till resursslöseri och effektförluster. Som sagt: Uppdraget till KB är en bra början, men långt ifrån tillräckligt.

Det är oroande att antalet bibliotek i Sverige minskar i stadig takt. Sedan 1990 har över 400, över 30 procent, av alla biblioteksfilialer lagts ned. Även antalet anställda på de kommunala biblioteken minskar. Bara mellan 2009 och 2010 har över 200 personer fått sluta. Till detta kommer att biblioteksbussarna blir färre. Detta talar också för nödvändigheten av en strategi.

SOM-institutet visar i sin senaste rapport att biblioteksanvändningen i Sverige nu är nere på under 50 procent av befolkningen. Endast 25 procent av dem med lägst utbildning säger sig ha använt biblioteket det senaste året. Detta kan jämföras med 66 procent av dem med högst utbildning. Till detta kommer det digitala utanförskapet som ytterligare ökar på informationsklyftan. Närmare 1,7 miljoner invånare har fortfarande inte tillgång till internet i sitt hem eller på sin arbetsplats. I takt med att antalet bibliotek blir färre minskar naturligtvis också antalet besök och lån.

Att värna folkbibliotekens ställning i dag kräver dock en debatt och lösning kring e-böckerna – inköpsbeslut som inte styrs av marknaden.

Prot. 2011/12:127
11 juni

*Litteratur, språk,
läsande och bibliotek*

Att säkra medborgarnas rätt till bibliotek med rätt att låna ut böcker i olika former är en avgörande fråga för folkbiblioteken och läsandet, och detta bör utredas så fort som möjligt.

Det har gjorts många goda satsningar för läsandet, till exempel En bok för alla som har varit värdefull och vi vill fortsätta i denna satsnings anda. I dag finns det tillgång till ganska billiga böcker. Men vad hjälper det när man inte får någon pushning eller tips om vad läsning kan ge?

Vi vill därför fortsätta att stimulera produktion av talböcker, taktila bilderböcker och böcker på de nationella minoritetsspråken. Därför tycker vi att det är viktigt att ge En bok för alla ett förnyat och framför allt breddat uppdrag.

Demokrati är beroende av självständiga medborgare. Därför behövs fler oberoende röster i det offentliga samtalet. Det behövs fler arenor för debatt där tankar, synsätt och idéer kan mötas och brytas.

Stadsmiljöer, museer och bibliotek formas av arkitekter. Det blir vackert och funktionellt men också dyrare och därmed mindre tillgängligt. Vi måste motverka kommersialismens negativa verkningar. Var finns ställen där man kan hänga med vänner utan att vara konsument?

Det är i det offentliga rummet som samhällsberättelser skapas. Då får vi inte utestänga vissa. Om vi inte får dessa icke-kommersiella mötesplatser för diskussion och kreativitet blir vi sittande i våra tv-soffor och skräms av det nya och av det okända.

(Applåder)

Anf. 49 TINA EHN (MP):

Herr talman! Vi debatterar nu kulturutskottets betänkande 7 *Litteratur, språk, läsande och bibliotek*. Ordet litteratur är ett begrepp som omfattar både muntliga och nedskrivna texter. De ska också uppfylla vissa estetiska kriterier. Det är lite intressant att titta på vad ord betyder och var de kommer ifrån.

Att läsa, att knäcka koden, att hitta bland ord och meningar och att förstå sammanhangen är en fantastisk upplevelse när en människa lär sig läsa, när bokstäver flyter samman till ett ord.

Ofta upplevs den händelsen med det lilla barnets nyfikenhet på orden, på innehållet och hur det låter. Orden prövas i munnen. Det där ordet som kommer ut ur munnen kan vara fantastiskt. Ibland kommer det ut ord som är självklara men lite annorlunda.

När min dotter var liten var hon intresserad av blommor – förmodligen är hon det även i dag. Hon tittade på olika blommor och skulle lära sig blommamn. Hon hade precis sett en tulpan. Någon dag senare när vi var ute såg hon lupiner. Hon pekade på en sådan blomma och sade att det var en tulpin. Sådana ord glömmar man aldrig.

Inläarning i sig är också någonting unikt. Vi lär oss på olika sätt och med olika sinnen i fokus. Därför är det mycket viktigt att vi får möjligheten och rätten att lära oss på olika sätt, med alla våra sinnen.

Lusten att lära behöver få vara i fokus – detta för att utveckla fler möjligheter för flera människor. Jag tror inte att just mer av betyg och mer av ordning och reda är det som ger oss lust, fascination, kunskap och resultat. Vi politiker vill gärna tro att lösningarna är så enkla, men det är nog fråga om mer än så.

Läsfrämjande är ett av de områden som behandlas i betänkandet. Här finns det en reservation från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet, och här finns också en text från majoriteten. I den texten om läsfrämjande står det att en av de viktigaste prioriteringarna på kulturområdet syftar till att öka läsandet.

I samma stycke konstateras det att det finns stora skillnader i läsvanor och att trenden är negativ när det gäller läsförståelse och intresse för litteratur. Såväl i Sverige som i de flesta andra EU-länder är andelen svaga läsare betydligt större bland pojkar än bland flickor.

Den fråga vi måste ställa oss är nog hur vi ökar intresset, nyfikenheten och möjligheterna. Det är en mycket viktig politisk fråga.

I majoritetens text påpekar man vikten av skolbibliotek samt deras roll för läsförståelse och för intresset för litteraturen. Vi har ju nu fått en ny sådan lag. Men för mig är det inte självklart att ett skolbibliotek i sig ökar läsintresset och förståelsen. Det viktiga med bibliotek, även skolbibliotek, är för mig den personal som finns i de byggnaderna.

Bibliotekspersonalens kompetens kommer att avgöra om den nya skolbibliotekslagen leder till det som eftersträvas. Detta väcker frågor på många håll. Hur lyfts personalens kompetens fram i detta avseende?

Det är också intressant att man i betänkandet skriver att skolbibliotek är viktiga för just läsförståelse, läsning och intresset för litteratur bland barn och unga. Det är lite märkligt att kopplingen mellan bibliotek och språk, oftast svenska språket, är så självklar. Men alla andra kunskapsområden glömmes vi gärna bort liksom alla andra ämnen. Även om biblioteken är fulla av bokstäver är meningarna och orden fulla av allt möjligt annat – om historia fysik, kemi, dramatik, geografi, biologi och så vidare. Bibliotek är till för all kunskapsörst! Det är nog dags för oss att tänka på det och att se det.

Ett förslag till bibliotekslag – en skrivelse, kan man väl säga – är ute på remiss. Det har varit ett tryck från många håll. Äntligen har någonting kommit från kulturministern, någonting som många väntat på skulle komma. Man undrade när ett förslag till en ny bibliotekslag skulle komma eftersom den gamla började bli lite för gammal. Det fanns en utredning som legat klar länge. Även den började damma igen.

I en interpellation tidigare i år ställde jag en fråga till kulturministern. I den debatten kom just ett löfte om att någonting var på gång och på väg. Då sades det att ett förslag till ny bibliotekslag antagligen skulle komma före julen. Men i dagens betänkande kan jag läsa att vi får vänta på den propositionen till våren 2013.

Jag kan inte utläsa särskilt mycket nytt i den skrivelse som nu föreligger. Dock är en hel del bra och förtydligande. Det här med bibliotek verkar vara en svår sak.

I det betänkande vi i dag behandlar kan jag läsa att en kommitté, den så kallade Litteraturutredningen, är på gång. Den ska svara på många fler frågor – om hur litteraturens ställning ska stärkas i skolan, om hur vi ska analysera läsfrämjande insatser med flera uppdrag.

För mig och Miljöpartiet är biblioteken oerhört betydelsefulla. De är platser för ett demokratiskt möte – icke-kommersiella mötesplatser som vi finner att det är allt svårare att hitta i dagens samhälle.

Prot. 2011/12:127
11 juni

*Litteratur, språk,
läsande och bibliotek*

Till biblioteket letar sig människor för att läsa sin dagstidning, många gånger på ett annat språk än svenska. Detta är både viktigt och bra för ett demokratiskt samhälle.

Biblioteket är en plats där generationer möts, där människor känner ett stort förtroende för personalen och där man kan samtala i olika studiecirklar. Där finns språkkaféer och man har sagostunder. Där finns datorer och böcker. Det finns tunna och tjocka böcker. Det finns fina och fula böcker. Det finns spännande och tråkiga böcker. Och det finns en lugn vrå.

Många av de verksamheter och uppdrag som biblioteken ombesörjer är sådant som det finns ett behov av i samhället och som biblioteken tar ett mycket stort ansvar för trots att ingen uttalat krav om det.

I en av reservationerna om bibliotekens uppdrag lyfter vi i Miljöpartiet fram vikten av att en ny bibliotekslag även bör innehålla kvalitativa aspekter när det gäller mediebeståndet för att säkerställa mångfald, kvalitet och tillgänglighet för alla – oavsett driftsform.

Vi anser att en reviderad bibliotekslag behövs eftersom den gamla helt enkelt känns omsprungen. Vi skulle önska att alla viktiga frågor om nationell samordning, gemensam katalog för samtliga bibliotek och möjligheten med digitala bibliotek ingick i ett sådant underlag till ny lag. Detta har vi med i en med Vänsterpartiet gemensam reservation i betänkandet.

Folkbibliotek är kommunernas angelägenhet. Det är något vi från riksdagen inte kan styra över. Dock kan vi tycka, ha åsikter. Folkbiblioteken är väldigt viktiga grundfundament i det svenska folkbildningssystemet som gillas av många och som vi tror att det är viktigt att slå vakt om. Detta har vi uttryckt i en reservation.

I vår motion om bibliotekspolitik har vi i Miljöpartiet lyft fram det faktum att för att bibliotek ska fylla sin funktion nu och i framtiden krävs det välutbildade biblioteksanställda med hög informationskompetens. Pedagogisk kompetens har också blivit allt viktigare då människor i alla åldrar individuellt ska söka information och tillföra sig ny kunskap. Drygt hälften av alla biblioteksanställda i dag är utbildade bibliotekarier.

Framtidens bibliotek och kunskapssamhälle kräver att vi som medborgare så mycket mer kan filtrera, prioritera och kritiskt granska informationsflödet. Att lära oss källkritik, att sovra och att ifrågasätta det enorma flödet av information behöver vi se som lika självklart.

Alla sökvägar som styr vilken information var och en av oss får upp då vi söker – alltså den information som dyker upp – beror på den information jag brukar söka på. Det är ett faktum som ger åtminstone mig lite rysningar.

Medvetenheten och kunskapen om vad som påverkar mig – hur det går till – blir allt betydelsefullare. Framtidens bibliotekarier blir alltså inte mindre viktiga för att det går att googla information, utan deras roll blir ännu viktigare.

Slutligen skulle jag vilja säga att litteratur- och läsfrågor samt biblioteken är otroligt viktig kulturpolitik precis som konst och estetik är. Jag tror att vi har en möjlighet att, och också behöver, lyfta fram de här frågorna otroligt mycket mer inom alla politikområden. Ju mindre viktig kulturpolitiken görs, desto mindre viktig blir den. Jag tror att vi behöver göra tvärtom. Det är allas roll i kulturutskottet i Sveriges riksdag.

”För den som läser, finns ingen gräns för antalet liv som går att leva, eftersom skönlitteratur, biografier och historiska berättelser erbjuder ett oändligt antal liv från många delar av världen och från alla tider.”

Detta är ett citat som jag läste. Jag har haft svårt att hitta vem som har skrivit det, men det är alltså inte jag som har hittat på det.

Avslutningsvis ställer jag mig bakom samtliga Miljöpartiets reservationer. Jag yrkar här och nu bifall till reservation nr 1.

Anf. 50 MATTIAS KARLSSON (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 11 och 12.

Läsförståelsen och dess betydelse för individen i dagens och morgondagens kunskapssamhälle kan knappast underskattas. Sverige har haft en lång och stolt tradition på området, men resultaten på senare år med allt sämre läsförståelse, framför allt bland barn och unga, är mycket oroande.

I Sverigedemokraternas senaste budgetmotion valde vi att satsa 5 miljoner kronor mer än regeringen på läsfrämjande insatser för barn och unga. I likhet med många andra väntar vi också spánt på förslagen från Litteraturutredningen, som ju bland annat ska behandla frågan om läsförståelse.

Om den forskningsantologi som Litteraturutredningen släppte tidigare i år är en fingervisning om i vilka banor man tänker, är jag rädd för att det finns en överhängande risk för att åtminstone mina förväntningar har varit förgäves. I de två kapitel som framför allt behandlar frågan om den försämrade läsförståelsen bland barn och unga nämns knappt de strukturella problem, kopplade till brister i skolsystemet och till invandrings- och integrationspolitiken, som jag tog upp då vi senast debatterade den här frågan i kammaren. I ett av kapitlen pekas i stället datoranvändningen ut som det stora problemet.

Jag menar att det står en gigantisk elefant i rummet när det gäller diskussionen om den försämrade läsförståelsen bland barn och unga. Det är en elefant som jag tror att de flesta egentligen ser men som få verkar vilja tala om.

Jag vill därför upprepa vad jag sade förra året: Skolverkets analyser visar att det i dag är 14 procent av de skoleleverna som är födda i Sverige av svenska föräldrar som inte når upp till en grundläggande nivå av läsförståelse. Siffran för skolelever som är födda i Sverige av utländska föräldrar är mer än dubbelt så hög, 30 procent, medan samma siffra för utlandsfödda skolelever i Sverige är hela 48 procent. Bland utlandsfödda elever som går på invandrantäta skolor ser situationen ännu värre ut.

Merparten av skillnaderna mellan eleverna med svensk respektive utländsk bakgrund kan inte förklaras i socioekonomiska termer. Enligt Skolverket kvarstår två tredjedelar av skillnaden även efter man har poletrat för socioekonomiska variabler. Det borde alltså inte råda något tvivel om att en av de allra viktigaste förklaringarna till den drastiskt försämrade läsförståelsen ligger i utformningen av den svenska invandrings- och integrationspolitiken. Det är något som också Skolverket ganska tidigt slog fast i sin rapport 227 om läsförståelse.

Jag vill poängtera att anledningen till att jag tar upp detta inte är att jag på något sätt vill försöka skuldbelägga eleverna med utländsk bakgrund. Jag har full förståelse för de svårigheter som det måste innebära

att komma ifrån ett många gånger bristfälligt eller till och med obefintligt skolsystem in i den svenska skolan och försöka tillägna sig kunskaper på ett främmande språk. Jag har också en enorm respekt för den halvan av de utlandsfödda eleverna som faktiskt lyckas nå upp till en grundläggande nivå av läsförståelse på svenska.

Att den uppkomna situationen inte på något sätt är de utlandsfödda elevernas fel förändrar dock inte det faktum att det är en potentiell katastrof både för eleverna och för samhället. Trots massiva insatser och resursallokeringar från både stat och kommuner i form av bland annat Storstadssatsningen, Valfärd för alla, Järvalyftet med mera, har situationen gradvis förvärrats snarare än förbättrats.

Som jag sade inledningsvis kan läsförståelsens betydelse för möjligheten att klara sig i dagens och morgondagens kunskapssamhälle knappast underskattas. Den som inte äger språket kommer sannolikt att ha ytterst begränsade möjligheter att göra karriär eller att delta i den demokratiska processen. Förespråkarna av dagen invandringspolitik och deras väljare bör alltså ha klart för sig att man sannolikt aktivt bidrar till att permanenta utanförskapet för generationer framöver.

Ett problem i sammanhanget är att regeringen har behandlat vuxenutbildningen på ett minst sagt styvmoderligt sätt. Det berövar sannolikt en hel del människor, svenskar såväl som invandrare med läs- och skrivsvårigheter, att ta igen det de har missat och få en andra chans.

Ett annat ännu större problem är fasthållandet vid den numera statsbärande mångkulturella ideologin som hela tiden förvärrar situationen genom att skapa och upprätthålla segregation och parallella samhällen där man numera i princip kan gå från vaggan till graven utan att behöva tala svenska.

Det svenska samhällets ovilja och oförmåga att fullt ut försvara och bevara det svenska språkets och kulturarvets ställning är också temat för merparten av de motioner som jag valt att bifalla under behandlingen av det här betänkandet.

Herr talman! Vi har valt att ge vårt stöd till motion 272 därför att vi tycker att det är lika principiellt fel att i dag ta bort de svenska ortsnamnen i fjällvärlden som det var att tidigare inte ha med de samiska namnen samt därför att vi har lyssnat till polis och fjällräddning i området som har vittnat om att den nya ordningen skapat förvirring och tidsförlust i samband med larm- och nödsituationer. Det är en förvirring som i en framtida Extremsituation skulle kunna leda till att människoliv går förlorade.

Vi har yrkat bifall till motion 317 angående punktskriftens ställning eftersom vi anser att personer med synnedsättning ska ha samma rättigheter som personer med hörselnedsättning. Vi anser att kraven från Punktskriftsnämnden och de synskadades organisationer om att synskadade ska ha samma lagstadgade rätt till ett läs- och skriftspråk som andra svenskar är fullt rimliga och berättigade.

Motion 322 har vi bifallit därför att vi anser det vara rimligt att svenskan ges samma officiella status i Sverige som de nationella minoritetsspråken har samt därför att vi av såväl principiella som säkerhetsmässiga skäl anser det är viktigt att stärka det svenska språkets ställning och att all information av allmänintresse, i synnerhet varningstexter, ska göras tillgängliga på svenska.

Slutligen, herr talman, har vi bifallit motion 325 eftersom vi betraktar den finlandssvenska och den estlandssvenska minoriteten som en del av det svenska folket och av den svenska statens historia. Bevarandet av dessa minoriteters språk och kulturarv borde därmed vara en självklar angelägenhet för den svenska staten och i det här fallet en del av arbetet för Institutet för språk och folkminnen.

Prot. 2011/12:127

11 juni

*Litteratur, språk,
läsande och bibliotek*

Anf. 51 TINA EHN (MP) replik:

Herr talman! Jag blev lite nyfiken när Mattias Karlsson höll sitt anförande utifrån betänkandet som handlar om litteratur, språk, läsande och bibliotek. Mattias nämnde att han har en stor respekt för människor som kommer hit från andra länder och har mycket att klara av i samhället.

Jag ser inte i de reservationer som i dag presenteras eller i er politik att det finns en ambition att öka läsförståelsen för alla medborgare. Vad har ni för tankar om att främja läsandet? Vad har ni för tankar för att hjälpa människor att klara svårigheterna och komma vidare?

Förutom att ni vill ha olika krav tänker jag att det finns väldigt mycket man behöver göra för att stimulera människor att knäcka koder och hitta vägar in. Allt detta tycker jag är otroligt intressant. Det handlar om hur man kan möta människor, skapa en dialog och utveckla språket och så vidare.

Det skulle vara lite intressant att höra om det finns några sådana tankar hos Sverigedemokraterna.

Anf. 52 MATTIAS KARLSSON (SD) replik:

Herr talman! Som jag sade inledningsvis satsar vi 5 miljoner kronor mer än regeringen på läsfrämjande insatser för barn och unga. Det är ett exempel. Tittar man på andra områden föreslår vi också stora satsningar på skolan på alla nivåer i vår budget. Att stimulera läslust och läsande är framför allt en fråga för skolan.

De insatser som vi gör är viktiga. Det handlar om läsfrämjande insatser och insatser som syftar till att stimulera intresse för och läsande av litteratur hos framför allt barn och unga. Men de problem jag pekade på och som är grunden till att vi har den här diskussionen är strukturella problem. De måste man angripa på andra sätt.

Jag tror att vi skulle kunna ha hur många projekt som helst – bokbussar och andra saker, skolbibliotek, mer personal på biblioteken – utan att det skulle göra någon större skillnad för grundproblematiken i det här fallet. Den är att vi har en mycket större invandring än vad vi klarar av. Det pekar även Skolverket på i sin rapport med nr 227. Man kommer aldrig i fatt. De segregerade skolorna blir bara mer och mer segregerade, och när man väl har hunnit i fatt och kan hjälpa några barn med deras situation kommer det nya typer av problem och nya elever som har stora behov.

Att inte se de strukturella problemen och att inte vilja åtgärda grundproblemet i det här fallet är lite som att sitta i en båt som läcker och bara fokusera på hur man ska ösa i stället för att tänka på hur man ska stoppa läckan.

Anf. 53 TINA EHN (MP) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att Sverigedemokraterna har lagt resurser i någon budget som de kan hänvisa till, men i dagens betänkande finns inga åtgärder som handlar om läsfrämjande insatser över huvud taget. Du talar inte speciellt mycket om det i ett bredare perspektiv, Mattias Karlsson, och ni pekar på problem som inte alla tycker finns. Att ni inte vill lyfta det här med läsfrämjande åtgärder för alla barn i en vidare kontext tycker jag är ett problem.

Det vore angenämt att få höra om de läsfrämjande insatserna gäller alla i samhället.

Anf. 54 MATTIAS KARLSSON (SD) replik:

Herr talman! Självklart gäller de alla. Vi vill öka stödet till de medel som Kulturrådet betalar ut för läsfrämjande insatser för barn och unga. Där har olika typer av projekt möjlighet att söka medel, och sedan får det bli en bedömningsfråga vilka som anses ha bäst förutsättningar att bli lyckosamma.

Jag tror att även om vi skulle satsa 20, 30 eller 40 miljoner extra på läsfrämjande insatser av den typ som Tina Ehn ofta talar sig varm för – enstaka projekt och nedslag – skulle det inte dramatiskt förbättra situationen. Om man inte inser var huvudproblemet ligger kan man inte lösa problemen. Det oroar mig faktiskt.

Det är lätt att stå och tala fint om enstaka projekt och få det att låta bra, men jag tror inte att det kommer att göra någon större skillnad. Tyvärr tror jag att vi kommer att få leva med ett utanförskap som kommer att vara i generationer på grund av den oansvariga politik som bland andra Tina Ehn har varit med och bedrivit.

Anf. 55 BENGT BERG (V):

Herr talman! Kulturrådet har betänkande om litteraturen, språket, läsningen och biblioteken som tema, och dess minsta gemensamma nämnare kan sammanfattas i tre bokstäver – bok. Boken, denna fantastiska uppfinning har sedan Gutenberg's dagar bidragit till kunskapens, civilisationens och demokratins utbredning.

Herr talman! Jag yrkar bifall till Vänsterpartiets reservationer nr 1, 2, 5 och 10 som handlar om läsfrämjande insatser, litteraturstöd, bibliotekens uppdrag och digitala bibliotek.

Låt oss begrunda vilken oersättlig styrka som vilar i själva språket. Hur kan man bättre än Bellman beskriva ljusets och sommarens ankomst i form av en fjäril på Haga för drygt 220 år sedan?

Minsta kräk i kärr och syra,
nyss av solens värma väckt,
till en ny högtidlig yra,
eldas vid sefrens fläkt.

Bellmans bokstavsmåleri fyller oss med sommar, och 1700-talsfjärilen lever på nytt. Det finns en nästan visionär demokratisk tanke när Bellman låter minsta kräk i kärr och syra få vara med om sommarens under. Allt och alla ska finnas i tavlan för att den ska fullbordas.

Herr talman! Det borde vara en av kulturpolitikens viktigaste uppgifter att ge alla möjlighet att njuta av den oerhörda skatt som litteraturen är.

Genom boken kan man inte bara lära känna sina egna känslor utan också erövra kunskap om samhället och tiden vi lever i. Boken kan göra oss bekanta med det som kanske är skrämmande. Boken kan ta dig med bakåt i tiden, runt om i världen, in i framtiden och in i en annan människa. Allt finns i böckerna, och det finns böcker för alla.

Men alla kan inte ta del av läsningens möjligheter, och det är vår uppgift att fråga varför. Varför avstå från den trygghet som själva språket skapar? Vad händer med den som känner sig utanför den samhälleliga gemenskapen? Vilka uttryck tar man till när man känner sig maktlös? Hur griper man fjärlshåven för att fånga allt det vackra?

Genom små, läsfrämjande åtgärder kan vi åstadkomma stora underverk. Skolan har en viktig uppgift i att ha böcker i bra skolbibliotek med kunnig och inklämmande personal. I april skrev DIK:s ordförande Karin Linder att mer än 100 000 elever går i skolor utan fungerande skolbibliotek. Eleverna där missar förstås något viktigt när det gäller att höja sin egen språkliga och digitala kompetens. Detta är icke acceptabelt!

Herr talman! Vänsterpartiet vill tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet satsa mycket mer på läsningen som leder till en positiv språkutveckling, och vi vill återuppta stödet till En bok för alla som ger ut kvalitetslitteratur för både barn, ungdom och vuxna till mycket rimliga priser. Dessutom har man utvecklat ett kontaktnät med bokombud på arbetsplatser, i hyresområden och på landsbygden.

Herr talman! Så några ord om bokens väg på hälleberget. Bokmarknaden i sig präglas av stora konvulsioner. Det finns en berättigad oro över utvecklingen, vilket kan illustreras av en debattartikel i Svenska Dagbladet den 13 maj där förläggaren Kristoffer Lind tog upp frågan om den mediemakt som Bonnierföretagen tillskansat sig. Mycket av mångfalden som de små bokförlagen står för riskerar att hamna i medieskugga, och inte bara det – själva distributionskanalerna täpps till när ägandet bestämmer vilka som ska synas.

Du som inte syns finns inte. Så brukar det heta när det gäller reklam, och det gäller även i bokbranschen och på filmområdet. Paradoxen är att de som talar om konkurrensens välsignelse ofta själva strävar mot monopolens lycka.

Litteraturens fria spelrum är en viktig fråga som den kommande Litteraturutredningen förhoppningsvis tar upp. Andra viktiga frågor är förstås upphovsrätten och givetvis författarnas, fotografernas, och illustratörernas villkor. Också de ska kunna leva av sitt arbete och få rimligt betalt.

Boklånen bygger upp den så viktiga Författarfonden, och här har regeringen visat stor njugethet.

För att stärka samarbetet mellan skolan och kulturområdet har vi i Vänsterpartiet föreslagit en höjning i budgeten med 10 miljoner som skulle kunna gå till de så kallade centrumbildningarna som kunde länka samman skolan med kulturskaparna.

Herr talman! Den offentliga berättelsen om världen, var finns den? Jo, den finns på bibblan, och man kan läsa den på svenska språket och på alla de andra språken.

En ny bibliotekslag är ute på remiss. Där saknar jag något som står i Unescos folkbiblioteksmanifest, nämligen att frihet, välfärd och samhällslig och personlig utveckling är grundläggande mänskliga värden. De

kan bara förverkligas genom välinformerade medborgare med möjlighet att utöva sina demokratiska rättigheter och därigenom spela en aktiv roll i samhällslivet.

Vänsterpartiet vill slå fast bibliotekens oberoende från både politiska och kommersiella krafter, och dessutom vill vi ge biblioteken samma sorts rätt att sprida material digitalt som de har i dag att sprida böcker i fysisk form.

Vi vill bygga ut biblioteksersättningen så att den kan bli ett stöd att räkna med. För en bråkdel av de belopp som regeringen frikostigt delar ut i form av skattesänkningar för de rikaste skulle många fler kunna få chansen att arbeta heltid med böcker, musik och filmer. Bibliotekens möjlighet att avgiftsfritt låna ut olika slags medier ställer givetvis krav på gemensamma lösningar för överenskommelser med rättighetsinnehavare och upphovsmän och -kvinnor.

Herr talman! När vi diskuterar kultur gör vi det ofta i termer av nytta, lönsamhet eller vad det nu kan vara. Även om kulturpolitiken ska vara ett instrument för både det demokratiska samhällsbygget och vår gemensamma andliga tillväxt kan faktiskt en dikt rädda liv.

Så här var det nämligen: En vinterdag var en gubbe ute och åkte sparkstötting på isen. Isen brast, och han hamnade i dödsskräcken. Då kom han på två rader i en dikt av Lars Gustafsson: Om du hamnar under isen, sök dig inte mot det vita utan mot det svarta. Det är där hålet finns.

Anf. 56 ELLEN JUNTTI (M):

Herr talman! I dag debatterar vi kulturutskottets motionsbetänkande angående litteratur, språk, läsande och bibliotek. I betänkandet behandlar utskottet 28 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2011.

Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Att läsa är viktigt. Att läsa är utvecklande. Att läsa är att vidga sina vyer. Därför är det viktigt att väcka intresset för läsning tidigt i livet. Det har alliansregeringen förstått och tagit på allvar. I både Litteraturutredningen, som pågår, och förslaget till en ny bibliotekslag lyfts barn och unga upp som en prioriterad grupp.

Herr talman! Internationellt sett ligger läsförmågan på en hög nivå i Sverige, men det finns skillnader i läsvanor och läsförmåga hos olika grupper. Undersökningar tyder på en negativ trend när det gäller läsförståelse, läsning och intresse för litteratur bland barn och unga.

Under den förra mandatperioden fick Kulturrådet höjt bidrag att fördela i syfte att öka läsandet. Satsningar gjordes inom skolan för att förbättra elevernas förmåga att läsa, skriva och förstå den lästa texten.

I skollagen, som trädde i kraft den 1 juli 2011, föreskrivs att alla elever i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till ett skolbibliotek.

För att stödja läsandet och intresset för litteraturen och tillgången till litteratur finns det i dag flera olika bidrag som fördelas av Kulturrådet. Det är till exempel bidrag för läsfrämjande insatser, litteraturstöd, distributionsstöd av litteraturstödda titlar till landets kommuner och inköpsstöd till folk- och skolbiblioteken.

Varje år fördelar Kulturrådet ca 90 miljoner kronor till litteraturområdet. Bland annat fördelas ca 25 miljoner kronor i inköpsstöd till folk-

och skolbibliotek för att främja barns och ungas läsande. Under 2012 kommer Kulturrådet dessutom att lämna bidrag till läsfrämjande insatser på totalt 12 miljoner kronor. Bidraget kan sökas av kommuner och organisationer, och syftet är att utveckla nya metoder för att stimulera barn och unga att läsa.

Kulturrådet fördelar också 37 miljoner kronor årligen i litteraturstöd. Syftet är att främja mångfald, kvalitet och fördjupning i utgivningen av litteratur, men naturligtvis även att främja spridning och läsning av litteratur. Under 2010 fick 722 titlar litteraturstöd.

Låt mig säga några ord om den pågående Litteraturutredningen. I mars 2011 beslutade regeringen att tillsätta en kommitté, den så kallade Litteraturutredningen. Den ska analysera litteraturens ställning i dag och identifiera vilka områden som behöver utvecklas och förbättras. Utredningen ska analysera och föreslå hur barns och ungas intresse för läsning, eget skrivande och litteratur kan stärkas. Målet med utredningen är att den ska leda till ökat läsande och ett rikt utbud av kvalitetslitteratur. Uppdraget ska redovisas i september 2012.

Jag vill också säga några ord om biblioteken. Den nuvarande bibliotekslagen är från 1996. I den står det bland annat att till främjande av intresse för läsning och litteratur ska alla medborgare ha tillgång till ett folkbibliotek. Vidare ska varje kommun ha ett folkbibliotek, allmänheten ska avgiftsfritt få låna litteratur och kommunerna ansvarar själva för folk- och skolbiblioteken. Denna lag är dock föråldrad och behöver anpassas, för mycket har hänt sedan 1996. Därför har Kulturdepartementet nyligen skickat ett förslag till ny bibliotekslag på remiss. I förslaget står det bland annat att biblioteken ska ha skyldighet att arbeta för grupper som är särskilt prioriterade. Det är barn och unga, personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteter och personer som har annat modersmål än svenska.

Herr talman! Jag tror att alla här inne i kammaren kan hålla med mig om att teknikutvecklingen går väldigt snabbt framåt. För några år sedan kunde vi till exempel inte föreställa oss en Iphone, som nu är en naturlig del i många människors liv. Därför föreslås att biblioteken i större utsträckning ska arbeta med andra medier än traditionella pappersböcker och tidskrifter.

Kulturdepartementet föreslår också att all litteratur som lånas ut på biblioteken ska vara avgiftsfri. Detta föreslås alltså även gälla e-böcker, vilket varit föremål för många diskussioner. En förutsättning för förslagen är att folkbiblioteken även i fortsättningen ska vara ett kommunalt ansvar. Det innebär att bibliotekslagen inte ska bestämma med vilka driftsformer kommuner och landsting ska erbjuda sin biblioteksservice och verksamhet. Det ska kommunerna och landstingen själva bestämma. Förslag till den nya bibliotekslagen förväntas bli presenterade för riksdagen under våren 2013.

Herr talman! Låt mig till sist säga några ord om språklagen. Den 1 juli 2009 trädde språklagen i kraft. I lagen anges bland annat att svenska är huvudspråk i Sverige. Det innebär att svenska är samhällets gemensamma språk som alla som är bosatta i Sverige ska ha tillgång till och som ska kunna användas inom alla samhällsområden. I lagen anges också att finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska är nationella minoritetsspråk och att det allmänna ska ha ett särskilt ansvar för att

skydda och främja dessa språk liksom det svenska teckenspråket. Även rätten att utveckla och använda det egna modersmålet får stöd i lagen.

Institutet för språk och folkminnen har i uppdrag att bland annat sprida kunskap och material om det svenska språket och de nationella minoritetsspråken samt dialekter. Vidare ger myndigheten råd och upplysningar i språkfrågor och arbetar också med uppföljning av språklagen.

Herr talman! Som jag nyss nämnde står det i språklagen om rätten att använda sitt modersmål. Och i och med att finska är mitt modersmål avslutar jag mitt anförande med att säga: Kiitos paljon!

(Applåder)

Anf. 57 KERSTIN ENGLE (S) replik:

Herr talman! Nu har Moderaterna genom Ellen Juntti räknat upp allt bra som görs. Jag har ingenting emot att Kulturrådet fördelar anslag och att det avsätts pengar, men jag undrar ändå om inte Ellen Juntti är orolig. De här åtgärderna är inte tillräckliga. Det kommer ständigt nya rapporter om att läsklyftorna i samhället ökar. Ni har haft som mantra att man ska lära sig läsa, räkna och skriva. Det är ingen som kan säga emot det, men verkligheten är ju en annan.

Klyftorna ökar när det gäller läsande. Klyftorna ökar när det gäller tillgång till digitala medier. Jag nämnde i mitt anförande att 1,7 miljoner svenskar inte har tillgång till internet hemma eller på arbetsplatsen. Klyftorna ökar när det gäller ekonomi.

Är inte Ellen Juntti och Moderaterna ändå oroliga för detta? Inser ni inte att det kräver mer insatser?

Anf. 58 ELLEN JUNTTI (M) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att säga att sedan alliansregeringen tillträdde 2006 har vi varje år ökat budgeten inom kulturområdet. Jag är glad för att kunna säga detta, inte minst med tanke på den finansiella oron. Många länder i Europa har fått dra ned kulturbudgeten kraftigt, vilket alltså vi inte har behövt göra. Det tycker jag är bra.

Kerstin Engle tar upp frågan om huruvida jag är orolig och om det behövs mer. Hon säger att klyftorna ökar. Det är klart att mycket mer skulle kunna göras, men jag tycker ändå att vi inom Moderaterna och alliansregeringen gör mycket. Vi har ökat anslagen till läsfrämjande insatser. Som jag sade i mitt anförande satsar vi 90 miljoner per år inklusive de 25 miljoner som ska gå till barn och unga. Förutom detta finns under 2012 ytterligare 12 miljoner som kan sökas av Kulturrådet.

Anf. 59 KERSTIN ENGLE (S) replik:

Herr talman! Det är bra att vi satsar på kultur i Sverige. Jag nämnde också i mitt anförande att vi har en god grund att stå på. Men nu har ni, Ellen Juntti, haft regeringsmakten ända sedan 2006. Då borde man kunna se mer effekter av detta. Nu representerar Ellen Juntti även kulturministern, som anser att den största insatsen för kulturen i Sverige är 90 miljarder i skattesänkningar.

Ni har kommit med en ny lag om att det ska finnas skolbibliotek. Det är jättebra. Men varför tar ni inte upp detta direkt och ställer krav på skolbiblioteken? Skolbiblioteken får inte bli en snyltare på folkbiblioteken. Skolan ska ha utbildad personal vilka skolor det än gäller – kom-

munala skolor eller friskolor. Jag hoppas att Ellen Juntti tillsammans med mig kan driva på att denna reform verkligen blir så som den är avsedd, även om jag har svårt att tro det med hänsyn till den vaga lagstiftning som har kommit till.

Prot. 2011/12:127
11 juni

*Litteratur, språk,
läsande och bibliotek*

Anf. 60 ELLEN JUNTTI (M) replik:

Herr talman! När det gäller läsfrämjande insatser pågår den så kallade Litteraturutredningen, som jag sade i mitt anförande. Den ska nu analysera litteraturens ställning och komma med förslag på förbättringar. I direktiven står att barns och ungas läsande ska prioriteras. Vi får avvakta och se vad som hamnar på riksdagens bord när det gäller detta.

Skolbiblioteken och folkbiblioteken är ett kommunalt ansvar. Det är kommunerna som ska se till att det finns bra skolbibliotek och att det finns bra folkbibliotek. Det gäller var de ska ligga, vilket utbud de ska ha, tillgängligheten och även personalen. De ska följa bibliotekslagen, så jag är ganska trygg i att de klarar det.

Anf. 61 MATTIAS KARLSSON (SD) replik:

Herr talman! Eftersom Ellen berörde språklagen kan jag inte låta bli att ställa en fråga som jag ställde till Folkpartiet och Christer Nylander förra året när vi hade denna debatt men som jag inte tyckte att jag fick något riktigt bra svar på. Frågan rör motionen om punktskriftens ställning.

Som jag har uppfattat det anser majoriteten att punktskriften inte bör ha ett lagstadgat skydd på samma sätt som teckenspråket har eftersom punktskriften inte kan räknas som ett eget språk. Men om den nu inte kan räknas som ett eget språk, borde den då inte räknas som en annan form av svenska? Borde den inte därigenom få stöd av språklagen? Det måste ju vara det ena eller det andra; antingen är det ett eget språk eller så är det en annan form av skriven svenska. Det kan inte vara något mitt emellan eller ingenting.

Jag tycker att det vore rimligt att i båda fall ge de synskadade samma rätt till sitt läs- och skriftspråk som andra har.

Anf. 62 ELLEN JUNTTI (M) replik:

Herr talman! I språklagen, som kom 2009, hade man diskuterat punktskriften. Man gjorde då bedömningen att det inte är något eget språk. Jag delar denna uppfattning.

Däremot tycker jag att det är viktigt att punktskriften fungerar bra och utvecklas. Därför finns också Punktskriftsnämnden, som har ansvaret för att se till att man skyddar, bevarar och främjar punktskriften.

Anf. 63 MATTIAS KARLSSON (SD) replik:

Herr talman! Punktskriftsnämnden försöker skydda, bevara och främja punktskriften. Därför har punktskriftsnämnden föreslagit precis samma sak som vi föreslog i vår motion, nämligen att punktskriften också ska omfattas av språklagen och ges samma ställning som teckenspråket.

Jag tycker att det är märkligt när man både förra året och i år i utskottets ställningstagande hänvisar till Punktskriftsnämnden och säger: Vi

behöver inte göra så mycket mer, för vi har utsett denna nämnd som ska värna punktskriften! Men Punktskriftsnämnden vill ha ett lagskydd för punktskriften, precis som vi föreslår i motionen.

Anf. 64 ELLEN JUNTTI (M) replik:

Herr talman! Jag vill bara understryka att också jag tycker att det är viktigt med punktskriften. Det är viktigt att de synskadade kan ta del av litteraturutbudet på alla sätt och vis – på samma sätt som vi som kan se kan göra det.

Men i detta läge tycker jag att det räcker med Punktskriftsnämnden och att de tar sitt uppdrag på allvar och främjar och utvecklar punktskriften.

Anf. 65 CHRISTER NYLANDER (FP):

Herr talman! Jag måste erkänna att jag fortfarande funderar lite grann på slutsatsen av Bengt Bergs val av citat – att man skulle söka sig efter mörkret. Jag är själv fundersam över mycket av det som händer på litteraturområdet och bokmarknaden, men jag väljer att i grunden vara optimist och söka mig mot ljuset. Jag tror nämligen att mänskligheten kommer att kunna lösa även denna utmaning.

Med detta sagt är det ändå rimligt att möta hela detta frågekomplex med ett stort mått av ödmjukhet. Jag har själv följt just dessa frågor mycket noga under flera år, oavsett vilket utskott jag har suttit i. På senare tid har jag också fått ett något nytt perspektiv genom att se det hela inifrån.

Jag möter en ganska stor ödmjukhet och ganska många frågor på området. En hel del människor funderar på bokhandeln – den fysiska bokhandeln – framtid. Många funderar på vad digitaliseringen innebär för litteraturen både när det gäller läsandet och när det gäller distribution och den ekonomiska logiken, marknadslogiken, på området. Det finns anledning att fundera på hur läsandet i sig utvecklas och hur de klyftor som många har varit inne på tidigare påverkar samhället, sammanhållningen och demokratin.

Samtidigt är det i grunden otroligt positivt att vi nu har ett samhälle där litteraturen är mycket mer närvarande och mycket mer lättillgänglig. Man kan nu handla böcker på många olika ställen och på många olika sätt. I grunden är vi på väg åt ett håll som jag tror kan vara bra och rätt.

Men det finns en hel del men också. Forskningsläget visar till exempel – och detta är viktiga frågor – att det är helt avgörande för skolresultaten att man läser. Elever som gillar läsning har bättre resultat i skolan än de som inte gillar läsning. Det är en tydlig signal om att litteratur och läsning är viktigt för människans utveckling.

Föräldrar som vill att barnen ska lyckas i skolan ska lägga mycket tid på att också få dem att älska att läsa för nöjes skull och för att förstärka sin läsförmåga och sin allmänbildning. SOM-institutet slår fast att det finns ett tydligt samband mellan läsning och klassresor. Detta är någonting som jag som liberal tycker är viktigt. Jag vill ha ökad social mobilitet i samhället. Då tror jag att det är viktigt att man också ser att det finns ett tydligt samband mellan förmågan att läsa bra och att resa sig ur sina omständigheter, där man är född.

Litteraturutredningen, som har diskuterats flera gånger i debatten, är central i detta. Den kommer att ge oss ny kunskap och nya underlag för att fatta beslut. Den har redan bidragit till beslutsfattandet genom att ge underlag för regeringens budgetproposition förra året om hur man skulle fördela ett ökat inslag på det läsfrämjande området.

Den forskningsantologi som kom för ett tag sedan visar på ytterligare utmaningar som vi står inför men också på de möjligheter som finns på området. Vi har bidrag som pratar om sjunkande läsnivåer och läskunskap bland nio- och tioåringar och om att klyftan ökar men också om att antalet människor som är riktigt duktiga läsare minskar samtidigt som de som har riktigt svårt för att läsa blir fler.

Jag tror att Mattias Karlsson har delvis rätt i sin analys att en del av förklaringen till statistiken är att många är födda i ett annat land och under sin första tid har bott i ett land där det inte fanns en fungerande skola. Om man är engagerad i dessa elever och vill öka läsningen finns det ingen lösning i att stänga gränser. Man måste fundera mycket mer på hur man hjälper dessa människor att lyckas i skolan och att lära sig läsa ordentligt.

Det är slående att Sverigedemokraterna så pricksäkert slår ned på alla förslag som skulle kunna hjälpa dessa människor att läsa samtidigt som de påpekar att detta är ett stort problem. Ni vill i grunden inte lösa problemet.

Ulf Fredriksson skriver i sitt bidrag till forskningsantologin att de duktiga läsarna blir färre och de svaga läsarna, framför allt pojkar, ökar. Det är lite förvånande att även om vi diskuterar detta mycket här i kammarerna i dag har debatten om dessa centrala frågor uteblivit i svensk politik. Det tycker jag är mycket tråkigt.

Folkpartiet inleder i sommar en kampanj för att främja läsning. Våra politiker kommer att vara ute på gator och torg och propagera för ökad läsning och se till att föräldrar läser mer med sina barn i sommar. Vi tror att sagostunden är viktig för att människor och samhälle ska vara förbättrade för de globala utmaningar som vi står inför.

Skolan är en central del i detta. De reformer som vi nu gör på skolområdet för att främja läsning och svenska språket och öka kunskapen i skolan är i grunden reformer för att öka läsandet och se till att fler läser bra. De satsningar som vi gör på läsfrämjande inom kulturområdet ska inte ses isolerade. De är en del i ett stort paket som handlar om att lyfta skolan och se till att fler människor har kunskapen att läsa och att den språkliga utvecklingen blir bättre.

Biblioteken är en annan del av det här politikområdet som är särskilt viktig. Kerstin Engle och många andra har lyft fram skolbiblioteken. Jag håller med om att det var en viktig reform att lyfta in dem i skollagen. Skillnaden är att det var vi som gjorde det; ni gjorde det aldrig. Debatten om att kravet på skolbibliotek ska finnas med i skollagen, inte bara i bibliotekslagen, har pågått under lång tid. Ni gjorde det aldrig. Det var vi som såg till att det blev så.

Jag tycker att man kan fundera på om man ska utveckla det ytterligare. Vad är ett skolbibliotek? Vad ska man betrakta som ett skolbibliotek? Ska man inte också ställa krav på att skolbiblioteken ska vara bemannade? Både skolbiblioteken och andra bibliotek är förvisso bra, men

de blir så mycket bättre om där finns utbildad personal; det var Kerstin Engle och Tina Ehn också inne på.

När vi pratar om bibliotek och glömmar bibliotekarierna är det som att prata om skolan och glömma lärarna. Jag tror att bibliotekarierna är viktiga för samhället. Det är ytterligare ett exempel på ett kvinnodominerat akademiskt yrke med lång utbildning och väldigt låg lön. Att lyfta fram bibliotekarierna i samhället tror jag är en viktig strategi för ett Sverige som vill bli framgångsrikt i globaliseringens tid.

Det finns en hel del tankar runt om i landet på att lyfta fram litteraturen lokalt. Det finns diskussioner om litteraturhus i Lund och i Göteborg. Det finns en ganska långtgående diskussion här i Stockholm om ett internationellt litteraturhus. Man ser potentialen i att främja litteratur som något som stärker Sverige på lång sikt.

Jag tror att kulturutskottet kommer att ägna en hel del tid framöver åt att diskutera litteratur, bibliotek, språk, lärande och läsande. Vid nästa tillfälle kommer vi att ha en mycket spännande litteraturutredning som diskuterar hur man stärker läsandet i globaliseringens tidevarv.

Jag yrkar med detta bifall till förslaget i kulturutskottets betänkande. (Applåder)

Anf. 66 BENGT BERG (V) replik:

Herr talman! När det gäller det mörka och det ljusa kan jag eventuellt trösta Christer Nylander med att jag inte odlar någon svartsyn för dess egen skull. Jag vill bara folkbilda lite. Den som har varit under isen vintertid märker ju att isen är vit och vaken svart. Det bygger på en fantastisk kunskap som en dikt av Lars Gustafsson kan förmedla.

Ibland kan det vara bra att inte se allt i vitt eller rosenrött. Man kan se det som det är och försöka göra något åt det. Vi har flera gånger berört frågan om en ny bibliotekslag. Jag vill fråga Christer Nylander: Vilken är Folkpartiets övergripande syn på bibliotekens mål? I bibliotekslagsdiskussionen är det mest medlen som diskuteras. Vad är målet eller funktionen med biblioteken?

Anf. 67 CHRISTER NYLANDER (FP) replik:

Herr talman! Jag läste för ett par år sedan en dikt av Lars Gustafsson som handlade om att man i en potatisåker funnit en skridsko – men bara den ena eftersom den andra fortfarande är i ett omlopp i evigheten. Jag hoppas att det inte finns något samband mellan den dikten och det som Bengt Berg förde fram.

När man analyserar ett samhällsproblem måste man, precis som Bengt Berg säger, vara noga med att se både det ljusa och det mörka. Man får inte bli så nattsvart att man glömmar att det i grunden finns positiva utvecklingstendenser som gör att litteraturen är mer tillgänglig och att det skrivs mer. Man måste också se att det finns en ökad klyfta när det gäller läsningen och att den ökade klyftan minskar möjligheten till ett samhälle med social mobilitet och minskar möjligheten till klassresor.

För mig som liberal är detta ett centralt perspektiv. Jag tror att det är viktigt att den enskilda människan får chansen att utvecklas utanför de omständigheter som man föds in i. Läsningen och kopplingen till en framgångsrik skola är då viktigt.

Biblioteken har spelat en central roll i moderniseringen av Sverige och i bildningen av Sverige, och gör det fortfarande. Jag tror att biblioteken har en central roll för det demokratiska samtalet och att det är viktigt att det finns en icke kommersiell yta, som många har pratat om. Biblioteken har en förmåga att få människor att läsa mer. Jag skulle vilja att de mål som nu diskuteras i bibliotekslagsarbetet är tydliga när det gäller att biblioteken har ett uppsökande uppdrag att se till att fler människor läser. Det ska inte bara vara ett intresse för läsandet utan ett tydligt uppdrag att främja läsandet i sig.

Ska man lyckas med det tror jag att samhället måste uppvärdera bibliotekarierna. Jag tror att de har en viktig roll för att få människor att läsa mer och för att få dem att bilda sig och skaffa nya kunskaper.

Anf. 68 BENGT BERG (V) replik:

Herr talman! Det gläder mig att vi är helt överens om bibliotekariernas roll. Jag delar Christer Nylanders uppfattning att det är individer som läser. Det finns stora grupper som består av individer som inte läser. Olika kulturutredningar och undersökningar här i Stockholm till exempel visar att det är djupnande klyftor mellan förorterna och innerstaden. Man bör därför satsa konkret och specifikt.

Christer Nylander nämnde att skolbiblioteken eller bemanningen av dem är ett folktopartistiskt förslag, om jag fattade det rätt. Efter så lång regeringstid är det enligt Karin Linder på DIK-förbundet fortfarande 100 000 elever som inte har tillgång till ett fungerande, bemannat eller bekvinnligt skolbibliotek.

Vilken är Christer Nylanders kommentar till det? Vad tänker ni göra för att specifikt rikta bokinsatser och läsinspiration till dem som inte läser? Rent statistiskt kan det mycket väl vara så att läsningen totalt sett kan öka i landet, men att det bara betyder att de som redan läser läser tre gånger så mycket och att de som inte läser alls blir fler och fler.

Anf. 69 CHRISTER NYLANDER (FP) replik:

Herr talman! Det sistnämnda är rätt. Statistiken talar för att de som redan läser mycket läser ännu mer och att de som inte läser blir fler. Deras barn följer samma mönster.

De barn, framför allt flickor, som har mammor som läser mycket läser själva mycket, medan de pojkar vars pappor inte läser börjar inte själva läsa – enligt statistiken. Det är klart att det finns undantag från den statistiken, men det finns anledning att ta den på stort allvar.

En samlad åtgärd är att lyfta fram skolan och koncentrera skolan till ett kunskapsuppdrag, se den enskilda eleven och hjälpa henne och honom att söka nya kunskaper. Det gäller även det läsfrämjande vi tar upp i detta betänkande. Läsfrämjande ska inte bara utgå från vad som har fungerat tidigare, och inte bara utgå från vad som finns i dag, utan det handlar om att verkligen lära sig vad som fungerar. Vilka är de läsfrämjande projekt som ger effekt i verkligheten?

Det framgår av reservationerna i betänkandet att man vill så gärna bevara det man tycker finns och har varit bra. Men det är inte säkert att det alltid är bäst för framtiden.

Vi behöver en diskussion om vad som är läsfrämjande på riktigt och vad som har god effekt. Den kunskapen tror jag att Litteraturutredningen kan hjälpa oss med.

När det gäller skolbiblioteken trädde skollagen i kraft för inte så länge sedan. Det man kan göra är att skapa en tydlig lagstiftning och att det finns en tydlig inspektion av att lagstiftningen följs.

Vi har sett till att skolbiblioteken finns med i skollagen, och vi har sett till att det finns en skolinspektion som granskar att skollagen följs och därmed ser till att skolbibliotek finns tillgängliga för alla elever. Vi har ännu inte fått den effekt vi skulle vilja ha, men jag tror att detta är den väg vi måste gå.

Anf. 70 KERSTIN ENGLE (S) replik:

Herr talman! Jag gillar din debattstil, Christer Nylander. Jag gillar att du kan problematisera, att du ser problemen, till skillnad från företrädare vi har hört tidigare för den moderatledda alliansregeringen, som bara slår sig för bröstet om allt som har gjorts. Det är befriande att du kan se klyftorna i samhället, att du ser bristen på jämställdhet. Du talar dig varm för de goda resultaten av mammor som läser för sina flickor jämfört med pappor som inte läser för sina pojkar.

Det fanns tidigare ett projekt som hette "Läs för mej, pappa!". Det är lite synd att ni lade ned det projektet innan ni tog fram något som var bättre. Man måste också utvärdera innan bra saker läggs ned.

Sedan hoppas jag att vi kan hjälpas åt med att följa upp skolbiblioteken så att de verkligen blir som du och din regering har tänkt dig och som vi i oppositionen tycker är bra.

Anf. 71 CHRISTER NYLANDER (FP) replik:

Herr talman! Vi kan inte stå här och vara alltför mycket vänner. Därför blev jag mycket förvånad när Kerstin Engle i sitt anförande sade att vi skär ned på de läsfrämjande åtgärderna. Jag hoppas att det var en felsägning eftersom Kerstin Engle vet att vi successivt ökar resurserna. Vi ökade dem i den förra budgeten, och vi kommer förmodligen att fortsätta att se till att det finns goda resurser för läsfrämjande.

Samtidigt som vi har ökat den totala budgeten tycker jag inte att riksdagen ska bestämma vilka läsfrämjande åtgärder som är de bästa. Vi ska ha en myndighet hos vilken många kan söka pengar. Det ska finnas mycket pengar till läsfrämjande åtgärder, men det måste finnas någon annan än riksdagen som bestämmer att just "Läs för mej, pappa!" eller En bok för alla eller vad projekten kan heta ska ges särskilda resurser.

Nu har vi sett till att "Läs för mej, pappa!"-projektet, som jag tycker var bra, har samma chans som andra att söka pengar från den ökande potten för läsfrämjande som finns på Kulturrådet. Det är viktigt.

Anf. 72 KERSTIN ENGLE (S) replik:

Herr talman! Vi är helt överens om att det behövs många olika projekt och insatser. Det är inte alltid vi riksdagsledamöter vet bäst. Men det är ändå synd att lägga ned något som vi visste fungerade innan det fanns en ersättning.

Nu sker stora omdaningar i samhället. Christer Nylander talade själv om den digitala klyftan. Många har talat om att kommunerna har ansvar

för biblioteken. Vi kanske kan hjälpas åt i fråga om en biblioteksstrategi. Den har blivit än mer angelägen, och många är inne på samma linje.

Vi har inte talat om samverkansmodellen i samband med detta betänkande, men det har visat sig att just i samverkansmodellerna har biblioteken hanterats olika och fäst olika stor vikt vid hur biblioteken ska arbeta. Någon har talat om olika driftsformer på biblioteken.

Hur ser Christer Nylander på att ha en gemensam biblioteksstrategi, som sedan olika aktörer ute i kommuner och regioner har att arbeta efter?

Anf. 73 CHRISTER NYLANDER (FP) replik:

Herr talman! Vi tog inte bort någonting innan det fanns någonting nytt. Vi såg till att det fanns en summa pengar som till och med har ökat sedan vi tog över makten, och flera olika projekt kan söka medel. Vi tog bort det som var specialdestinerat.

Vi är tydligen överens om att vi som politiker inte ska säga att just det projektet är det enda som fungerar och därför ska det projektet få ett specialdestinerat bidrag. Vi ökar potten och ser till att fler kan söka.

Det finns otroliga förväntningar på Litteraturutredningen. Jag tror att den kommer att ge oss nya verktyg för att skapa en litteraturpolitik som ser till att pengarna används där de ger effekt. Det är viktigt att göra. Pengar ska inte ges till det som finns eller har funnits för tillfället.

Jag är i grunden positiv till en nationell biblioteksstrategi. Den skulle vara bra, men det beror naturligtvis på vad den fylls med. Det är lätt att säga ordet strategi och tycka att det låter kraftfullt. Om den ska få effekt måste den också fyllas med något, och det beror på vad den fylls med. Jag tror att det är viktigt att det även i fortsättningen finns en decentraliserad makt över biblioteken, en mångfald i hur uppdraget tolkas lokalt, att de inte blir centralstyrda. Biblioteken måste fungera i sina närområden och fånga upp signalerna i samhället.

I grunden är jag positiv till att det finns en tanke om en nationell biblioteksstrategi. Vi återkommer i frågan.

Anf. 74 MATTIAS KARLSSON (SD) replik:

Herr talman! Det var trevligt att Christer Nylander instämde i min grundanalys av problemet. Sedan blev det tyvärr lite mer förvirrat.

Först och främst anklagade Christer Nylander mig och mitt parti för att vilja stänga gränserna. Sedan sade han att det löser inga problem att stänga gränserna.

Vi vill inte stänga gränserna, utan vi vill bara normalisera Sveriges invandringspolitik till en nivå som påminner om våra grannländers. Som Christer Nylander säkert vet är det inte Sverigedemokraterna som är extremister i invandringsfrågorna i ett europeiskt perspektiv utan det är snarare Folkpartiet och de övriga partierna i Sveriges riksdag som företäder en extrem hållning.

Det är fel att säga att en mer ansvarsfull begränsad invandring inte skulle ge någon effekt på de problem vi talar om. Givetvis skulle det primärt bidra till att se till att problemen inte förvärras. Även när det gäller de befintliga problemen kan vi av Skolverkets rapport se att det är främst i de segregerade invandrartäta skolorna som problemen är störst. Jag har i många år sett problemen i Malmö. Man kommer aldrig i fatt. Det hjälper inte hur mycket man än gör, satsar och prioriterar eftersom

det ständigt kommer in nya elevgrupper med lika stora eller ännu större behov. Det drabbar även dem som redan finns där och har problem.

Jag sade till Tina Ehn att den politik som bedrivs just nu påminner lite om att sitta i en båt med ett stort hål som läcker. Man sitter och diskuterar hur man ska ösa med en kaffekopp i stället för att börja fundera på att först plugga igen hålet och sedan ösa ut vattnet och ta tag i problemen.

Christer Nylander menar att vi säger nej till alla insatser, att vi inte vill lösa problemet. Vilka insatser säger vi nej till? Vi satsar mer än Folkpartiet. Vi satsar 5 miljoner mer på läsfrämjande insatser för barn och unga. Vi satsar mer på skolan och vuxenutbildning. Frågan är vad som är era lösningar och varför vi ska tro på att de lösningarna fungerar nu när de inte har fungerat tidigare.

Anf. 75 CHRISTER NYLANDER (FP) replik:

Herr talman! Huruvida jag och Mattias Karlsson delar grundanalysen är väl en fråga om vad man menar med grundanalys. En anledning till att många elever inte klarar den svenska skolan är att eleverna kommer till Sverige under den tid som skolan pågår. Ju senare man kommer in i grundskolan, desto svårare blir det naturligtvis att lära sig det som man förväntas lära sig i grundskolan. Det är inte särskilt konstigt. Vi behöver inte göra någon skarp analys för att komma fram till den slutsatsen.

Det handlar sedan om vad man gör i stället. Hur bemöter man den där utmaningen? Om en person pratar om sin båt som läcker säger man att han inte bara ska ösa ur utan också ska plugga igen hålet. Men det Mattias Karlsson gör är att vända sig bort till en annan båt.

Det vi måste göra här är att hitta varje elev, att se att det är en enskild människa som drabbas av en skola som inte lyckas få fler att lära sig svenska ordentligt och en skola som inte ser till att fler får de kunskaper som krävs i skolan.

Då är Mattias Karlssons huvudslutsats att man inte ska ta emot så många som man gör i dag. Men mitt huvuduppdrag, som jag har formulerat för mig själv, är: Hur ser jag till att de elever som verkligen finns i skolan i dag och inte får de kunskaper som de har rätt till får den kunskap som de behöver för att klara sig i samhället?

Det är en helt annan syn på hur man löser problematiken, även om vi identifierar samma problematik, att de som kommer sent till Sverige rakt in i grundskolan troligtvis har mycket svårare att lära sig det som man förväntas lära sig i grundskolan än vad de som börjar i förskoleklass har.

Anf. 76 MATTIAS KARLSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag vet inte om vi egentligen har så olika syn. Jag tror bara att vi ser lite olika på ordningen och vilket problem man ska ta tag i först. Självklart måste vi ta tag i de problem som finns. Självklart måste vi göra så mycket vi kan. Men att bara skylla på skolan, att den inte gör sitt jobb, tror jag inte heller håller streck.

Man måste någonstans inse att det inte är rimligt att tänka sig att en pojke som kommer hit i tolvårsåldern, som aldrig har gått i skolan och som är analfabet, någonsin kommer att komma i fatt svenska elever när det gäller läsförståelse eller andra ämnen. Då hjälper det kanske inte hur

mycket man än skyller på att skolan inte ser individen eller att det inte finns tillräckliga resurser.

Men givetvis ska vi göra vad vi kan, och det gör vi också. Därför satsar vi mer på läsande när det gäller insatser för barn och unga, mer på gymnasieskolan och mer på vuxenutbildningen än vad Folkpartiet gör. Jag tycker snarare att det verkar vara Christer Nylander som inte har svaren och lösningarna.

Jag har fortfarande inte hört något konkret om hur man ska lösa de här problemen. Christer Nylander erkänner att den politik som vi har fört nu har lett fram till att vi har ett alarmerande problem. Men jag har fortfarande inte hört någonting om hur den utvecklingen ska kunna brytas och dessutom hur insatserna ska bli så starka att vi kan komma till rätta med de problem som redan finns och som har skapats tidigare.

Från Folkpartiet kommer inga övertygande förslag över huvud taget på det integrationspolitiska området. Järvalyftet tog Erik Ullenhag fram för inte så länge sedan som det som skulle vara den stora lösningen, men vi såg resultatet: ytterligare ett fiasko, ytterligare hundratals miljoner rakt ned i soptunnan. Man förstår inte att detta är ett systemfel.

Anf. 77 CHRISTER NYLANDER (FP) replik:

Herr talman! Mattias Karlsson säger att han inte har hört någonting om vad Folkpartiet vill göra på skolområdet för att lösa de utmaningar som vi står inför. Då kan han inte ha lyssnat på den politiska debatten de senaste 10–15 åren. Är det någonting som vi blir beskyllda för är det att nästan bara prata om skolan. Är det någonting som vi blir beskyllda för är det att i vårt arbete lägga väldigt mycket kraft på att fundera på hur skolan blir bättre.

Det är inte säkert att vi gör allting rätt, men vi är i alla fall ganska övertygade om att det som behöver göras är att se till att skolan får ett tydligare kunskapsuppdrag, att uppvärdera lärarna så att rätt människor söker sig till läraryrket och att ha höga ambitioner på varje elev. Varje elev ska mötas av höga ambitioner och stora förväntningar. Jag tror att det är en politik som kommer att lyfta skolan och kommer att se till att fler elever lär sig det som man förväntas lära sig i skolan.

Men om man inte går nio eller tio år i svensk grundskola – beroende på om förskoleklassen räknas in eller inte – får man färre år på sig att lära sig det som man förväntas göra på de nio eller tio åren. Det måste vi möta genom att satsa mer resurser – ibland; det är inte alltid som mer resurser är den enda lösningen. Skolorna kanske måste bli bättre på att arrangera förberedelseklasser under en kort period för att elever ska lära sig svenska språket och sedan gå in i den ordinarie grundskoleundervisningen så fort de kan.

Det finns en lång rad saker som man kan göra, och det finns en lång rad saker som Folkpartiet och Alliansen har gjort. Det finns en lång rad saker som Folkpartiet nu föreslår för fortsatt skolpolitik som förbättrar integrationen men också, herr talman, eftersom vi ska hålla oss till ämnet, ser till att fler elever lär sig läsa ordentligt. Att kunna läsa litteratur och kunna läsa ordentligt är något av det viktigaste människor måste kunna för att klara sig i vårt samhälle och klara de utmaningar som vi alla står inför.

Anf. 78 TINA EHN (MP) replik:

Herr talman! Också jag gillar Christer Nylanders sätt att hålla anföranden. Men nu ska vi inte vara så positivt inställda till varandra, har vi fått veta, så jag går över till kritiken.

Även om Christer säger att de ofta förknippas med skolpolitik och att de pratar mycket om skolpolitik i Folkpartiet – det vet vi allihop – är jag inte speciellt imponerad av den skolpolitiken utifrån ett estetiskt perspektiv. Jag tycker att det saknas en viktig grund för kulturen och kulturens roll inom skolan och utbildningssystemen. Det har jag även påtalat för utbildningsministern i en interpellationsdebatt.

Jag tycker att vi behöver lyfta upp det här mer. Därför är det bra när Christer försvarar att man har infört en skolbibliotekslag. Det är en väldigt viktig lag, tycker även jag. Sedan är det otroligt mycket som fattas i den lagen, och det är otroligt mycket som svajar och som är otydligt. Om jag inte är felunderrättad kommer det en rapport i morgon om hur det ser ut med det, och det kan bli intressant att följa för flera av oss inför vidare debatter.

Jag har hört att det är ungefär 250 000 elever i Sverige som inte har tillgång till skolbibliotek. Ungefär 25 procent av de skolbibliotek som finns i kommunala skolor saknar personal över huvud taget, och endast 8 procent har utbildad bibliotekspersonal. Här måste vi göra ett otroligt språng, och jag tror nog att Christer har de ambitionerna. Men det krävs ganska mycket politik. Det saknas naturligtvis också skolbibliotek och personal i friskolorna.

Vi har en stor och viktig uppgift att lösa. Jag undrar hur Christer ser på det, för det ligger också under Skolverkets uppdrag.

Anf. 79 CHRISTER NYLANDER (FP) replik:

Herr talman! Om jag börjar bakifrån är det självklart viktigt att det är lika villkor för elever som går i fristående skolor och elever som går i kommunala skolor. Denna regering har bidragit till att villkoren för olika skolor har blivit mer lika, och det tror jag är viktigt.

Det är också viktigt att man har höga ambitioner på detta område så att man, precis som Tina Ehn säger, inte nöjer sig med hur läget är inom skolbibliotekssfären i dag. Jag tror att det är rätt att man har en tydlig lagstiftning som säger att det ska finnas tillgång till skolbibliotek och samtidigt ser till att det finns en skarp inspektion i form av Skolinspektionen, som har möjlighet att vidta åtgärder gentemot dem som inte upprätthåller kraven i skollagen.

Vi får följa detta ganska noga och fundera på vad den ordning som vi nu har innebär och hur ordet skolbibliotek definieras när Skolinspektionen gör sina analyser. För mig är ett bibliotek någonting annat än en samling böcker. Det är svårt att tänka sig ett bibliotek utan att det finns utbildad personal, om det ska definieras som ett bibliotek. Vi får återkomma till det.

När det gäller skolan och det estetiska innehållet tror jag, inte minst när vi pratar om skönlitteratur och läsande, att det som regeringen har gjort är centralt för att stärka den estetiska dimensionen i grundskolan, nämligen att satsa hårt på svenska i de tidiga årskurserna. Den läsa-skriva-räkna-satsning som regeringen har gjort under sina inledande år denna regeringsperiod är central av många skäl. Den ser till dels att fler

elever får de grundläggande kunskaper som krävs, dels att de får en god kunskap om svenska språket ur ett estetiskt perspektiv.

Prot. 2011/12:127
11 juni

Anf. 80 PER LODENIUS (C):

Herr talman! Genom litteraturen speglas vårt samhälle, samtidigt som det också bevaras för framtida historieberkrivning. Litteraturen kan roa och oroa, skapa frågor och ge svar. Litteraturen är en viktig samhällsbärare.

För Centerpartiet är det därför väsentligt att alla har möjlighet att få tillgång till litteratur. Biblioteken, med sin fria utlåning av böcker, är en mycket viktig del i vårt demokratiska samhälle.

År 1997 fick vi en bibliotekslag som garanterade den avgiftsfria utlåningen av böcker. Men sedan 1997 har mycket hänt, inte minst inom litteraturen och genom den snabba tekniska utvecklingen i vårt informationssamhälle.

Det förslag till ny bibliotekslag som nu är ute på remiss känns därför angelägen, bland annat genom att den föreslås vara teknikneutral och att det särskilt anges att folkbiblioteken ska främja användningen av informationsteknik för kunskapsinhämtning och lärande.

Tillgängligheten av e-böcker på biblioteken är en mycket angelägen fråga. Här har biblioteken i vårt land kommit olika långt. Det behöver vara möjligt för biblioteken att erbjuda ett smidigt system för ett digitalt bibliotek som ett komplement till det ska vi säga klassiska biblioteket. Även här finns det goda exempel ute i landet.

Genom en ökad möjlighet till digitalisering och med ökad kunskap inom området kan då också biblioteket än mer fungera som ett kompetenscentrum för mediekonsumtion. Här finns många möjligheter att utveckla nya tjänster.

Herr talman! Nyttan av bibliotek kan inte bara mätas i antal utlånade böcker eller antalet besökare. Biblioteket fyller en mycket större funktion än så.

Biblioteket kan vara ett kommunalt informationscenter eller en lokal för andra kulturella yttringar än just litteratur. Det kan finnas samarbete med föreningar och folkbildningen, med studiecirklar och kulturevenemang. På många orter är biblioteket det självklara kulturcentret i vid bemärkelse.

Vårt språk bär våra minnen och mycket av vår kultur. Därför är det centralt att främja språkkunskaper, inte bara i svenska utan även i andra språk. Stöd till minoritetsspråk är här en viktig del. Biblioteket är en viktig resurs i det arbetet. Därför är det bra att detta uppdrag förtydligas i förslaget till den nya bibliotekslagen.

I lagen förtydligas också att särskild uppmärksamhet ska ägnas barn och ungdomar och att folkbiblioteken även ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning.

För Centerpartiet är detta viktiga prioriteringar som än mer visar på vikten av ett bibliotek med en bred och utvecklande verksamhet.

I förslaget till ny bibliotekslag tas också upp att man bland annat ska erbjuda litteratur på lättläst svenska. Jag har själv vid flera tillfällen motionerat om vikten av lättläst litteratur och också varit med och arrangerat en kurs i att skriva lättläst här på riksdagen. Det är bra och viktigt att man nu också i lagen förtydligar vikten av att göra text tillgänglig för fler.

*Litteratur, språk,
läsande och bibliotek*

Herr talman! Biblioteken är i första hand en kommunal samhällsresurs, och så ska det också fortsätta att vara. Det är inom kommunen, på orten där biblioteket finns, som man ska utveckla sitt bibliotek.

Det kan handla om nya och moderna sätt att göra biblioteket tillgängligt – kanske flytta ut en del av tjänsterna utanför bibliotekens fysiska väggar, samverka med omgivningen på nya sätt och kanske samverka med företag och föreningar.

Många exempel finns i vårt land där man ser på biblioteket och använder det som en resurs och samhällsutvecklare. Jag är övertygad om att de flesta av dessa goda exempel inte hade kommit fram om biblioteken hade setts som en statlig angelägenhet.

För att biblioteket ska vara den samhällsresurs det borde vara, vara en del i en långsiktig och hållbar utveckling av det samhälle det verkar i, måste biblioteket också i fortsättningen vara en kommunal angelägenhet. Principen om det kommunala självstyret är här viktigt att bevara.

Med det, herr talman, vill jag yrka bifall till utskottets förslag och avslag på motionerna.

Anf. 81 ROLAND UTBULT (KD):

Herr talman! Först av allt vill jag yrka bifall till förslaget i kulturutskottets betänkande.

Det finns en glänta
Mitt i skogen
Som bara kan hittas
Av den som gått vilse

Jag ville börja med de världsberömda orden av Tomas Tranströmer, 2011 års Nobelpristagare i litteratur. Jag önskar alla i vårt land att få se djupen i dikten, i böckerna, i konsten och i kulturen.

Jag ansluter mig till det vi har hört om hur viktigt det är att problematisera hur det ser ut i verkligheten. Det går inte att förändra samhället om vi inte ser hur verkligheten är – det är sant.

Samtidigt pågår det mycket runt om i Sverige som är positivt, så verkligheten är också positiv – inte bara negativ – när det gäller barns och ungas möjligheter och stimulans till läsning av böcker.

Som exempel kan jag nämna att man i Kungshamn utanför Uddevalla i Bohuslän varje år ordnar högläsning för barn, sexåringar, från kommunens alla skolor. Tanken är att introducera barnen i böckernas värld och att stärka deras läsförståelse. Det får positiva effekter för både barn och föräldrar.

Kultur är motstånd, skriver Kerstin Ekman. Man kan väl också säga att kultur är en motkraft, en motkraft till mycket av den ytlighet som vi möter och som vi fångas av ganska ofta, både du och jag. Det är en ytlighet som snillrikt levereras till oss, och det är väl inget fel på lättsam underhållning. Men man kan säga så här: Det äts som läckra bakelser. Men vi vet ju att med det låga näringsvärdet kan det vara förödande i längden. Det är alltså viktigt med bra kultur, bra läsning och bra inslag i sådana sammanhang.

Det går inte att tvinga in människor i fördjupade upplevelser av kultur. Men man kan underlätta genom att skapa mötesplatser. Litteratur, språkförståelse och läsande är viktiga inslag när man ska växa som män-

niska och börja förstå vem man är och vad man är i relation till andra människor, kunna se att man är en del av något större, något som är större än en själv.

Regeringen har tillsatt Litteraturutredningen, som försöker finna vägar för barn och unga att upptäcka glädjen i att läsa böcker. Utredningen ska också analysera och lämna förslag till hur litteraturens ställning ska stärkas i skolan och bland lässvaga grupper.

I varje kommun ska det finnas ett folkbibliotek. Jag måste säga att känslan av att gå in i ett bibliotek för alltid har satt sig i mitt inre som en mycket god och positiv upplevelse – att komma in i ett bibliotek och känna att kulturen liksom sitter i väggarna och att rummen andas bildning, fantasi och nyfikenhet.

Biblioteken har en viktig funktion som mötesplats och för gemenskap. Det är kostnadsfritt och ska så förbli, och det är ett brett kulturutbud och även information som man får på biblioteket. Det är förutsättningar för en väl fungerande demokrati.

Sedan har biblioteken naturligtvis en viktig roll när det gäller att främja läsning och att stimulera till läsning.

Herr talman! Förslag till ny bibliotekslag lär komma våren 2013. En viktig princip slås fast: att det kommer att vara avgiftsfritt även framöver och att alla ska ha tillgång till biblioteksservice.

En annan viktig instans är Statens kulturråd, som fördelar pengar till olika insatser, bland annat inköpsstöd till folk- och storbibliotek och bidrag till läsfrämjande insatser. Vi har hört siffror om det i dag, så det behöver jag inte ta upp just nu.

Men det finns, för att problematisera det hela, orosmoln i Sverige. Vi ser en negativ utveckling när det gäller läsförståelse och litteraturintresse hos barn och unga, och det är naturligtvis mycket allvarligt.

De svaga läsarna är mest pojkar. Kanske har Zlatans självbiografi – denna speciella dag, när vi ska bevittna Zlatan på tv – bidragit till höjd läsfrekvens hos den kategori av pojkar som inte läser så ofta, och förhoppningsvis fortsätter de att läsa böcker, andra titlar. Vi vet att det är socialt betingat. Barn som kommer från läsande familjer fortsätter att läsa och läser mer, medan de som kommer från icke läsande familjer fortsätter att inte läsa. Det är väldigt allvarligt.

Fördelen med böcker är ju att man skapar sina egna bilder i stället för som på film få allt serverat. När jag läste Johnny Cashs självbiografi – han är en av mina favoriter – och sedan jämförde med den film som gjordes utifrån boken var bokupplevelsen mycket större än filmen. Boken var mycket bättre. Jag skapade mina egna bilder, och de stämde ganska dåligt överens med det som Hollywood sedan levererade.

Studieförbunden är en annan viktig folkbildare. Ett av Litteraturutredningens förslag är att just studieförbunden och folkbiblioteken ska finna nya former för samarbete. Jag tror att de flesta av oss på något sätt har varit involverade i eller kopplade till studieförbund. Jag själv har varit lärare i många år och även arbetat i studieförbund. De har varit en enormt viktig folkbildare och kommer nu säkerligen att fortsätta så också.

Zlatans bok ökade efterfrågan på e-böcker. Här finns en spännande utveckling som antas komma att accelerera framöver. Det är suveränt att man kan ladda hem böcker och läsa, dessutom kostnadsfritt även om det

Prot. 2011/12:127
11 juni

*Litteratur, språk,
läsande och bibliotek*

handlar om ett visst antal dagar. Jag tror att det är 26 eller 27 dagar, och sedan släcks boken ned. Det som är problematiskt är bibliotekens kostnad på 20 kronor för varje utlåning. Om någon får för sig att låna till exempel 50 böcker blir det oerhörda kostnader. Det har man sett som ett problem i kommunerna, och en del har maximerat det antal böcker som man får låna. Sådant kommer dock säkerligen att lösas framöver.

Flera krafter verkar för bibliotekens utveckling, inte minst när det gäller digitalisering och e-tjänster. Vi har hört en hel del redovisas här, så jag ska inte gå vidare in på det.

Till framtidsfrågorna hör även tillgänglighetsfrågor. Jag sitter också i socialutskottet, och där hanterar vi många frågor som gäller funktionsnedsättning. Det är viktigt att man framöver kan lösa problemen med synskadades och andra gruppers möjligheter att läsa.

Låt mig avsluta med att säga att det är viktigt med vår litterära historia, så att ungdomarna inte förlorar kontakten med historien. Det handlar också om den globala litterära utvecklingen, där Nobelpriset har betydelse i sammanhanget. Man måste få ett vidgat perspektiv på att det finns författare runt om i världen som är mycket bra.

Min familj brukar ge mig något av årets Nobelpristagares verk varje år, så jag har ett antal hemma och läser även dessa med glädje. Jag skulle vilja avsluta med några rader av vår store diktare Tomas Tranströmer, för det är en dikt som passar så i den tid vi just nu befinner oss i vid den här årstiden:

När året sparkar av sig stövlarna,

och solen klänger högre, lövas träden

och fylls av vind och seglar fram i frihet. Vid bergets fot står barrskogsbränningen,

men sommarns långa, ljumma dyning kommer, drar genom trädens toppar sakta, vilar

ett ögonblick och sjunker åter undan –

avlövad kust står kvar.

(Applåder)

Anf. 82 BENGT BERG (V) replik:

Herr talman! Tack, Roland Utbult! Det är ju inte svårt att hålla med om att Tranströmer är en god poet, och vi trivs båda i gläntorna. Jag är glad över att poesin då och då kan spela en roll här i riksdagen.

Du sade något som jag också håller med om. Du talade nämligen om kultur som motkraft och motstånd. Då skulle jag bara vilja ställa en ganska övergripande fråga, nämligen hur du, Kristdemokraterna och Alliansen ser på den utveckling i Sverige som går mot större och större monopolisering och makt över distributionskanalerna. Bonnierföretagen har en ifrågasatt makt. Det är en stor diskussionsfråga som berör många, inte bara de rödgröna utan väldigt många i den kulturintresserade befolkningen.

Varken du eller jag lever i Stockholms innerstad utan i det man kan kalla för det övriga Sverige. Risker är att vi får längre och längre till en

bokhandel eller till en biograf som kan visa film. Jag skulle därför vilja veta lite om hur man i Kristdemokraterna ser på dessa tendenser i samhället – att mångfalden skruvas ned och den monopolistiska enfalden breder ut sig.

Prot. 2011/12:127
11 juni

*Litteratur, språk,
läsande och bibliotek*

Anf. 83 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Herr talman! Tack, Bengt Berg! Så här tänker jag när det gäller Bonniers dominerande roll. En stark förlagsverksamhet ger ut väldigt många titlar. Jag är säker på att vi har läst väldigt mycket som Bonniers har levererat. Då kan man också ofta ge ut sådant som de små förlagen inte förmår publicera. Jag ser alltså en styrka i att det finns sådana starka förlagskrafter.

Jag kan i och för sig inte redogöra för hur stort deras inflytande är. Jag har inga siffror på hur stort det är i procent. Jag har dock själv sysslat med en del utgivning och har en liten förlagsverksamhet. Jag vet att det är väldigt svårt att ge ut om man har små medel, särskilt att ge ut andras verk som man får förfrågningar om. Det är nästan omöjligt.

Jag tycker alltså att det är bra att det finns starka förlag som kan ge ut många titlar och även leverera sådant som vi annars inte skulle få läsa. Jag är faktiskt för det.

Sedan tycker jag väl att det måste finnas en stor mångfald i det här med allt det andra som kommer till. Jag kan inte tänka mig att det är någon som bedriver total monopolism i detta.

Jag är alltså för utvecklingen såsom den ser ut.

Anf. 84 BENGT BERG (V) replik:

Herr talman! Jag tycker också att det är väldigt viktigt att det finns stabila och goda förlag som värnar om både tradition, samtidslitteratur och om den kommande litteraturen. I Bonniers utgivning finns det absolut många bra författare – Kerstin Ekman med flera. Problemet är dock att Bonniers köper upp olika företag: Pocket Shop, Pocketgrossisten och olika distributionsföretag. På filmområdet finns samma tendens.

Jag menar att det ur demokratisk yttrandefrihetssynpunkt finns en stor risk i detta. Jag trodde inte att tillväxttänkandet var så djupt rotat hos Kristdemokraterna.

Anf. 85 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Herr talman! Vi har ju flera gånger här i dag hört att vi ska problematisera verkligheten. Visst kan jag hålla med om att ett för stort inflytande som gränsar till rent monopol naturligtvis inte hade varit särskilt lyckat här. Jag känner dock inte av det riktigt.

Jag tror på din beskrivning, Bengt Berg. Jag tror på det du säger om att man köper upp många små bolag och så vidare. Det måste naturligtvis finnas gränser för det. Det är dock inte jag som ska sätta dessa gränser, och det är knappast Sveriges riksdag heller, som jag ser det.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 13 juni.)

Föredrogs
kulturutskottets betänkande 2011/12:KrU8
Politik för det civila samhället.

Anf. 86 PETER JOHNSON (S):

Herr talman! Nu ska vi under någon timme debattera motionerna om det civila samhället. Ja, ni hörde rätt: det civila samhället.

Jag har sedan jag blev ledamot i kulturutskottet funderat över varför man ändrade ordet Folk rörelsesverige till det civila samhället. För mig säger det civila samhället ingenting. Men om man nämner folkrörelser ute i samhället i dag vet de flesta vad man pratar om. Därför kommer jag härnäst att prata om den svenska folkrörelsen i stället för det civila samhället.

I detta betänkande har vi socialdemokrater sju reservationer. Två av dem har vi tillsammans med V och MP. För tids vinnande yrkar jag bifall till reservationerna 8 och 9, men jag står naturligtvis bakom de övriga reservationerna.

En av reservationerna handlar om att värna idrotten. Var tredje vuxen är medlem i en idrotts- eller friluftsförbund. Var femte vuxen gör frivilliga insatser inom idrottsrörelsen. Det är mer än en miljon människor som ger ett stort bidrag till vårt samhälles utveckling.

De ideella krafterna inom idrottsrörelsen gör ovärderliga insatser för att engagera och aktivera barn och unga. Denna unika situation ska vi utveckla och ta till vara. Vi vill värna idrotten som en del av vår gemensamma välfärd. Därför vill jag i dag fråga samtliga representanter från de borgerliga partierna: Finns idrott och kultur med när ni nämner välfärdens kärna? Om det inte finns med undrar jag: Vad är det då ni vill förändra? Jag tror att hela Idrottssverige vill veta det och vill veta hur ni tänker.

Vi socialdemokrater prioriterar stöd till idrotten och sätter det före stora skattesänkningar. Jag vill, som sagt, veta om idrotten och kulturen ingår i detta, när ni pratar om välfärdens kärna? Jag vet att den moderata partisekreteraren direkt när han tillsattes nämnde att man ska satsa på välfärdens kärna. Jag vet också att det i den diskussion som förekommer inte ingår idrott och kultur. Detta vill jag alltså veta i dag.

Vi har också en reservation som handlar om stora mästerskap, exempelvis OS, till Sverige. För fyra år sedan lovade statsministern att Sverige skulle verka aktivt för att få hit flera stora internationella evenemang. Vad har hänt? Ja, enligt min mening har ingenting hänt.

Jag tror att det är viktigt för ett litet land som Sverige att kämpa för stora arrangemang och mästerskap, både för turismens skull och för att unga idrottare ska kunna få se sina förebilder och utvecklas till morgondagens stjärnor. Här måste det finnas ett statligt engagemang. Vi får väl höra under dagens debatt om det engagemanget finns.

Sedan har vi en reservation som handlar om jämställdheten inom idrotten. Idrottsrörelsen har under nära 30 år arbetat för en jämställd idrott. Även om idrottsrörelsen gjort mycket konstaterar Riksidrottsförbundet att det är långt kvar innan jämställdheten genomsyrar hela idrottsrörelsen. Kvinnor och flickor utgör fortfarande en minoritet av idrottsför-

eningarnas medlemmar och av specialförbundens styrelser likaså. Ord-
förandeskapet är fortfarande till stor del förbehållet männen.

Även bland landslagstränare och förbundskaptener dominerar män-
nen kraftigt. Konsekvensen av detta blir ju att män och pojkar gynnas
vad det gäller resurser, lokaler etcetera. Här måste staten ge en tydlig
signal genom bidragsgivningen för att på det sättet öka arbetet för en
jämsköld idrott.

Ett arbete inom idrottsrörelsen är att motverka trakasserier och diskri-
minering. Idrottsrörelsen är en av de största folkrörelserna i vårt land.
Inom idrotten möts människor med olika bakgrund, och de bidrar till att
motverka klassklyftor och segregation. Genom idrottsrörelsen finns goda
förutsättningar för att skapa en långsiktig och hållbar integration. Men
det förekommer trakasserier och diskriminering inom idrotten på grund
av sexuell läggning, funktionsnedsättning, hudfärg eller etnicitet. Här
måste också staten ge tydliga signaler i sin bidragsgivning, för det är så
som vi också politiskt kan påverka utvecklingen inom våra olika folk-
rörelser.

Herr talman! Till sist vill jag uttrycka min oro inför framtiden. Jag ser
ett samhälle som håller på att växa fram där det är stora skillnader när det
gäller att förverkliga sina drömmar.

I förra veckan var vi socialdemokrater i utskottet på besök i min
hemkommun Trollhättan. Där informerades vi om att i en av fotbolls-
klubbarna i Trollhättan hade bara två av tio råd att betala medlemsavgif-
ten. De fick vara med och spela fotboll ändå.

Vårt samhälle håller på att slitas isär, itu, och med den borgerliga po-
litik som nu har förts lämnas fler och fler utanför. I familjer med arbets-
löshet finns det barn och ungdomar som inte kan förverkliga sina idrotts-
drömmar för att föräldrarna inte har råd. I familjer där långvarig sjukdom
råder finns det barn och ungdomar som inte kan förverkliga sina dröm-
mar, för man har inte råd. Och hur många Zlatan eller Carolina Klüft
kommer vi inte att missa om vi inte ser till att alla får förutsättningar och
möjligheter att förverkliga sina drömmar? Det är det som politik handlar
om, och den ekonomiska politik som nu har förts gör att vårt samhälle
inte håller samman.

Därför tror jag på ett återskapande av den svenska folkrörelsen, inte
bara för samhället utan också för idrottens långsiktiga överlevnad. Det
civila samhället har faktiskt nått vägs ände. Nu gäller det att vi tar tag i
de problem som finns och skapar förutsättningar så att barn, ungdomar
och vuxna kan förverkliga sina drömmar inom idrottsområdet.

(Applåder)

Anf. 87 TINA EHN (MP):

Herr talman! Det civila samhället – här slår utskottet fast att ett starkt
civilt samhälle stärker demokratin. Och som politiker utgår man från att
det är en av de viktigaste byggstenarna för oss alla.

Även om jag kan dela en del av det som Peter Johnsson nämnde, den
oro som finns och att vi ser ett samhälle som i många fall delas, ska vi
inte tillåta det. Vi ska inte fortsätta att låta det ske.

Många politiska områden griper in i det som kallas det civila sam-
hället. Man kan säga att för att demokratin ska fungera i ett modernt
samhälle behöver människor få möjligheter att delta i samtal där besluten

växer fram. Det innebär att det måste finnas arenor där vi kan samtala sinsemellan och med varandra.

I betänkandet finns tre reservationer som vi i Miljöpartiet har ställt oss bakom. En är reservation 9. Den handlar om trakasserier och diskriminering inom idrotten. Trots att det finns politik fastslagen om att endast organisationer som lever upp till flertalet kriterier om demokrati, jämställdhet och respekt för olika trosuppfattningar och människors olika förmåga ska kunna tilldelas bidrag och att detta är något som man arbetar med förekommer det olika former av trakasserier och diskriminering.

Vi vet alla att det behövs ett brett och ett målmedvetet arbete för att flytta positioner hos många människor. Vi behöver påverkas, och vi behöver förstå. Det är inte okej att människor trakasseras eller kränks på grund av sitt etniska ursprung, sin sexuella läggning eller någon form av funktionsnedsättning. Det är inte okej, och det är därför som vi i Miljöpartiet ser det som helt korrekt att ställa oss bakom reservationerna inom det här området.

Vi har från Miljöpartiet också en reservation som handlar om statistik och vikten av att kunna få de här uppgifterna från relevanta myndigheter, att utveckla och följa upp statistik för den sociala ekonomin, föreningar, stiftelser, kooperativ med flera – detta för att kunna synlig- och tydliggöra utvecklingstendenser.

Enligt Tillväxtverket finns ingen offentlig samlad statistik eller möjlighet att via register söka kunskap om exempelvis arbetsintegrerande sociala företag. Vi ser att man på det här området svarar att det i dag är något som pågår. Det är i sig mycket bra. Man kunde kanske vara nöjd med det. Men då jag själv har försökt mig på att leta efter dylik statistik har det blivit noll träffar hur jag än har vridit och vänt på mina sökord och letat. Nu kan det vara en brist från min sida och inte från statistikmyndigheterna. Men jag har också inhämtat information från fler håll, och det verkar finnas mer att göra på det här området. Organisationer för civilsamhället har, om jag förstått det hela rätt, efterfrågat just detta.

En tredje reservation handlar om jämställdhet, framför allt inom idrottsområdet, och den har vi ställt oss bakom. Man kan tycka att det är väl självklart i dagens samhälle att vi ska vara jämställda. Och det är självklart, men det sker inte lika självklart. Precis det här konstaterar man också i svaret från majoriteten. Det står att en hel del återstår när det gäller jämställdhet inom idrotten. Det betyder att alla partier i Sveriges riksdag delar den uppfattningen. Det är gott.

Till skillnad mot vad majoriteten bestående av Alliansen och Sverigedemokraterna anser, att det arbete som pågår från olika håll är tillräckligt, anser dock Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet i den här reservationen att det inte räcker till. Det är ju så att trots att idrottsrörelsen i nära 30 år har jobbat för en jämställd idrott räcker inte det arbetet till. Mer behöver göras. Man kan ställa sig några frågor. Vem har de bästa träningstiderna? Vilka innehar ordförandeskap? Vem prioriteras?

När jag åker runt i landet i olika frågor – jag jobbar en hel del med landsbygdspolitik – är det jätteintressanta frågor att ställa till de personer jag möter som har något slags inflytande över hur hallar och idrottslokaler används: Hur ser det ut i er idrottshall? Vilka har träningstiderna och

när? Har man gjort något specifikt för att flickors idrotts betydelse uppgräderas?

Jag kan glädja alla med att jag avslutar innan åtta minuter har gått, och jag ställer mig bakom samtliga tre reservationer. Jag yrkar dock bifall bara till reservationerna 8 och 9.

Anf. 88 MATTIAS KARLSSON (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 1 och 7.

Det civila samhället utgör en tredje betydelsefull sfär inom det svenska samhället vid sidan av det privata näringslivet och den offentliga sektorn. Enskilda individers frivilliginsatser och de ideella föreningarnas, idrottslivets och de religiösa församlingarnas arbete har en stor betydelse för bland annat ekonomin, kulturarvets bevarande, kunskapsutvecklingen, folkhälsan och demokratin.

Starka lokalsamhällen och en trygg och levande hembygd präglad av en stark medborgaranda, där människor oegennyttigt tar ansvar för samhället och andra medborgares välbefinnande, är en viktig faktor i bygandet av det goda samhället. Den ideella sektorn har i detta avseende en helt central funktion.

Det svenska civilsamhället har länge varit unikt i världen, både genom sin styrka och genom sin karaktär. Hur det svenska civilsamhället egentligen mår i dag tycks dock inte vara en helt enkel fråga att besvara. Rapporterna på området är inte helt samstämmiga. Flera rapporter från Ungdomsstyrelsen och SCB har pekat på att föreningsaktiviteten har sjunkit dramatiskt i alla åldersgrupper de senaste decennierna. Andelen ungdomar som är aktiva i en förening uppges exempelvis ha sjunkit från 50 procent 1994 till 34 procent 2009. Samtidigt kan man till exempel i en rapport från Enheten för forskning om det civila samhället vid Ersta Sköndal högskola läsa att graden av samhällsengagemang och ideellt arbete är ganska stabil.

Förklaringen till skillnaderna är väl att man åtminstone delvis mäter olika saker och att civilsamhället befinner sig i en omvandlingsprocess innebärande bland annat att idrotten har stärkt sin ställning samtidigt som engagemanget inom många andra samhällsområden tycks ha minskat, att det föreningsbaserade engagemanget har minskat i förhållande till det icke föreningsbaserade engagemanget samt att de äldre medborgarnas intresse för ideellt arbete tycks ha ökat samtidigt som de yngre medborgarnas intresse tycks ha minskat. Det faktum att ungdomars intresse för föreningsliv och ideellt arbete tycks vara avtagande riskerar naturligtvis att bli ett allvarligt problem för det civila samhället på längre sikt.

Herr talman! Eftersom jag redan har retat upp flera av mina kära riksdagskolleger i mitt tidigare anförande kan jag likaväl fortsätta. Därför tänkte jag säga några ord också om invandringens och mångkulturens negativa inverkan på det civila samhället.

Civilsamhället lever i en intim och komplex symbios med det sociala kapitalet. En hög grad av socialt kapital inom ett samhälle ger ett starkt civilsamhälle, samtidigt som ett starkt civilsamhälle i sin tur ofta också ger ett starkt socialt kapital.

Jag har tidigare i den här talarstolen redogjort för den omfattande internationella forskning som visar att det finns ett direkt samband mellan

förekomsten av en stark gemensam identitet inom ett samhälle och ett starkt socialt kapital. Robert D. Putnams med fleras slutsatser om att människor i mångkulturella samhällen förvandlas till sköldpaddor som sluter sig inom sina egna skal, bryr sig mindre om sina grannar och engagerar sig mindre i samhället tycks också ha bäring på svenska förhållanden. Det har bekräftats av flera skandinaviska studier såväl som av tillgänglig statistik.

Den danske historikern Niels Kayser Nielsen har visat att den tidigare mycket starka nationella identiteten i Sverige har varit en avgörande faktor för framväxten av såväl folkrörelserna som demokratin i vårt land.

Nationalekonomerna Jordahl och Gustavsson visade 2006 i en studie vid Institutet för näringslivsforskning att den sociala tilliten och därmed det sociala kapitalet är betydligt lägre i mångkulturella bostadsområden jämfört med mer identitetsmässigt homogena bostadsområden i Sverige.

En studie kring socialt kapital som genomfördes av Stockholms läns landsting 2008 pekade på samma sak. Per Strömblad, docent i samhällsvetenskap vid Linnéuniversitet som har forskat på just hur tilliten till andra människor påverkas i mångkulturella områden sade så sent som den 27 april i år följande till Arbetarbladet: "Oavsett andra resurser som utbildning och ekonomi tenderar personer att ha en lägre social tillit om de bor i ett invandrartätt område."

Den befintliga statistiken från Ungdomsstyrelsen, SCB med flera visar att det här har en direkt effekt på det civila samhället, dels genom att invandrare såväl som infödda svenskar i de så kallade utanförskapsområdena har en låg föreningsaktivitet, dels genom att personer med invandrarbakgrund generellt har en signifikant lägre föreningsaktivitet jämfört med infödda svenskar.

Beträffande det sistnämnda förklarar Enheten för forskning om det civila samhället vid Ersta Sköndal högskola detta dels med socioekonomiska faktorer, dels med kulturella faktorer. Man säger: "Många invandrargrupper kommer från icke demokratiska länder som saknar den starka föreningstraditionen vi har i till exempel de nordiska länderna."

Den extremt låga föreningsaktiviteten bland utomeuropeiska kvinnor talar också för att patriarkala och hedersrelaterade beteendemönster kan vara en annan kulturellrelaterad variabel av betydelse när det gäller föreningsaktivitet.

Sammanfattningsvis påverkar alltså den oansvariga invandringspolitiken och mångkulturalismen det civila samhället negativt, både genom att erodera det sociala kapitalet framför allt i vissa delar av landet och genom att kulturella värderingar som är negativa för föreningslivets utveckling blir mer vanligt förekommande i befolkningen.

Att många enskilda invandrare har gjort helt fantastiska insatser för civilsamhället, inte minst inom idrottens värld, gör tyvärr inte att det generella problemet försvinner. En enkel logik säger att om politiken fortsätter på samma sätt som den gjort hittills kommer dessa problem att växa sig större för varje år, och civilsamhället kommer i slutändan att försvagas.

Herr talman! Jag berörde tidigare svårigheterna med att få en riktigt klar bild av hur det svenska civilsamhället egentligen mår. En faktor förutom det som redan nämnts och som komplicerar saken är att kvantitativa mått som grad av föreningsaktivitet och antal ideellt arbetade tim-

mar säger väldigt lite om kvalitet och innehåll på verksamheten. Enligt min uppfattning finns det i dag en ganska utbredd, naiv uppfattning om att alla former av föreningsverksamhet och ideellt arbete måste vara någonting positivt för samhället.

Det skulle därför behövas en, som Christer kanske skulle ha uttryckt det, problematisering, en ökad medvetenhet och vaksamhet kring det faktum att en icke oansenlig del av det ideella arbetet som utförs direkt motverkar snarare än främjar värden som demokrati, respekt för lagarna, respekt för olik tänkande och jämställdhet mellan könen.

Detta för mig in på motion 303, där det föreslås att regeringen bör se över möjligheterna att strama upp regelverket när det gäller stöd till organisationer och föreningar som aktivt uppmanar till brott mot svensk lag.

Med tanke på att stat och kommuner gång på gång gett stöd till direkt antidemokratiska och kriminella organisationer, med tanke på vad jag redogjorde för i samband med folkbildningsdebatten angående studieförbundens stöd till diverse våldsorienterade extremistgrupperingar, med tanke på *Uppdrag granskning*s reportage om tillståndet i svenska moskéer och med tanke på att Kulturrådet ganska nyligen beviljade litteraturstöd till en underavdelning till Syndikalistiska Ungdomsförbundet som av Säpo klassats som ett hot mot rikets inre säkerhet med mera, anser jag och Sverigedemokraterna att detta är en fråga och en motion som är värd att ta på allra största allvar.

Ytterligare en fråga som är värd att ta på största allvar är den som lyfts fram i motion 285 angående idrott för äldre. Vi vet att idrott och friskvård kan motverka många ålderssjukdomar, bidra till att förhindra fallolyckor och också bidra till att bryta den ensamhet och sociala isolering som många av våra äldre tyvärr lider av.

Satsningar på idrott för äldre är dock inte bara bra för den enskilde. Det gynnar hela samhället. Studier från bland annat det danska socialdepartementet har visat att satsningar på äldreidrott är en samhällsekonomisk vinst genom att det medför minskade vårdbehov.

I vår senaste budgetmotion valde Sverigedemokraterna att satsa 30 miljoner kronor mer än regeringen på äldreidrott och hälsofrämjande åtgärder för äldre. Vi pläderade också för att den verksamhet som finns bör permanentas. Vi är dock beredda att göra mycket mer framöver och därför instämmer vi i motionärernas förslag om att regeringen bör återkomma med förslag till hur äldres tillgång till idrott och fysisk aktivitet ska säkras i hela landet på ett bättre sätt än i dag.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag för omväxlings skull lyfta fram två positiva saker som har hänt på det idrottspolitiska området det senaste året. Jag tänker dels på det faktum att regeringen bytte fot och numera tycks ställa sig bakom Riksidrottsförbundets förslag att tillåta begränsade utdrag ur brottsregistret för ledare inom barn- och ungdomsidrotten, detta i syfte att både skydda barn från övergrepp och stärka integritetsskyddet för ledarna.

Den andra glädjande nyheten kom mer nyligen, då den så kallade Huliganutredningen under ledning av Björn Eriksson presenterade sina förslag innehållande både hårdare tag mot dem som vill förstöra idrotten och förslag om ett slut på den nuvarande ordningen där idrottsaktiebolag krävs på dyra polisnotor i samband med evenemang. Jag hoppas att rege-

ringen tar till sig dessa tankar och att man snarast möjligt återkommer med förslag kring de frågor jag nu nämnt.

Allra sist vill jag naturligtvis också ta tillfället i akt att rikta en varm lyckönskning till såväl det svenska fotbollslandslaget i Ukraina som till alla fantastiska idrottare som ska representera vårt land vid de olympiska spelen i sommar.

Anf. 89 TORBJÖRN BJÖRLUND (V):

Herr talman! Det betänkande som vi nu lyfter fram innehåller en rätt vid blandning av olika frågor, men jag tycker att det främst handlar om idrott. De viktigaste och största frågorna handlar om idrottsrörelsen. Det finns en del annat som jag inte tänker beröra.

Jag tänker koncentrera mig på några av de avsnitt som jag tycker väger lite mer än de andra sakerna. Vi återkommer säkert till den här debatten vid olika tillfällen.

Först ska jag yrka bifall till reservation 11. Jag ställer mig naturligtvis bakom alla de reservationer som vi har skrivit under men lyfter fram enbart den.

Idrotten är som alla vet vår absolut största folkrörelse. Det gör att många frågor som berör idrotten också berör det som kallas det civila samhället eller, som Peter Johnsson sade, Folkrörelsesverige, för det handlar faktiskt om det. Det innebär både att vi kan ställa krav på idrotten och att krav kan ställas på oss att stödja idrotten i de sammanhang där det behövs. En fördelning av medel för att underlätta det arbete som genomförs inom idrottsrörelsen behövs för att det ska ge resultat. Det innebär också att det är den demokratiska, gemensamma sektorn som bäst kan ge den trygghet som idrottsrörelsen behöver för att vara den kraft som vi förväntar oss att den ska vara.

I ett antal år har skattesänkningar prioriterats före genomtänkta ekonomiska beslut. Det är inte bara sjuka och arbetslösa som i dag får betala för de ökade klassklyftorna i vårt samhälle. Jag menar att det också speglas inom idrottsrörelsen och inom idrotten. Det blir svårare att ha råd att idrotta, och det är tydligare i dag vilka som kan delta och har råd med idrott och vilka som står utanför. Naturligtvis hänger det ihop med den politik som förs generellt, och vi vill ändra på den så att även idrottsrörelsen ges bättre möjligheter att vara den positiva kraft den ska vara i samhället och även politiskt.

I dag vet vi att det genomförs viktiga insatser i jämställdhetsfrågorna, mot diskriminering och trakasserier, och det senast upptäckta, sexuella övergrepp. Men, det går att göra ännu mycket bättre. Med hjälp av oss kan det gå att ge mycket bättre stöd i arbetet inom idrottsrörelsen.

Herr talman! Vi är alla fascinerade av de stora idrottsevenemang som genomförs runt om i världen. Många gånger är vi genom tv nästan på plats – många är naturligtvis också på plats – på arenan. Det är ofta en stark upplevelse, och prestationerna är många gånger mycket imponerande. Att hålla på sitt lag eller sin idrottare ger också ett mervärde för många av oss när vi ser på idrott i elitklass.

Vänsterpartiet är positivt till att Sverige ska arrangera stora idrottsevenemang, men det finns också rätt många saker som ska genomlysas innan man kan gå in och skapa förutsättningarna för att så ska kunna ske. Det finns nämligen också baksidor med riktigt stora idrottsarrangemang

som man måste vara medveten om innan man går in och stöder något sådant.

I dag är fotbolls-EM aktuellt. Vi kommer naturligtvis allihop att bänka oss i kväll för att titta på matchen och hoppas på att Sverige ska vinna svenska framgångar. Det som kanske inte alltid lyfts upp är det som händer runt matcherna, utanför arenan. En sak är att belysa det aktuella landets situation. Ukraina har till exempel problem med demokrati och mänskliga rättigheter, och det måste också belysas i samband med arrangemangen. Man ska passa på att lyfta fram de frågor som finns.

En sak som har uppmärksammats, liksom vid fotbolls-VM i Sydafrika senast, är att prostitutionen ökar anmärkningsvärt i samband med stora arrangemang. Även annan brottslighet har en tendens att öka. Sådana här saker måste man ta med i beräkningen när man söker ett arrangemang. Många aktörer behöver vara inblandade för att motverka de negativa konsekvenserna av ett stort arrangemang i den bemärkelse som jag tar upp.

Till det kommer den i dag som jag menar nästan ohämmade kommersialismen, något som kan berika riktigt stora företag på det nationella, regionala och lokala näringslivets bekostnad. Vid senaste fotbolls-VM i Sydafrika var det väldigt mycket diskussion om just det. Ett av syftena med ett stort evenemang är faktiskt att just hitta fördelar för näringslivet, det lokala, det regionala och det i Sverige, och de rent idrottsliga verksamheterna i landet. Då krävs ett väl genomtänkt koncept för att inte hamna fel.

Vi i Vänsterpartiet är som sagt positiva till att arrangera stora idrottsfester i Sverige, men vi måste vara klarsynta och välja att söka de som vi tycker går att genomföra på ett bra sätt utifrån de aspekter jag har gett exempel på här. Det är klart att det vore spännande med ett vinter-OS eller ett fotbolls-EM till, som vi hade för tio år sedan, men jag tycker också att det är intressant att titta på om vi ska ha orienterings-VM och skidskytte-VM, som också är intressanta att arrangera för oss.

Herr talman! Till sist vill jag ta upp något som inte alltid lyfts fram i debatten. Det handlar om miljöfrågorna inom idrotten. Det är inte alltid frågor som självklart kopplas ihop med idrottsrörelsen. Vi menar dock att eftersom idrotten utgör en sådan viktig del av den samlade kraft som vi behöver för att lyfta dessa frågor är det också viktigt att belysa hur viktiga de är för idrottsrörelsen och för samhället i stort.

Det finns några frågor som har varit rätt självklara inom idrotten när det gäller miljöarbetet: blyet i sportskyttets ammunition, motorsportens sökande efter renare bränslen och hur vi bäst bygger arenor på ett miljövänligt sätt. De har funnits med i tänkandet och i arbetet rätt länge, likaså de ekologiska varorna i fiket på den lokala idrottsplatsen.

Vi menar att frågorna även här hänger ihop med andra politiska beslut. Stadsplanering är ett sådant område. Att se fler stora jättearenor byggas i Stockholm kan vara imponerande, men det hade nog varit bra med en genomtänkt strategi för att bygga mycket fler näridrottsplatser så att barn och ungdomar får nära till sin spontanidrottsplats, att alltid tänka på hur kollektivtrafik organiseras för att minska bilåkandet och även hur vi bygger nya stadsdelar så att utrymme ges för lek och idrott. Det är oerhört viktiga saker att tänka på ur just miljöaspekten. Det kräver också en genomtänkt strategi för en regering som säger sig värna just den ut-

vecklingen inom miljöpolitiken. Vi tror att det finns mycket mer att utveckla inom till exempel infrastruktur och planering av det framtida byggandet. Vi kan ge signaler i den riktningen genom ett bra, genomtänkt bidragssystem på alla nivåer.

Anf. 90 AMIR ADAN (M):

Herr talman! I dag ska vi debattera betänkande Kru8, *Politik för det civila samhället*. Betänkandet rör det civila samhället, idrott och friluftsliv, men majoriteten av motionerna berör idrottsområdet. Jag kommer därmed att fokusera just på idrottsfrågorna.

Att i dag debattera idrottsfrågor, samma dag som Sveriges herrlandslag i fotboll går in i Europamästerskapen som hålls av värdnationerna Polen och Ukraina, känns passande. I kväll kommer många svenskar att sitta bänkade framför tv:n eller kanske till och med är på plats i Kiev för att visa stöd för våra svenska fotbollsspelare och hoppas på nya framgångar.

För en del barn och ungdomar kommer detta evenemang att bli startskottet till att börja idrotta, möjligen till att få nya idoler att se upp till. För att lyckas att få så stor bredd som möjligt och fler som börjar idrotta behöver vi även en elit, och för att få fram en elit krävs en stor bredd. Att idrotten i Sverige i högre utsträckning än i de flesta andra länder är till för alla som bor här, oavsett social bakgrund och privata ekonomiska muskler, är nog en av de bidragande orsakerna till att Sverige fortsätter att producera världsstjärnor.

Det är den svenska modellen vi fortsatt ska värna. Det är som en omsorg om den svenska idrottsmodellen som regeringens stora satsning om 500 miljoner kronor årligen till Idrottslyftet ska ses. Denna satsning, som sjuöskades 2007, är en tydlig ambition och uttalad önskan om att idrotten ska nå ännu fler och bli ännu bredare.

Herr talman! Regeringen satsar lite drygt 1,7 miljarder år 2012 på svensk idrott. Den gamla, oförutsägbara finansieringsmodellen där idrotten finansierades via Svenska Spel har ersatts av en modell med finansiering via skatten. Riksidrottsförbundet gör årligen en undersökning av hur det kommunala stödet till svensk idrott ser ut, och för 2011 framgår i en undersökning att nästan var fjärde kommun har ökat sitt stöd till idrotten under 2011. Bara drygt en tjugondel av kommunerna har sänkt detta stöd.

Vi är många som har sett nyhetsinslag eller reportage som visar på orättvisorna vad gäller jämställdheten mellan könen inom idrotten, och då i huvudsak när det gäller anläggningsmöjligheter. Jämställdhetsarbetet inom idrotten har pågått under en längre tid, men det finns väldigt mycket kvar att göra. Riksidrottsförbundet beslutade på sin senaste stämma, 2011, att revidera och komplettera jämställdhetsmålen för idrottsrörelsen samt gav i uppdrag till Riksidrottsstyrelsen att aktivt arbeta med jämställdhetsintegrering. Det visar på att Riksidrottsförbundet i dag arbetar aktivt med frågan, och det ser vi positivt på. Dock behöver vi se en klar förändring i framtiden.

Slutligen, herr talman, är Sverige fantastiskt när det gäller idrott. Vår bredd bidrar till bättre folkhälsa, fostrar den växande generationen i ansvarstagande och social träning samt förgyller mångas tillvaro på läktaren och framför tv-apparaten hemma. Regeringen värnar vår svenska

idrottsmodell. Detta visar man inte minst genom att satsa på den ekonomiskt.

Med dessa ord vill jag yrka bifall till förslaget i betänkande KrU8 *Politik för det civila samhället*.
(Applåder)

Prot. 2011/12:127

11 juni

*Politik för det civila
samhället*

Anf. 91 PETER JOHNSON (S) replik:

Herr talman! I mitt anförande ställde jag en ganska tydlig fråga – det var eventuellt också ett påpekande – om man i framtiden kommer att vara lite mer inriktad på att med bidragsdelen skapa förutsättningar för att jobba mer aktivt när det gäller jämställdheten. Man gör mycket i dag, naturligtvis, som Amir påpekar här.

Jag tror att vi är ganska överens om idrottspolitiken bland de flesta av partierna. Jag ser inte att det är så stora skillnader. Jag är dock som sagt oroad över följande: Ingår idrott och kultur i välfärdens kärna? Alliansens borgerliga partier har använt det begreppet i valrörelser och ute i debatter, men någonstans i ryggraden känner jag att idrott och kultur inte ingår i det. Det handlar i stället om vård, omsorg och skola.

Jag skulle vilja ha ett förtydligande – jag tror att hela Idrottssverige och kanske till och med Kultursverige vill ha ett förtydligande – av om detta ingår där. Trygga i så fall utvecklingen när det gäller de kommunala bidragen framöver! Det är nämligen självklart så, vilket jag sade förut, att det händer en del i vår samhällsutveckling i dag. Klyftorna växer, vi har en massarbetslöshet och vi har en långtidsarbetslöshet som biter sig fast i familjer där barn och unga lever. Man har inte råd att vara med i idrottsföreningar, och man har inte råd att köpa idrottsutrustningar – absolut inte i de dyraste sporterna som ishockey och eventuellt också ridning. Det ger naturligtvis långsiktiga effekter.

Min fråga till Amir är om han ser den utvecklingen. Om han ser den, vad vill han i så fall göra av den?

Anf. 92 AMIR ADAN (M) replik:

Herr talman! Som sagt: Jag tycker att det Peter Johnson tar upp är väldigt intressant och aktuellt. Så är det.

Jag skulle vilja säga att vi absolut värnar idrotten och kulturen. Det kan man om inte annat se på våra anslag. Titta bara på satsningen på Idrottslyftet med 500 miljoner årligen! Det är för att se till att unga kommer in i idrottandet i tidig ålder och helst ser till att hålla på med detta i en äldre ålder i stället för att sluta i tidiga tonår. Vi satsar dessa 500 miljoner för att se till att få in den grupp som kanske inte har kommit in i idrotten, som kanske inte har den traditionen inom sin familj och kanske inte har idrottat tidigare. Vi försöker få nyanlända att hålla på med idrott och komma in i det svenska samhället – vara en del av den svenska idrottsmodellen, helt enkelt.

Anf. 93 PETER JOHNSON (S) replik:

Herr talman! Det verkar vara svårt att uttrycka orden: Ja, idrott och kultur ingår i välfärdens kärna. Jag skulle gärna vilja höra det.

Vi är överens om det; vi hade Handslaget. Det var vår del när det gäller insatser för idrottsrörelsen i olika projektformer – precis som Idrotts-

lyftet är. Det var ju bara en fortsättning på en gammal socialdemokratisk politik, som jag tyckte var alldeles utmärkt.

Jag tror att det är viktigt att ha med att man ute i kommunerna kan känna att regeringen inte prioriterar idrott och kultur utan talar om vård, omsorg och skola. De ekonomiska medlen kommer att krympa i framtiden om inte regeringen tillskjuter mer pengar. Jag tror säkert att det under valåret kommer mer pengar till kommunerna under en kortsiktig period, men jag tror att det är oerhört viktigt för dem som jobbar ute i föreningarna och ute i kulturlivet att veta att man faktiskt ingår i välfärdens kärna.

Sedan nämnde jag också en annan sak. Amir, ser du utvecklingen i samhället? Jag kommer ihåg på 90-talet då Sverige hade bostadsbubblan som sprack och vi fick skära ganska kraftigt i kommunerna. De barn och ungdomar som gick i förskolan och skolan då är de som i dag har blivit vuxna, unga människor. Deras skolgång har varit oerhört problematisk när det gäller resurser. På så lång sikt ser man alltså utvecklingen i ett samhälle.

Det är det jag menar – ser man det samhälle som växer fram just nu med ökade klyftor, massarbetslöshet och liknande saker ser man att det kommer att påverka även idrottsrörelsen långsiktigt. Vad ser Amir för möjligheter att påverka och skapa förutsättningar för att det inte ska ske? Jag sade förut att vi inte prioriterar stora skattesänkningar, vilket ni i Alliansen och i Moderaterna har fört fram. Vi vill i stället ha ett starkt välfärdssamhälle där idrott och kultur är en del. Håller du med?

Anf. 94 AMIR ADAN (M) replik:

Herr talman! Nu ska vi se. Vi ska dela upp de olika frågor Peter har gått igenom.

Vi kan börja med Handslaget. Peter glömmer där att nämna att vi fördubblade det så kallade Handslaget, som nu är Idrottslyftet, i samma sväng. Det är alltså så att vi faktiskt har ökat det anslag ni en gång startade. Det är inte så att vi bara har bytt ett namn, från Handslaget till Idrottslyftet, utan vi har avsatt mer pengar till idrotten. Det är viktigt att poängtera.

När det gäller klyftorna och möjligheten att idrotta eller inte idrotta är det självklart så att det kan vara tufft för vissa barn – absolut. Det beror på hur situationen ser ut där hemma, hur föräldrarnas situation ser ut. Det är därför vi i regeringen har sett till att försöka få in folk i arbete. Det viktigaste är nämligen att komma in på arbetsmarknaden. Utan arbete är det svårt. Därför har vi gjort våra olika satsningar för att få in fler på arbetsmarknaden. Där var restaurangmomsen den senaste för att försöka få in fler på arbetsmarknaden. Vi behöver alla typer av jobb, och jag tror att det är det som är lösningen.

Det gäller även nyanlända som kommer hit till Sverige och behöver integreras i samhället – jobb är svaret på detta. Det skulle jag även säga om det som togs upp tidigare här i dag, att det är viktigt att få in nyanlända i det civila samhället. Det är det absolut, men vi kan inte tvinga in dem. Jag skulle säga att jobben är det viktigaste sättet att få människor att integreras.

Anf. 95 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik:

Herr talman! Amir Adan talar väldigt mycket om idrott åt alla. Jag tänker fortsätta lite grann på det Peter Johnsson var inne på.

Hur ser det ut i dag? Varför är det så att det är färre som har råd att idrotta? Varför är det fler som nu sitter i knipa och inte har pengar till detta? Vi ser alltså att det finns ett oerhört stort glapp mellan dem som har råd att idrotta och dem som inte har råd att idrotta, och klassklyftorna ökar.

Det handlar om den generella politik regeringen för. Det är som jag sade inte bara arbetslösa och sjuka som betalar för politiken i dag, utan det är fler som gör det. Vi har en ökad barnfattigdom, vi har större klassklyftor och de ekonomiska skillnaderna blir större och större. Alla dessa bitar påverkar naturligtvis barn och ungdomar som vill idrotta. Det är ganska självklart.

Amir Adan tar också upp detta med Idrottslyftet, vilket är jättebra. Idrottslyft, handslag och vad det nu heter är oerhört viktiga verktyg för att få i gång idrottande bland barn och ungdomar. Men vad händer sedan, när man startar upp någonting man inte har råd att fortsätta med? Det handlar ju om det. Fortsätter man att titta på från att de är sju till att de är tio, tolv och fjorton ser man att Idrottslyftet inte finns med. De ska *in* i idrottsrörelsen. Har man inte råd att vara medlem och idrotta i en förening står man utanför i alla fall. Det här är sådant som måste besvaras med generell politik, och det gör inte den här regeringen, menar jag.

Dessutom är det ett antal andra nivåer som ska påverkas. Kommunerna har, som Amir Adan är inne på, ökat med 25 procent. Men det är 75 procent som inte ökar. Det innebär att det inte blir mer pengar i de kommunerna. Dessutom är det 5 procent som sänker, så beroende på summorna kan det ta ut varandra.

Jag menar att om man menar allvar med en politik som ger förutsättningar för alla att vara delaktiga i samhället måste man ändra på väldigt många saker, även när det gäller idrottspolitiken och framför allt det generella, att se till att alla har pengar. Då handlar det om att se till att folk har inkomster så att de klarar att göra det.

Anf. 96 AMIR ADAN (M) replik:

Herr talman! Självklart är det oroväckande om allt fler inte har råd att idrotta. Det är en oroväckande bild som Torbjörn Björlund poängterar.

Jag skulle säga att vi alla har ett ansvar att ta kontakt med den kommun som man själv bor i, för det är som sagt kommunerna och i det här fallet idrottsföreningarna som helt självständigt beslutar om medlemsavgifter. Det gör varken regering eller riksdag, utan det är kommunerna och även idrottsföreningarna som har ett självständigt bestämmande vad gäller medlemsavgifter. Men självklart har vi ett ansvar att poängtera för våra lokala politiker i respektive kommun om vi ser den oro som vi nu börjar se över att medlemsavgifter ökar.

Anf. 97 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik:

Herr talman! Det är vackra ord men väldigt innehållslöst. Vi vet alltså att utvecklingen går åt fel håll i samhället. Det är större klassklyftor, och det är fler som har problem med sin ekonomi. Det är ganska självklart att det även drabbar idrottsrörelsen.

Det är självklart att om kommunerna får mindre kommunbidrag från staten har de mindre möjligheter att påverka ekonomin. Om man inte menar att idrott och kultur ingår i välfärdens kärna, som det är fråga om här, är det klart att det är det som tar stryk först. Det är ett klassiskt problem inom kommunpolitiken.

Det är fler som måste betala mer egenavgifter, högre medlemsavgifter till föreningar, och framför allt träningsavgifter, för det handlar mycket om det. Träningen kostar mer att genomföra, och man klarar inte kostnaderna om man inte tar in avgifter från de egna medlemmarna. Därför blir det svårare för dem som inte har råd. Det är allt fler som måste välja bort det här därför att de väljer annat som är mer basgrejer i livet än idrott och kultur. Detta är problemet.

När det finns en tendens att lägga över skulden på idrottsföreningen, som ju är styrd av ekonomin, och inte se samhällets helhet i det hela, vad det är som styr även idrottsföreningarnas ekonomi, då är man blind för vari problemet ligger.

Ni återkommer alltid till jobblinjen fast vi vet att vi har en arbetslöshet som är större än någonsin i Sverige. Det är länge sedan vi hade en så hög arbetslöshet, speciellt bland ungdomar som kanske själva ska försöka hålla sig kvar i sin idrott när de blir 18–20 år. Där finns det definitivt ett stort arbete att göra för den här regeringen som man inte har klarat av på sex år. Jag tror inte att man kommer att klara av det heller, därför att man har helt fel linje. Man ser inte problemen.

Den stora stötestenen är att om vi alltid sätter skattesänkningar före en satsning på välfärdssamhället kommer vi ingestans i de här frågorna heller. Regeringen och regeringspartierna i riksdagen måste ta ställning till vilken väg vi ska gå.

Vill vi fortsätta med det här ska vi satsa på någonting som verkligen ger någonting så att alla kan idrotta.

Anf. 98 AMIR ADAN (M) replik:

Herr talman! Min första fråga till Torbjörn Björlund är: Vad är din lösning på problemet? Jag hör bara kritik men inget svar.

Visst har medlemsavgifterna till viss del ökat till följd av kommunernas sänkningar. Men intäkterna från lotteriverksamhet eller de kringverksamheter som idrottsföreningarna tidigare hade har förändrats avsevärt mot tidigare situation. Idrottsföreningarna har i dag en annan situation att leva i kontra tio år tillbaka. De måste inse att de måste anpassa sig efter situationen.

Det är viktigt att man försöker få in unga och deras föräldrar för att få intäkter på annat sätt. Självklart stöder kommun och stat, men det är också viktigt att idrottsrörelsen på olika sätt försöker få med sina unga och deras föräldrar in i detta för att få ned medlemsavgifterna till en nivå som är rimlig, så att alla har möjlighet att betala medlemsavgift.

Det som gör mig lite orolig är att man gör allt mindre ideella satsningar eller försöker få in pengar på annat sätt, vilket gör att medlemsavgifterna därmed ökar. Och det är synd om inte unga har möjligheten att betala medlemsavgift. Men jag vill se en större ideell satsning även bland unga och föräldrar, som det var tidigare när man till exempel sålde bingoletter.

Herr talman! Poeten John Donne sade en gång att ingen människa är en ö. Ibland används det som ett argument mot liberalismen, som om man skulle tro att vi tycker att varje människa är en ö och inte en del av ett större landskap, men det är ju fel. Vi liberaler är förvisso individualister, men vi vet också att människan inte klarar sig utan andra människor.

I själva verket är ett starkt civilsamhälle – jag använder begreppet civilsamhälle – en avgörande del för såväl den enskilda individens utveckling som demokratin. När klockan klämtar ska man inte bara fråga vem den klämtar för, för den klämtar alltid för dig – för var och en av oss, som John Donne kanske skulle ha sagt. Han var också en stark förkämpe för individens rättigheter och värdighet. Men det måste stå klart att individen är viktigare än gruppen. Det är individen som har rättigheter, och gruppen får aldrig användas för att förkväva individen. Hänsyn till individen är viktigare än grupphänsyn. Vi behöver ha ett fritt föreningsliv och ett starkt föreningsliv, men det kan aldrig skapas utan individer.

Herr talman! Jag lyssnade på diskussionen från Peter Jonsson tidigare om begreppet civilt samhälle. Just detta begrepp ska ställas i relation till staten, inte till någonting annat. Det innebär att det civila samhället är större än Folk rörelsesverige.

En stor del av det civila samhället är folkrörelser, kanske den dominerande delen, men allting som fångas i begreppet civilt samhälle, det vill säga det som inte är staten och det statliga, är inte folkrörelser. Det finns också utrymme för annat. Jag tror att det är viktigt att ha det perspektivet när vi diskuterar de här frågorna. Det civila samhället är mer än Folk rörelsesverige.

Jag har själv växt upp i den här delen av Sverige. Jag har ett förflutet i Idrottssverige. Jag var aldrig någon riktigt bra fotbollsspelare, men jag tyckte i alla fall att det var roligt, även om mina lagkamrater kanske inte tyckte att det var så roligt att jag var med.

När man nu besöker Idrottssverige och det civila Sverige möts man av ett otroligt engagemang. Även om det i sina delar finns problem med att fånga in människor och hitta det engagemang som fanns en gång i tiden, finns det fortfarande på friidrottstävlingar, hockeymatcher, fotbollsmatcher och i frivilligorganisationer väldigt många människor som ägnar en stor del av sin fritid åt att se till att andra människor får det bättre. Jag tycker att det är fantastiskt. Vi som formulerar den här politiken måste verkligen fundera på hur vi underlättar för de här människorna att fortsätta sitt engagemang.

Vi ska inte lägga nya hinder utan riva gamla, vi ska inte skapa nya skatter utan ta bort gamla och vi ska inte skapa nytt krångel utan minska krånglet för de människor som lägger ned så mycket tid av sin fritid för att underlätta för andra människor. Det gäller idrotten, det gäller amatörkulturen, och det gäller alla andra delar av det civila Sverige.

I detta betänkande finns det också en lång rad förslag på hur man skulle kunna förbättra det civila samhället. Det finns också ett stort engagemang i riksdagen för de här frågorna, vilket jag tycker är väldigt bra.

Samtidigt som vi säger att det finns mycket som är bra i det civila samhället och i Folk rörelsesverige kan vi inte blunda för problemen. Några av de saker som tas upp i betänkandet är till exempel hinder för människor med funktionsnedsättning, jämställhetsproblematik och till

och med brott mot barn i form av sexuella övergrepp. Det är viktigt att vi är väldigt tydliga med att det inte kan accepteras. Men vi måste också fundera på hur vi bekämpar detta tillsammans med Organisationssverige och det civila samhället och inte använder de här avarterna till att detaljstyra och öka krånglet.

Vi har från Alliansens sida jobbat med att öka resurserna på det här området, därför att vi tror att detta är en viktig del av Sverige. Vi har sett till att det blir riktiga resurser både till idrotten och till amatörkulturen via folkbildningen. Men, som några har lyft fram, ibland minskar kommunerna sina resurser till detta område, vilket gör att den totala summan inte alltid har blivit den som vi hade önskat.

Det finns som sagt en hel del kloka motioner, men det finns också en tendens både i motioner och i reservationer att fundera på hur man detaljreglerar mer, hur man blir mer klåfingrig på den statliga sidan. Vi ska lägga oss i hur man utformar avgiftssystemet. Det är en angelägen fråga, men ska vi verkligen möta detta Organisationssverige med den typen av pekpinna?

Det finns förslag att man ska använda de bidrag man får från staten och ytterligare detaljstyra dem. Ska vi verkligen göra det? Är det inte också viktigt att slå vakt om friheten för det civila samhället och Folk rörelsesverige?

Det finns anledning att fundera en hel del på de reservationer och motioner som finns och som hela tiden går ut på att reglera ytterligare och skapa nya klåfingriga hinder. Samtidigt vet vi att mycket av den problematik som lyfts fram i reservationerna är allvarlig och viktigt att lyfta fram.

Jag avslutar med att ta upp det Mattias Karlsson tog upp. Han och jag har tidigare i kammaren diskuterat det civila samhället och den statsvetenskapliga forskning som Robert Putnam har genomfört.

Jag har läst tre studier av Putnam. En handlar om att det är bra att det finns många köror i Norditalien, för det skapar ett ökat socialt kapital. Jag hör inte Mattias Karlsson säga att man ska se till att fler människor sjunger i kör.

En annan handlar om att tv:ns inträde i det amerikanska samhället innebar att det sociala kapitalet minskade. Jag hör inte Mattias Karlsson tala om att man ska förbjuda tv-tittande på grund av det.

Den tredje studien, den som Mattias Karlsson stirrat sig blind på, handlar om att invandring ibland kan undergräva det sociala kapitalet.

När man studerar Putnam och funderar på det sociala kapitalet måste man också fundera på vad det sociala kapitalet är. Är det alltid självklart bra att det sociala kapitalet är så starkt som möjligt? Kanske är det inte det.

Kanske var individens frihet i de små byarna med starkt socialt kapital väldigt begränsad. Hur var det för människor som inte såg ut som alla andra, som hade en sexuell läggning som inte var som alla andras eller som ville utveckla sin personlighet och inte passade in i den trånga syn som fanns i den lilla byn med starkt socialt kapital?

Mattias Karlsson borde fundera på om det alltid är bättre att ha ett väldigt starkt socialt kapital än att låta individen få utrymme att utforma sitt eget liv.

När människor flyttar in i en by kan det sociala kapitalet minska. All mänsklig flyttning påverkar det sociala kapitalet, för man känner inte varandra lika väl som man gjorde tidigare. Ibland är det dock bättre att det sociala klimatet och kapitalet lättas upp lite grann, för det skapar möjligheter för de människor som annars inte skulle ha dem.

Mattias Karlsson! Läs *Havsmannen* av Carl-Johan Vallgren och fundera på om det sociala kapitalet alltid ska öka. Ibland är det också viktigt att slå vakt om den enskilda individens rätt att formulera sitt eget liv – även när det går i clinch med den dominerande uppfattningen om hur man ska vara.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 100 MATTIAS KARLSSON (SD) replik:

Herr talman! Christer Nylander frågar om det alltid är bra att det sociala kapitalet ökar. Nej, givetvis inte om det är som i ditt påhittade exempel att det sociala kapitalet bara kan öka genom förtryck och allmänt elände. Det sociala kapitalet bör inte öka till vilket pris som helst.

Det är dock inte det vi föreslår. Det vi föreslår för att återställa det sociala kapitalet i det svenska samhället är en invandringspolitik som är i nivå med våra grannländers och som ligger betydligt närmare det europeiska snittet än vad den nuvarande regeringens gör. Det är en återgång till den assimileringspolitik som vi bedrev fram till 1975, som gjorde att samhället fungerade betydligt bättre än det splittrade mångkulturella samhälle som Christer Nylander arbetar för och som definitivt inte har gynnat individernas rättigheter.

Vi har 70 000 ungdomar som inte får välja vem de ska gifta sig med. Vi har ett antal tusen som lever under andra former av hedersrelaterat förtryck. Vi ser hur samhället slås isär och polariseras, och det byggs upp parallella samhällen och grupper som ställs mot varandra.

Jag tror inte att den utveckling som Christer Nylander och den borgerliga regeringen leder Sverige mot kommer att gynna individen, och jag vet att den inte kommer att gynna det sociala kapitalet. Man får inget av det goda och dubbelt av det dåliga, tyvärr.

Anf. 101 CHRISTER NYLANDER (FP) replik:

Herr talman! Man måste fundera på vad som är socialt kapital. Socialt kapital är inte bara det som Mattias Karlsson tycker är bra. Socialt kapital är också hedersförtryck, det vill säga att en människa lever i en tradition där hon själv inte får formulera sitt liv. Här finns ett starkt socialt kapital, och det är jag emot.

Man kan fundera på varför Mattias Karlsson väljer ut just *en* del av Putnams forskning och säger att det ska vi lära oss av och följa. Varför vill han inte förbjuda televisionen som uppenbarligen också minskar det sociala kapitalet och som Putnam sade innebar att amerikaner började bowla ensamma i stället för i grupp? Varför ifrågasätter Mattias Karlsson just den typen av samhällsförändringar som påverkar socialt kapital som Mattias Karlsson redan tyckte illa om? Varför använder han just det i sin retorik om det sociala kapitalet?

Socialt kapital är bra. Det får människor att trivas och lita på varandra. Men socialt kapital kan också vara dåligt och begränsa individens möjlighet att formulera sig själv.

Från politikens sida handlar det om att se till att individen är viktigare än gruppen. Det sociala kapitalet ska lyfta människor och inte begränsa dem, oavsett vad det sociala kapitalet beror på.

Anf. 102 MATTIAS KARLSSON (SD) replik:

Herr talman! Att förbjuda tv är varken möjligt eller önskvärt. Jag tror inte att effekten av att göra det skulle ha samma djupgående inverkan på det sociala kapitalet och samhället i stort som en mer ansvarsfull invandringspolitik.

Vi ser att de länder som är mer sansade i detta avseende lyckas bättre. Danmark, som i Sverige målas ut som ett rasistiskt och diskriminerande land, har lyckats mycket bättre än vi de senaste tio åren när det gäller integration. Man har inte alls samma problem med hedersrelaterat förtryck mot unga kvinnor och så vidare.

Det är bra att vi problematiserar begreppet socialt kapital. Men i ett samhälle utan socialt kapital eller med låg grad av socialt kapital vill ingen leva. Det samhället är inte bra för individen heller. Självklart ska vi hitta en balans. Jag tycker inte att något av de förslag vi har för att stärka det sociala kapitalet innebär förtryck eller att vi inte ger individen plats.

Även om det inte är Christer Nylanders mening leder hans politik både till ett försvagat socialt kapital och till försämrade villkor för individen. Jag beklagar att Christer Nylander inte inser det.

Anf. 103 CHRISTER NYLANDER (FP) replik:

Herr talman! Vi har talat om det civila samhället, och en liten del av det handlar naturligtvis om hur det sociala kapitalet fungerar. Vad det sociala kapitalet är måste man ställa som huvudfråga. Det är att människor känner varandra och litar på varandra och därför kan lägga delar av sitt liv i händerna på andra. Det är socialt kapital.

Ett extremt socialt kapital kan man uppnå genom att ha en liten isolerad by som det aldrig flyttar någon till eller från, för så fort det sker en flyttning av människor skadas det sociala kapital som ursprungligen fanns.

Det är att människor rör sig till och från byn som förändrar det sociala kapitalet, inte att vi har en politik som gör att människor flyr från krig till Sverige för att få skydd. Det påverkar inte det sociala kapitalet, utan det gör människors rörelse över huvud taget.

Mattias Karlsson har rätt i att det inte går att förbjuda tv. Det går inte heller att förbjuda människors rörlighet. Det har Mattias inte insett, vilket är synd.

Det sociala kapitalet är en viktig del i ett fungerande samhälle, men det kan också begränsa människors möjlighet att utvecklas. Det sociala kapitalet vill jag inte ha mer av.

(Applåder)

Anf. 104 PER LODENIUS (C):

Herr talman! Det betänkande vi nu debatterar har rubriken *Politik för det civila samhället*. Flera före mig i talarstolen har undrat hur man ska

definiera uttrycket ”det civila samhället”, eller ”civilsamhället”, och vad det är. Jag ville veta och letade efter en definition i Nationalencyklopedin men fann ingen. Uttrycket används under en del andra uppslagsord, men det förklaras inte.

Jag fick göra som de flesta nu för tiden och vända mig till Wikipedia: ”I svensk användning av begreppet fokuserar man ofta på organisationer som föreningar, studieförbund, folkhögskolor och alla andra subjekt som inte utgör en del av myndigheterna eller av statsapparaten i övrigt.” Då är det i alla fall glasklart vad det civila samhället är.

Idrottsrörelsen är enligt denna definition en stor del av vårt civila samhälle, och flera av de motioner vi i dag debatterar handlar om idrottsrörelsen. Som flera av dem som stått i talarstolen före mig tänkte jag koncentrera mig på just idrottsrörelsen, även om det civila samhället självklart är så mycket större.

Idrotten som aktivitet är naturligtvis en stimulans i sig både för den som utövar den och för den som följer den som publik. Samtidigt är idrotten viktig för fostran i tolerans och jämställdhet. Idrotten är en kraft som förenar och skapar gemenskap i samhället, även om man alltid kan göra mer och bättre. Flera av motionerna tar också upp just detta. Det handlar till exempel om jämställdhet, trakasserier, diskriminering och sexuella övergrepp på barn. Jag tycker att det är viktiga frågor som dessa motioner tar upp, och de kommer faktiskt främst från oppositionen. Det är viktigt att våga ta upp dessa frågor.

Idrottsrörelsen är en stor del av många människors liv. Inte minst för barn och ungdomar betyder tiden i idrottsföreningen otroligt mycket. Då är det också viktigt, för att inte säga väsentligt, att idrottsrörelsen tar ansvar också i dessa frågor.

Riksidrottsförbundet jobbar på olika sätt med frågorna, bland annat genom idrottens idéprogram, där man menar att alla som vill ska ha rätt att vara med i föreningsdriven idrottsverksamhet oavsett nationalitet, etniskt ursprung, religion, ålder, kön och sexuell läggning. Riksidrottsförbundet jobbar aktivt med att stävja och motverka övergrepp, mobbning och trakasserier av alla slag. Det gör man bland annat genom att informera och utbilda ledare och aktiva inom idrotten.

Idéprogrammet tar också upp möjligheterna att delta oberoende av fysiska och psykiska förutsättningar. Jag tänkte stanna lite grann vid just den delen. Jag hade själv förmånen att få vara prisutdelare på handikapp-SM i friidrott förra sommaren. Idrott kan utövas oberoende av funktionsnedsättning. Det finns alltid någonting för alla. Vi har många otroligt bra idrottare i Sverige, inte minst inom handikappidrotten, som i alla fall enligt min åsikt inte alltid får den uppmärksamhet de förtjänar.

Handikappidrotten har också skapat nya grenar. Tidigare i år fick jag till exempel pröva på friidrottsgrenen racerunning när jag besökte Västerås, som är Sverigecentrum för just racerunning. I samband med Lilla DN-galan i sommar kommer ett uppvisningslopp i racerunning att genomföras. Jag tänker passa på att ta chansen att se denna väldigt spännande och roliga nya friidrottsgren. Racerunning kan mycket förenklat förklaras som en avancerad trehjulig sparkcykel som man tävlar med på löparbana. Som sagt är det en otroligt rolig och fantastisk idrottsgren som även personer med svårare rörelsehinder kan utöva.

När jag var i Västerås frågade jag en av ungdomarna som håller på med racerunning vad som är det bästa med just racerunning. Efter en lång tankepaus kom svaret: Man får bli svettig. Detta var en kille som annars satt i rullstol och hade svårt att ta sig fram själv. Han hade alltid en assistent med sig. Men med racerunningcykeln kunde han själv springa sig svettig och vara med och tävla. Jag ska tillägga att han vann loppet mot mig. Det är ofta det enkla svaret som är det viktiga inom idrotten. Det handlar om möjligheten att få röra på sig, delta på sina villkor tillsammans med andra och få bli svettig.

Handikappidrotten är stor i Sverige, men kan behöva mer stöd. För några veckor sedan besökte jag Totalskidskolan i Åre. Tyvärr var säsongen redan över, så det fanns ingen möjlighet att få pröva sitski, skicart eller någon annan av de möjligheter som finns för en person med funktionsnedsättning att få komma ut i skidbacken. Totalskidskolan är en ideell förening som driver Europas största skidskola för personer med funktionsnedsättning. Man har utbildade skidlärare med kunskap om funktionshinder och anpassad utrustning så att alla kan utöva utförsäkring, oberoende av funktionsnedsättning. För att kunna driva sin verksamhet behöver man sponsorer och bidrag från olika håll. Men den verksamhet man sedan erbjuder under vinterhalvåret kan inte nog uppskattas.

Herr talman! Studier visar att idrottande ungdomar mår psykiskt bättre än andra ungdomar. Ungdomar som idrottar trivs också bättre i skolan och skolkar mindre. Studierna visar tydligt att idrottsengagemang har tydliga vinster, inte bara fysiskt utan också när det gäller ungdomars psykiska välmående.

Herr talman! Jag kan bara konstatera att idrotten fyller en otroligt viktig funktion i vårt samhälle. Med det vill jag yrka bifall till utskottets förslag och avslag på motionerna.

(Applåder)

Anf. 105 LARS-AXEL NORDELL (KD):

Herr talman! I Kristdemokraternas Sverige är det civila samhället starkt. Det betyder att det finns ett rikt föreningsliv, ett stort socialt engagemang och ett betydande civilkurage där människor bryr sig. Socialdemokraterna och Vänsterpartiet sätter ofta på ett felaktigt – jag skulle nästan vilja säga okunnigt – sätt likhetstecken mellan samhället och den offentliga sektorn. Men samhället är betydligt större än staten och betydligt större än den offentliga sektorn.

Samhället består av den ideella sektorn – eller som vi i denna debatt uttrycker det, det civila samhället – den privata sektorn och den offentliga sektorn. Var och en av dessa tre samhällssektorer har sina viktiga roller och uppgifter. De har olika drivkrafter och arbetssätt, och dem ska vi vara rädda om.

Det offentliga ska vara understödjande och kompletterande när inte marknaden fungerar av sig självt eller när eldsjälarnas engagemang inte räcker till för de insatser som behöver göras. Utan den privata sektorn, dit man räknar företag som ger jobb och betalar skatt, skulle vi inte ha råd med välfärden. Den offentliga sektorn får inte omöjliggöra eller försvåra för den ideella sektorn genom lagstiftning, beskattning eller andra åtgärder. Tvärtom måste uppgiften vara att underlätta, synliggöra och uppmuntra.

Herr talman! Det civila samhället och föreningsengagemanget utgör en betydande del av den svenska samhällsekonomin. Det civila samhället stärker demokratin och medborgarskapet. En ömsesidig respekt mellan det offentliga, det privata och den ideella sektorn är nödvändig i vårt samhälle, eftersom alla tre sektorer behövs.

I Sverige har vi en lång och rik tradition av att organisera oss. De klassiska folkrörelserna frikyrkorörelsen, nykterhetsrörelsen och arbetarrörelsen kom för 100 år sedan att spela en avgörande folkhälsopolitisk och demokratisk roll för vårt samhälles utveckling. Utan deras framväxt och medvetna hållning hade vårt samhälle sett helt annorlunda ut än det gör i dag. Då hade man inte alls haft samma utveckling som vi sett. Vi får inte glömma bort att Sverige vid denna tid inte hade vare sig lika eller allmän rösträtt, herr talman. Det var i dessa rörelser som de demokratiska värderingarna grundlades.

Hur ser det då ut i dag? Vi har hört att det förändras. Vi ser ibland sviktande engagemang. Men Sverige är ett av de länder i världen som har flest ideellt engagerade medlemmar i föreningslivet. Ca 90 procent av befolkningen i vårt land är i dag medlemmar i en eller flera föreningar, och varannan svensk utför regelbundet ideellt arbete. Totalt beräknas att vi har drygt 200 000 ideella icke vinstdrivande föreningar, där ideella insatser utförs motsvarande 400 000 årliga heltidsjobb. Den ideella sektorn är dessutom en stor arbetsgivare med över 100 000 anställda som omsätter mer än 200 miljarder kronor. Statens bidrag till den ideella sektorn är 16 miljarder.

För mig som örebroare är det särskilt glädjande att Örebro förra året utsågs till den föreningsvänligaste kommunen i landet. Mer än 100 föreningar i Örebro har undertecknat en överenskommelse som har arbetats fram i dialogform med ett flertal åtaganden för Örebro kommun att leva upp till.

Kristdemokraterna och alliansregeringen vill stärka det civila samhällets möjligheter att göra människor mer delaktiga och engagerade i samhällsutvecklingen och välfärden. Regeringens ambition är att i dialog med föreningslivet förbättra villkoren för det civila samhället.

Den fria och självständiga idrottsrörelsen har enligt utskottets uppfattning en betydelsefull roll i vårt samhälle. Det har vi också hört många talare i dag understryka. Antalet medlemmar är över tre miljoner. Det folkliga engagemanget inom idrotten är således mycket stort, vilket är glädjande.

Herr talman! För att Sverige ska kunna behålla ett rikt föreningsliv krävs dock att byråkrati och politisk klåfingrighet hålls på avstånd. Om EU:s ministerråd i höst beslutar att ideella organisationer inte får undantas från unionens momsregler kommer det att slå hårt mot svenskt föreningsliv.

Därför är det glädjande att finansminister Anders Borg säger sig vara beredd att lägga in sitt veto mot EU-kommissionen. Men vi kristdemokrater är inte lugna förrän hotet mot att momsbelägga kyrkkaffet och fotbollsklubbarnas korvförsäljning är helt och hållet borta.

De verksamheter som drivs ideellt – jag tänker inte minst på second hand-butiker som drivs av kyrkor och hjälporganisationer och som frigör resurser för att hjälpa ett oräkneligt antal människor – ska inte beskattas utan uppskattas.

På samma sätt har vi kristdemokrater varit pådrivande för att människor ska kunna göra ett skatteavdrag för gåvor till ideella organisationer. Sedan årsskiftet får en privatperson som skänker 6 000 kronor till hjälporganisationer betala 1 500 kronor mindre i skatt. 27 organisationer är godkända som mottagare för att avdraget på 25 procent ska godkännas av Skatteverket. Reformen uppmuntrar människor att ge mer och skapar förutsättningar för ett starkare civilt samhälle.

Det var inte en dag för tidigt att Sverige som sista nation i Europa införde skatteavdrag för ideella gåvor. Men nu är det dags för nästa steg. Vi från Kristdemokraterna är inte nöjda. För att reformen ska få ett ännu starkare genomslag bör ideella organisationer i stort och inte bara hjälpverksamhet komma i fråga, samtidigt som nivån på skatteavdraget bör höjas. Dessutom bör även företag som vill stärka det civila samhället kunna få göra detta avdrag. Det är nödvändigt att vassa reformen för att på allvar uppmuntra det engagemang som läggs ned hos frivilligorganisationerna.

Som jag sade inledningsvis ska det offentliga understödja och komplettera eldsjälarnas engagemang. För Kristdemokraterna är ett starkt civilt samhälle lika med ett starkt Sverige.

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i kulturutskottets betänkande och avslag på motionerna.

Anf. 106 MATTIAS KARLSSON (SD) replik:

Herr talman! Lars-Axel Nordell talade sig varm för hur stridsberedda Kristdemokraterna är när det gäller momsfrågan. Jag delar helt problembeskrivningen. Men jag får inte riktigt ihop detta. Vilka slutsatser drar Kristdemokraterna av att vi har hamnat i denna situation? Att vi är där vi är beror ju på att bland andra Kristdemokraterna har gett Europeiska unionen makten att besluta i sådana frågor över oss.

Jag tycker faktiskt att detta är ett visst mått av hyckleri. Jag har också sett att KD nu är ute och kampanjar på gator och torg. De framställer sig själva som de främsta förkämparna mot Bryssel i denna fråga. Jag tycker att det är ett visst mått av hyckleri att först ge Bryssel makten, och sedan när Bryssel använder makten protesterar man högljutt och försöker framställa sig själv som den nationella suveränitetens försvarare. Det är lite grann som att ge en tändsticksask till en pyroman och sedan ta åt sig äran av att försöka släcka branden.

Har Kristdemokraterna och Lars-Axel Nordell på basis av den problematik som har uppstått på något sätt omvärderat sin syn på att låta parlamentariker och byråkrater i Bryssel besluta om denna typ av frågor i vårt land?

Anf. 107 LARS-AXEL NORDELL (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar Mattias Karlsson för frågan. När det gäller just samarbetet på den europeiska nivån vet vi från historien att det har varit oerhört viktigt för mycket av hela Europas välfärdsutveckling att kriget upphörde och att man kunde samarbeta i stället för att kriga mot varandra. Det har alltså betytt mycket för freden, och det har betytt mycket att ha ett samarbete mellan nationerna över gränserna.

Jag vet att Sverigedemokraterna inte alls har samma inställning när det gäller just den fria rörligheten. Ni tycker att den bör begränsas ganska rejält.

När det gäller just momsfrågan är det en fråga som har dykt upp under resans gång och där vi i Sverige har en mycket tydlig uppfattning. Denna uppfattning ska vi driva så att inte den verksamhet som bedrivs av de organisationer och det föreningsliv som är så beroende av detta, till exempel second hand-butiker som jag nämnde, och också ger spin-off-effekter internationellt och socialt i Sverige omöjliggörs. Denna verksamhet är viktig, och därför ska vi jobba för det. Det innebär inte att vi för den skull, som andra, är tveksamma till Europasamarbetet. Det ska vi ha kvar. Men vi ska vara med och påverka detta samarbete mycket tydligt. Det ska vi göra bland annat i denna fråga.

Anf. 108 MATTIAS KARLSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag är helt överens med Lars-Axel Nordell om att det behövs ett europeiskt samarbete. Självklart ska vi samarbeta med våra grannar och även med andra länder på olika sätt. Vi ska handla med varandra, vi ska ha studentutbyten, och vi ska kunna resa och träffas på olika sätt. Men problemet är att EU inte längre är ett samarbete. Just denna fråga visar verkligen det. Det är på något sätt EU-federalismen i sitt nötskal. Vi har en situation där hela det svenska civila samhället och alla politiska partier är emot någonting. Trots det blir vi tvingade att införa det. Annars får vi böter, som det ser ut.

Lars-Axel Nordell säger att vi ska påverka. Men om vi nu kan påverka, varför påverkar regeringen inte då? Om denna möjlighet att påverka finns, varför har regeringen då inte påverkat? Svaret är att man inte kan påverka därför att vi inte längre har makten över vårt eget land. Att den situationen har uppstått har ni bidragit till. Svenska folket fick inte ens vara med och bestämma om vi skulle godkänna Lissabonavtalet eller inte.

Men jag tycker att det borde finnas skäl till eftertanke. Jag tycker att man skulle ta detta tillfälle i akt inom Kristdemokraterna. Jag vet att det ändå finns en del personer inom ditt parti, Lars-Axel Nordell, som har en lite mer skeptisk syn på överstatlighet. Jag hoppas och tror att detta kan vara en ögonöppnare för en del. Situationen har förändrats. Detta är inte längre ett mellanstatligt samarbete, det är en överstatlig union. Momsfrågan är bara den första i en lång rad framöver där vi kommer att tvingas ta beslut mot folkviljan och mot majoriteten i vårt parlament och införa saker som vi inte alls tror är bra för vårt land.

Anf. 109 LARS-AXEL NORDELL (KD) replik:

Herr talman! När det gäller det samarbete som vi har i Europa tycker inte Kristdemokraterna eller något annat parti att allt som det har fört med sig har varit av godo. Däremot är det mycket som har varit positivt. Jag tror att alla ändå tycker att det totalt sett har varit mycket bra. Det har gett oss mycket. Jag nämnde den fria rörligheten, och jag tror inte att någon i dag vill inskränka den – möjligtvis några, men inte vi.

Däremot vet vi att till exempel denna momsfråga är ett problem. Där måste vi jobba vidare. Som jag uttryckte i mitt anförande räknar vi med

Prot. 2011/12:127

11 juni

*Politik för det civila
samhället*

att Sverige kommer att agera mycket tydligt för att kunna behålla de regler som vi har i dag och inte införa detta.

Sedan vet vi, som jag också nämnde i anförandet, att till exempel när det gäller avdragsrätten för ideella gåvor har vi inga begränsningar från Europa. Där traskar Sverige patrull. Andra länder har infört detta långt före oss. Vi är den sista nationen som har infört detta. Det är bra att vi nu har infört det. Men vi måste också gå vidare. Jag tror att det vore mycket välgörande för svenskt föreningsliv om man kunde vidga denna reform till att omfatta fler och att ha högre nivåer för avdragen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 13 juni.)

14 § Allmänna kulturfrågor

Föredrogs
kulturutskottets betänkande 2011/12:KrU10
Allmänna kulturfrågor.

Anf. 110 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (S):

Herr talman! Vi går vidare i kulturutskottets skörd av motionsbetänkanden som vi i dag har att debattera. Nu är vi inne på det tredje och sista kulturbetänkandet i dag. I betänkandet *Allmänna kulturfrågor* behandlas motioner från allmänna motionstiden 2011.

För oss socialdemokrater är kulturen en viktig del i ett välfärssamhälle. Kulturen har ett egenvärde. Men genom kulturens kraft är kulturen också ett verktyg för att hålla ett demokratiskt samhälle levande och för att skapa ett rikt liv för barn, vuxna och äldre.

Genom kulturen vidgar vi våra ibland fasta tankemönster och ställer ofta frågor på sin spets. Att skapa förutsättningar för kultur att blomstra är att skapa förutsättningar för ett levande demokratiskt samhälle. Att ge utrymme för konstnärer, och också för amatörer, att uttrycka sig konstnärligt är berikande för ett kreativt samhälle. Sverige behöver mer, inte mindre, kreativitet för att lösa alla de komplicerade samhällsproblem som vi står inför.

Vi påverkas alla av kulturen och massmedierna i det samhälle vi lever i. Men vi kan också själva påverka dessa. Därför är ett levande kulturliv och en mångfald av röster i den offentliga debatten livsviktigt för ett modernt och dynamiskt samhälle.

I det betänkande vi nu debatterar har vi socialdemokrater en reservation där vi lyfter fram att det är viktigt att det finns ett rikt kulturliv runt om i hela landet. För att det ska fungera krävs det att det finns en kulturell infrastruktur, att det inte bara är de som bor i storstäderna som ska ha möjlighet att ta del av, eller vara en del av, ett rikt kulturliv utan att ett sådant ska finnas i hela Sverige.

Med den nya modellen för fördelning av en del av anslagen till kulturen – via den så kallade samverkansmodellen – lyfter vi socialdemokrater i vår reservation fram att det är viktigt att Kulturrådet får resurser när de förhandlar fram nya regionala överenskommelser. Det är viktigt inte minst eftersom vi nu ser att många regioner och kommuner får det

allt tuffare ekonomiskt. Risken är stor att kulturen får stryka på foten när budgetar inte går ihop.

Vi hör nästan dagligen att de ekonomiska klyftorna mellan människor i vårt land dramatiskt ökat. Flera talare i tidigare debatter har lyft fram den här frågan. Just i dag när jag satt på tåget på väg upp till Stockholm kunde jag höra på radion att allt fler vänder sig till kyrkan därför att man inte får ihop sin ekonomi. Det gäller främst ensamstående mammor men också arbetslösa och sjuka som har blivit utförsäkrade. Detta gör att också kommunerna får ökade kostnader i form av försörjningsstöd med mera.

Med den här allt tuffare situationen och med en kulturminister som säger att den viktigaste kulturpolitiska reformen är att man har sänkt skatten vänder kulturministern, enligt min uppfattning, ryggen åt alla dem som inte har råd att till exempel betala avgiften för sina barns musik- och kulturskola eller följa med sina barn på museum.

Den socialdemokratiska politiken innebär att man *inte* ska bli straffad ekonomiskt för att man blir sjuk eller arbetslös. Med den moderatledda regeringens politik har allt fler människor hamnat i en allt tuffare ekonomisk situation.

Vi socialdemokrater tycker att kulturupplevelser är viktiga för alla. För oss är det en utmaning att få allt fler, inte färre, att ta del av kultur. Därför vill vi sänka trösklar och stimulera till mer, inte mindre, kultur.

Några förslag handlar om att vi vill ha ett stimulansbidrag till de kommuner som håller nere sina avgifter till kultur- och musikskolan för att fler barn ska få möjlighet att lära sig att spela ett instrument, spela teater, dansa eller göra något annat som kan vara ett första steg in i kulturens värld eller för att vuxna ska kunna följa med sina barn på museibesök.

För att nå ut med mer kultur satsar vi också på ett ökat arrangörsstöd. Vi vet att det behövs många arrangörer som är beredda att ta på sig ansvaret för att få ut mer teater och musik till publiken.

Det här är några exempel på vad man kan göra för att stimulera till mer kultur för fler personer och på fler platser.

Herr talman! För att ha ett rikt kulturliv krävs det också kulturarbetare samt scener för konst och kultur.

Under de senaste åren har vi kunnat följa den problematiska frågan om scenkonstspensionerna som gör att en stor del av institutionernas anslag går till pensioner i stället för att gå till verksamhet, som är det man vill lägga pengarna på. Denna fråga måste få en lösning.

Här hoppas jag verkligen att den moderatledda regeringen i höstens budget återkommer med en lösning på frågan. Som ett enigt kulturutskott skriver i betänkandet utifrån kulturbudgeten i höstas är denna fråga avgörande för att kulturen ska fortsätta att leva i det här landet.

Herr talman! Om jag säger Gotland och Fårö är det nog många som tänker på en viss man, på Ingmar Bergman. Han var, och är nog fortfarande, en av Sveriges internationellt mest kända kulturpersonligheter och räknas som en av de främsta regissörerna i filmhistorien. Jag har sett att han till och med ska pryda våra nya 200-kronorssedlar som ska komma år 2014.

På Fårö finns i dag ett Bergmancenter som drivs av Stiftelsen Bergmancenter. De driver en mängd olika verksamheter och har som sin upp-

gift att förvalta och utveckla den publika delen av Bergmansarvet. En viktig del är naturligtvis deras engagemang med inriktning på filmen och dess utveckling.

Med tanke på hur stor Ingmar Bergman var och är inte bara i Sverige utan även internationellt menar vi socialdemokrater att detta – precis som vi gjort med Astrid Lindgren och Almapriset, som medfört att man fått fokus på barnlitteraturen och även på Sverige – ytterligare skulle kunna öka världens blickar på Sverige och på de duktiga filmskapare som finns i vårt land.

Vi föreslår i vår reservation i betänkandet att förutsättningarna för att göra Bergmancenter på Fårö till ett nationellt center för film utreds.

Herr talman! Jag står bakom samtliga socialdemokratiska reservationer men yrkar bifall endast till reservation 1.
(Applåder)

Anf. 111 TINA EHN (MP):

Herr talman! *Allmänna kulturfrågor* är rubriken på det betänkande vi nu debatterar.

Miljöpartiet anser att kultur ska finnas för alla. Det är en av nycklarna till ett rikt och mångfasetterat liv. Vi tror att det finns skaparkraft i varje människa, och vi tror att vårt samhälles syn på kultur avgör hur vi i en förlängning klarar det demokratiska uppdraget.

Kulturen är så speciell då den både kan skapa sammanhållning och vidga våra perspektiv, något som jag är övertygad om är bra för oss som individer och bra för både det lilla och det stora samhället.

Miljöpartiet tror inte att det är kulturpolitiken som skapar kultur. Däremot är det kulturpolitikens uppgift och ansvar att se till att det finns möjligheter, mötesplatser och resurser för kulturen att frodas. Det som inte alltid är kommersiellt gångbart är ett särskilt ansvar för kulturpolitiken.

Att kunna ta del av kultur och skapa kultur i hela landet är en utmaning men också av mycket stor vikt för att samhällen ska utvecklas och vara levande. Mycket byggs nedifrån och upp, och begreppet ”kulturell allemansrätt” är mycket talande för vad som är tanken med kultur i hela landet. Detta har vi uttryckt i en reservation. Vi lyfter också fram vikten av amatörkulturen och hur denna ofta finansieras via folkbildningen.

Precis som det står i betänkandet och i majoritetens svar på motionen i fråga delar jag uppfattningen att den professionella kulturen och amatörkulturen berikar varandra. Vad vi i Miljöpartiet i vår motion önskar är att det görs en grundlig genomgång av amatörkulturen, av vilket stöd den behöver och av vilka behov som finns runt om i landet. Detta skulle må bra av att göras i en parlamentarisk utredning.

I dag görs massor av viktiga insatser av både hembygdsrörelser, föreningsliv med flera. Amatörkultur finns i staden och på landet. Om jag ser på detta ur ett landsbygdsperspektiv vill jag ändå säga att jag har besökt underbara byggnader där amatörteatern tidigare blommat och där människor möttes i skapandet. I många fall står dessa byggnader där och är fantastiska men med alldeles för lite verksamhet och inga eller lite pengar till underhåll. En anledning är förstås att många platser förlorar kommuninvånare. Men man kan undra vad som kan göras för dessa

vackra lokaler för att återväcka möjligheterna. Det vore ett lyft att få ett djupare arbete runt utvecklingen av framtida amatörkultur.

I en annan reservation tar vi också upp frågan om stimulansbidrag för befintliga kulturhus och scener i hela landet. Dessa icke-statliga lokaler har alldeles för otillräckliga resurser. Man borde helt enkelt se på vad det finns för möjligheter, till exempel utreda ett kulturellt stimulansbidrag för reparationer och ombyggnad. Det skulle kunna ge nya arbetstillfällen inom byggbranschen och fler möjliga scener för kulturutövare.

I en reservation har vi också lyft upp frågan om arrangörsstöd som också kanske kan påverka det som jag nyss nämnde om kulturlokaler, scener och hus som nyttjas för lite.

Arrangörsverksamheten på musikområdet har regeringen lyft upp i regleringsbrevet till Statens kulturråd, Konstnärsnämnden samt Statens musikverk. De har fått i uppdrag att kartlägga arrangörsverksamheten på musikområdet och bedöma stödets ändamålsenlighet.

Sammantaget har vi från Miljöpartiet lagt fram flera förslag på åtgärder som skulle kunna leda till en mer levande bygd runt omkring i landet, fler möjligheter för aktiva kulturutövare och fler arbetstillfällen totalt. Mer kultur och en ökad kulturell allemansrätt!

Nu kan jag glädja utskottet med att jag har talat klart. Nu har ni flera minuter till godo.

Avslutningsvis ställer jag mig bakom Miljöpartiets reservationer, och här och nu yrkar jag bifall till reservation 4.

Anf. 112 MATTIAS KARLSSON (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 8.

Vi ska diskutera KrU10 – betänkandet om allmänna kulturfrågor. Sverigedemokraterna har i anslutning till detta betänkande anmält en reservation och ett särskilt yttrande. Reservationen har vi lämnat in till förmån för yrkandet i motion 319 om inrättandet av en svensk kulturkanon. Med utgångspunkt i erfarenheterna från det framgångsrika kanonprojektet i Danmark tror vi att framtagandet av en svensk kulturkanon skulle stimulera till engagemang och en bred diskussion om kultur, historia och identitet. Till skillnad från den danska processen skulle vi önska att vi i Sverige gav allmänheten en mer aktiv roll i den urvalsprocess som föregår det slutgiltiga fastställandet av denna kanon.

Utskottsmajoriteten har behandlat motionen lite nonchalant. Jag hittar egentligen inga riktiga argument för varför man tycker att det är en dålig idé och varför man vill avslå motionen. Det är synd. Jag tror att förslaget skulle kunna leda till en vitaliserad kulturdebatt. Kanske skulle en och annan av kulturutskottets ledamöter ha nytta av denna kanon. Det har framkommit gång på gång i debatten i kammaren att man inte vet vad som är svensk kultur, och en kanon skulle kunna vara ett litet hjälpmedel.

Vid sidan av reservationen till förmån för vår egen motion har vi också avgivit ett särskilt yttrande i anslutning till motionen om att värna det kristna kulturarvet från en kristdemokratisk ledamot. Anledningen till att vi inte har valt att yrka bifall till motionen är att de förslag som vi under det gångna riksdagsåret själva har lagt fram för att värna det kristna kulturarvet borde ha uppfyllt andemeningen i föreliggande motion samt varit mer konkreta och långtgående.

Genom att föreslå förändringar och förtydliganden i skolornas styrdokument, genom att föreslå generösare regelverk och ökad resurstilldelning inom ramen för den kyrkoantikvariska ersättningen samt genom att föreslå en utredning om möjligheten att inrätta ett kyrkohistoriskt museum har vi slagit flera slag för såväl den materiella som den immateriella delen av det kristna kulturarvet.

Att vi sverigedemokrater har varit tämligen ensamma om att lägga fram konkreta förslag i denna riktning är något som jag beklagar. Jag tycker att behovet av att slå vakt om det kristna kulturarvet sällan eller aldrig har varit större än vad det är nu.

I tidigare debatter på temat i kammaren har jag lyft fram det faktum att den kyrkoantikvariska ersättningen är underfinansierad. Jag har citerat ärkebiskopens uttalande om den borgerliga regeringens ointresse för hur de kyrkliga kulturminnena ska bevaras, som är ett större hot än mögel och surt regn. Jag har lyft fram det faktum att diskrimineringsombudsmannen har varit emot såväl kristna sånger i skolan som mot adventsljusstakar och kristna kalendrar på arbetsplatsen.

Jag har också, herr talman, lyft fram det faktum att fler och fler skolor, med hänvisning till bland annat skolans styrdokument, upphör med att fira skolavslutning i kyrkan, liksom att färre och färre förskolor går till kyrkan för att titta på julkrubban vid advent. Vissa förskolor har till och med gått så långt att man har förbjudit barnen att göra pappersänglar eller annat pyssel av misstänkt kristen anknytning.

I en studie från 2011 vid Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet konstateras att det numera hör till ovanligheterna att svenska förskolebarn får lära sig något om den religiösa bakgrunden till firandet av olika högtider. Endast tre av tjugo tillfrågade pedagoger uppgav att de på något sätt informerade barnen om bakgrunden till firandet av högtider som jul, påsk och lucia. Den vanligaste orsaken till att man lät bli var att man var rädd att bryta mot förskolans styrdokument eller att man upplevde att man var tvungen att uppmärksamma och informera om alla andra religioners högtidsdagar.

I ett parallellfall till situationen inom förskolan beslutade Socialnämnden i Borgholms kommun på Öland relativt nyligen att man skulle dra in de uppskattade andaktsstunderna för dementa äldre. Motiveringen var att i vårt mångkulturella samhälle finns mer än en religion och att andaktsstunderna kunde innebära en favorisering av äldre kristna.

I motiveringen till att avslå den aktuella motionen i betänkandet hänvisar utskottet till den verksamhet som bedrivs vid Västerviks visarkiv där en del av den kristna sångskatten finns samlad. Ironiskt och talande nog hotas detta visarkiv för andra gången på kort tid av nedläggning sedan Regionförbundet i Kalmar län har avslagit deras ansökan om verksamhetsbidrag.

Anf. 113 LARS OHLY (V):

Herr talman! Kultur i hela landet är den första punkten i betänkandet. Man kan fråga sig vad hotbilden är. Varför fungerar det inte med tillgänglighet över hela landet i dag? Vi är överens om att det inte fullt ut fungerar. Det är kanske en väl hög målsättning att tro att vi ska ha lika god tillgång till kultur oavsett var vi bor. Däremot bör vi sträva efter att tillgången till kultur är så jämnt fördelad som möjligt.

Jag menar att en av hotbilderna är att man marknadsanpassar kulturpolitiken. Det här är ett exempel på vad som stod i de gamla kulturpolitiska målen, som den här regeringen och riksdagen upphävde i beslutet i december 2009, nämligen att motverka kommersialismens skadeverkningar.

Kommersialismen i sig innebär att man strävar efter att producera för vinst. Det är mindre lönsamt att se till att människor på landsbygden, i mindre orter, har tillgång till kultur. Det är inte alltid självklart att det ger stora intäkter till dem som producerar kulturen. Det är lättare att se att det finns möjligheter att skapa vinster genom att producera kultur där det finns många människor.

Skrivningen i det gamla kulturpolitiska målet om att motverka kommersialismens skadeverkningar var alldeles utmärkt, just därför att den satte fingret på problemet. Det är det som just nu behövs. Vi måste se till att begränsa de skadeverkningar som kommersialismen leder till. När det gäller kultur i hela landet är det uppenbart att vi där borde ta ett större samlat samhälleligt ansvar än vad vi gör i dag, men det kräver mer pengar och resurser. Det är väl därför majoriteten yrkar avslag på de motioner som kräver detta. Man vill inte binda upp pengar för att förhindra att kultur blir en angelägenhet för framför allt dem som bor i befolkningstäta områden.

Här kan vi se att alliansregeringen har motarbetat målet om kultur i hela landet, till exempel genom nedläggningen av Rikskonserter. Det var ett beslut som faktiskt direkt ledde till att tillgången till kultur blev mindre i vissa områden. Och det gjorde ni mycket medvetet.

Även om det står fina ord i utskottets text vill jag påstå att ni inte tar problemet på allvar och att ni inte gör vad ni kan för att komma åt det.

När det gäller bristande jämställdhet i kulturlivet är det uppenbart att det är ett problem. Sedan jag blev vald till ordinarie ledamot i kulturutskottet har jag pratat en hel del med kulturutövare från mängder av olika branscher, och många – både kvinnor och män men väsentligt fler kvinnor än män – framhåller att kulturlivet lika lite som samhället i övrigt präglas av jämställdhet. Det är tvärtom så att man ibland till och med hävdar att det inom kulturlivet finns större problem med ojämställda förhållanden än det finns på många andra samhällsområden. Det är naturligtvis inte acceptabelt.

Det är inte konstigt att könsmaktsordningen också finns inom kulturlivet, men däremot är det ett självklart uppdrag för oss som folkvalda att se till att förhindra att denna ordning och dessa strukturer får genomslag i kulturlivet. Det innebär både att man försvårar för kvinnliga kulturutövare och sannolikt att vi får sämre kultur. Ett jämställt kulturliv skulle med största sannolikhet också innebära bättre kulturutövare och bättre möjligheter att få tillgång till kultur.

Därför behövs det någon form av strategi för att komma åt detta. Här tror jag att det borde finnas förutsättningar för en fortsatt diskussion även efter att vi har fattat beslut om detta betänkande, för att diskutera: Hur ska vi motverka bristande jämställdhet på kulturområdet?

Det är inte så att den borgerliga majoriteten är helt blind för problemet. Till exempel har det nya filmavtalet, som utskottet skriver i betänkandet, fina skrivningar om vikten av jämställdhet inom filmområdet. Men, allvarligt talat, om vi tittar på just filmområdet är det väl ett av de

områden som präglas av minst jämställda förhållanden av alla kulturlivets områden.

Här borde det finnas en möjlighet, även efter att ni har avslagit Vänsterpartiets motionsyrkanden, att fortsätta att diskutera hur vi ska motverka ojämställdhet inom kulturlivet.

När det gäller amatörkulturen är det precis så som Tina Ehn sade i talarstolen alldeles nyss. Amatörkultur och professionellt utövad kultur förutsätter varandra. Den professionella kulturen ger inspiration. Det är många av oss som kanske genom att lyssna till och se på utövare som verkligen kan sin sak, som är utbildade och duktiga, känner att vi själva vill pröva på, känner en inspiration till att vi skulle vilja utöva någon form av kultur. Många professionella utövare kommer också just från amatörkulturens område.

Här har amatörkulturens utövare själva identifierat ett problem, och det är: Det finns för många som har fingrarna i detta område. Det är för svårt att se vem det är som har ansvaret. Det är uppenbart att amatörkulturföreningar och aktiva inom amatörkulturens område har en mängd olika aktörer att förhålla sig till. Ibland leder det till att man inte riktigt vet vem man ska vända sig till, och ibland leder det till att man kanske till och med mister möjligheter till stöd och projektbidrag som man annars skulle ha kunnat få.

Ett sådant förslag som har framkommit i våra diskussioner med amatörkulturens företrädare är att det skulle vara en fördel om det fanns en myndighet, en instans, att vända sig till. Det är också innebörden i det motionsyrkande som utskottsmajoriteten tyvärr avstyrker i detta betänkande. Men även där hoppas jag att man fortsätter att fundera. Man skriver själv i betänkandet att samordningen måste öka, och man har goda förhoppningar om att det kommer att ske. Men man gör ingenting åt grundproblemet, som jag menar är att det finns för många som har ansvar, och det otydliggör för dem som är utövare av amatörkultur att veta hur man ska ställa sig.

Slutligen, herr talman, föreslår Vänsterpartiet att vi likt Norge ska anta en kulturlag för Sverige. Det är inte ett helt nytt förslag. Det sågas lite summariskt av utskottet. Man säger att det inte verkar bra och avstyrker det.

Men vi kan väl fundera lite grann över vad en kulturlag skulle innebära. Tanken bakom det är inte att detaljreglera, vilket utskottet tycks tro – att det här skulle vara i motsatsställning till en ambition som majoriteten har att minska detaljregleringen. Det var inte tanken att vi i en kulturlag skulle beskriva vartenda kulturområde, exakt hur mycket pengar och vilken verksamhet som ska bedrivas. Nej, tvärtom skulle det vara en mycket övergripande lagstiftning, precis som i Norge, där man pekar ut samhällets ansvar för kulturen.

Syftet med en sådan lag ska naturligtvis vara att stärka kulturens ställning, att erkänna kulturen som en välfärdsfråga, att inse att ett samhälle utan kultur eller med mindre kultur är ett sämre samhälle att leva i. Välfärd betyder att fara väl, och för att fara väl genom livet behövs tillgång till kultur. Att tydliggöra det samhällsansvaret borde vara ett gemensamt intresse.

En sådan kulturlag skulle mycket väl kunna ta upp vikten av tillgång till kulturskolan även för föräldrar som inte har goda ekonomiska resur-

ser, vikten av tillgång till museer även för dem som inte har mycket pengar, bättre villkor för kulturskapare och att de som utövar kultur får möjlighet att göra det på ekonomiskt goda villkor.

Herr talman! Jag står självklart bakom alla Vänsterpartiets reservationer i detta betänkande, men för tids vinnande yrkar jag bifall enbart till reservation 7.

Anf. 114 ANNE MARIE BRODÉN (M):

Herr talman! Vi har debatterat kultur en stund nu på eftermiddagen och ska fortsätta en bra stund till, hoppas jag. I det betänkande vi nu diskuterar behandlas 25 motionsyrkanden från allmänna motionstiden, och ämnet är, som vi har hört, just allmän kulturpolitik. Flera motioner tar upp värdefulla förslag för att förstärka kulturen. Glädjande nog konstaterar kulturutskottet att många förslag redan är genomförda eller på väg att genomföras. Det finns även frågor som ligger under utredning eller som inte är i linje med vår allianspolitik.

Därför yrkar jag, enligt utskottets förslag, avslag på samtliga motioner och bifall till förslaget i betänkande KrU10.

Herr talman! Vi kan varje dag se hur en ny och modern kulturpolitik växer fram i Sverige. Regeringen har slagit fast att kulturens egenvärde och rätt att uttrycka sig fritt är grunden i all kulturpolitik men lyfter samtidigt fram vikten av kulturens betydelse för hälsan, skolan, regional utveckling och näringslivet.

Det är genom kulturen vi får ett rikare liv som leder till både tillväxt och hälsa. Den insikten har lett till många positiva förändringar för kulturen runt om i landet.

Sverige mår bättre av ett blomstrande kulturliv. Kultur och kreativt skapande – litteratur, musik, dans, film, mode, design och andra konstnärliga uttryck – berikar och utvecklar hela samhället. Människors välbefinnande påverkas positivt, och vi vet att man lever längre och är friskare om man lever ett aktivt liv med kultur.

De som säger att kulturen är en bärande och fullständigt avgörande del av vår demokrati har rätt. Ett fritt och livskraftigt kulturliv, med bland annat statligt stöd i ryggen, är viktigt.

Herr talman! När nästan alla andra länder i Europa drar ned sitt kulturstöd och höjer kulturmomssatser har alliansregeringen tillfört nya medel varje år sedan 2006. Detta är något helt unikt i dagens Europa och visar att Alliansen tycker att ett fritt kulturliv är viktigt. Men samtidigt har vi också genom Kulturen 2009 breddat förståelsen av vad kulturen är och vad den kan innebära för ett samhälle.

Det som har hänt är att vi på ett strukturerat sätt har börjat tala om kulturen i termer av att bidra till tillväxt och välfärd. Medvetna satsningar från alliansregeringens sida på Skapande skola, Kultur och hälsa, Kreativa näringar och Kultur på recept är alla uttryck för detta nya tänkande och sätt att se på kulturbegreppet i stort.

Men detta förhållningssätt har vissa haft svårt att förhålla sig till. Det hävdas att det skulle finnas en motsättning mellan å ena sidan ett fritt kulturliv och å andra sidan att tala om kulturen i termer av tillväxt och välfärd, att nyttoaspekten av kultur skulle stå i ett motsatsförhållande till det fria och kvalitativa bildnings- och kulturbegreppet. Detta är naturligt-

vis en konstruerad diskussion som har lite eller inget med verkligheten att göra.

Herr talman! I betänkande framgår det tydligt att regeringens politik är att man ska ha tillgång till ett rikt kulturliv oavsett var man bor i landet. Som ett led i detta har kulturplanerna och kultursamverkansmodellen spelat en viktig roll. Vi moderater har varit pådrivande i att kulturen ska komma närmare medborgarna och att länen och regionerna ska få ett större inflytande över de pengar som går till kulturen från staten. Totalt är det nu 16 län som är med, och ytterligare kommer i höst.

Detta är en av regeringens största kulturpolitiska reformer och baseras på samverkan och dialog mellan staten, landstingen och regionerna för att kunna uppnå regionala och nationella målsättningar inom kulturen. Ett extra anslag på 75 miljoner under tre år har avsatts för att stimulera detta arbete och hanteras av Kulturrådet.

Herr talman! Alliansregeringen arbetar för att kulturen ska ta mer plats i samhället, i skolan, i vården och att barn och unga får rätt till den kultur som vi har slagit fast. Ett viktigt exempel på detta är satsningen på Skapande skola. 150 miljoner per år satsar vi nu på hela grundskolan och möjligheter till detta.

Ett annat område som jag har nämnt är kultur och hälsa, där det händer väldigt mycket spännande saker. I Skåne fortsätter man med Kultur på recept, nu med tio vårdcentraler och 200 patienter inblandade. Vi har också gjort en särskild satsning på kultur för äldre genom 30 miljoner. Det är många projekt som rullar inom just det området.

Mitt eget hemlän Halland har, herr talman, varit väldigt aktivt med att ha spännande områden inom kulturplanen. Vi sätter fokus på kulturens betydelse för tillväxten, hälsan och välmåendet, och nu följer kommunerna efter. Även de små kommunerna följer efter. Ett gott exempel är Falkenberg, där man nu genom ett kulturmanifest omsätter den regionala kulturplanen till en kommunal kulturplan.

Herr talman! Myndigheten för kulturanalys har gjort en första utvärdering av kultursamverkansmodellen. Den visar att professionella kulturskapare upplever att deras intressen har lyfts fram bättre och att det finns ett ökat intresse för och större kunskap om kulturpolitik hos politiker på regional och kommunal nivå.

Det är mycket positivt. Nästa steg är att arbeta mer för de kulturella och kreativa näringarnas betydelse för ett läns utveckling. Därför har regeringen satsat 73 miljoner kronor på att utveckla detta område.

Herr talman! Ett motionsyrkande handlar om ökad jämställdhet på kulturområdet, vilket är en prioriterad fråga för regeringen. Myndigheten för kulturanalys har till uppgift att följa utvecklingen.

Under förra mandatperioden genomförde regeringen en satsning på jämställdhet inom scenkonstområdet. Man avsatte 6 miljoner kronor, och nu börjar vi se effekterna av detta, bland annat när det gäller rekrytering av fler kvinnliga chefer.

Trots en avsevärd förbättring finns det mer kvar att göra. Mot bakgrund av detta satsade regeringen 17 ½ miljon kronor under 2011 på film-, musei- och musikområdet för att öka jämställdheten. Kulturplanerna ska innehålla fakta om kulturen ur ett jämställdhetsperspektiv och även visa vilka insatser man genomför för att uppnå bättre jämställdhet.

Herr talman! Jag vill avsluta med att understryka att regeringen verkligen har lyft kulturens betydelse på olika sätt. Den kulturproposition som kom 2009 har visat vägen i denna utveckling. Namnet är tydligt i sig: *Tid för kultur*. Jag är övertygad om att det inte är många som vill vända tillbaka eller som påstår att det var bättre förr.

Det alliansregeringen har gjort är att göra upp med ett politiserat och exklusivt kulturpolitiskt arv och i stället se hela det kulturella Sverige. Detta kulturella Sverige är allt från amatörkulturen, folkdansen, Opera på skäret och det lilla, ideellt drivna motorcykelmuseet i Falköping till Junibacken i Stockholm.

De små och de stora inom alla konstformer bidrar, såväl privata som statligt och kommunalt drivna. Kultursverige är, herr talman, en vacker sommaräng där små och stora samsas och där det sammanlagda värdet ger demokrati, välfärd och tillväxt.

För mig är kultur livsviktigt, och all kultur både görs av människor och gör oss till människor.
(Applåder)

Anf. 115 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (S) replik:

Herr talman! Det känns nästan som om Anne Marie Brodén inte har suttit här hela eftermiddagen och lyssnat på de tidigare inläggen och kanske även det som jag lyfte fram.

Det du lyfter fram är bara att det skimrar, att det är så bra, att det finns kultur överallt och att alla får ta del av kultur, medan vi är flera som i talarstolen har lyft fram de ökade klyftorna, att det är färre som läser och att många barn och unga inte kan vara en del av idrottsrörelsen eftersom deras föräldrar inte har råd att betala avgiften.

Jag lyfte fram musik- och kulturskolorna. På vissa håll lägger man ned eller ger inget bidrag över huvud taget. Det är ökade kostnader. Vilka barn är det som får ta del av verksamheterna? Jo, det är de som har råd att betala en avgift.

Det är klart att man kan säga att det finns så mycket kultur. Ja, det finns kultur för alla dem som har råd. Men hur får vi möjlighet att se till att alla får ta del av kultur, även de som inte har fått mängder med skattesänkningar eller de som jag lyfte fram, som faktiskt har fått betala för att andra ska få mer i plånboken? Det är de sjuka och de arbetslösa som har fått mindre att kunna konsumera kultur för när kulturministern säger att den största kulturpolitiska reformen är att man har sänkt skatterna.

För mig blir det väldigt innehållslöst när man säger att man ser kulturen som en viktig del i samhället, att den innebär en aspektpolitik för hälsan, för vården och för allt möjligt.

Men hur är det med dem som inte får ta del av kulturen? Struntar vi i dem? Vänder vi bara ryggen åt dem? Eller vad tycker Anne Marie att vi ska göra för att alla verkligen ska få ta del av kulturen?

Anf. 116 ANNE MARIE BRODÉN (M) replik:

Herr talman! Det är givet att man kan flytta fokus från det som betänkandet handlar om. Jag har lyssnat på debatten i eftermiddag. Det finns de som har svårigheter med höga avgifter i kommunerna – det har debatterats. Det är inte så att jag inte ser dessa saker.

Men vad jag har lyft fram är att det har lagts mer pengar på kulturen än någonsin tidigare i Sverige. Vi har också försökt förstärka regionerna och på det viset också kommunerna. Jag tror att kulturplanen och samverkansmodellen kommer att visa – och redan gör det i viss del – att man jobbar aktivt med att kulturen kommer högt upp på den politiska dagordningen.

Man kan naturligtvis välja att svartmåla allt. Man kan också välja att ibland försöka framställa det så att regeringen inte gör något. Det är lite olika strategier från oppositionen. Jag tror inte att något av det är sant.

Det är givet att det finns barn som har det tufft. Jag sitter i Allmänna barnhusets styrelse. Vi tittar speciellt på till exempel de barn som har det långvarigt tufft. Där försöker man hitta olika lösningar.

Gunilla Carlsson lyfte upp en helt annan sak i sin diskussion. Det var utanförskapet, som Gunilla Carlsson sade hade ökat. Men siffrorna talar ju om det motsatta. Det är nog viktigt att försöka hålla sig till fakta i den här diskussionen.

Men visst ser vi dem som har det tufft, och det är också därför som vi gör ytterligare satsningar.

Jag delar den uppfattning som Folkpartiet och Christer Nylander framförde tidigare, att det är olyckligt att kommunerna ibland både höjer avgifter och drar ned. Jag tycker att kulturen har en alldeles särskild ställning och är viktig för alla barn. Det är därför vi har slagit fast att barn och unga i Sverige har rätt att få kultur.

Det är därför Skapande skola är så viktig. Jag var så förvånad när Gunilla Carlssons parti var emot Skapande skola och tyckte att det var något besvärligt som kom. Nu har man vänt lite, eftersom man ser att det ger goda effekter. Det är inte så att det är några avgifter för barnen, utan här tillför man resurser till skolorna och förhoppningsvis också på sikt till förskolorna.

Anf. 117 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (S) replik:

Herr talman! Men även när det gäller Skapande skola ser vi stora skillnader. Det är inte så alla barn i alla skolor får ta del av Skapande skola-pengar, utan det är vissa elever och vissa skolor. Det beror på vilken aktiv lärare man har, vilken aktiv rektor man har, om man får ta del av det. Det är klart att vi inte är glada över det.

Vi har ställt oss bakom Skapande skola. Men jag tycker att ett av problemen är att vi inte når ut till alla barn.

Jag hade önskat att vi hade haft en utbildningsminister som någon gång lyfte fram de estetiska ämnena som viktiga ämnen i skolan. Men jag tror aldrig att jag har hört Björklund nämna dem över huvud taget, utan det är bara svenska, engelska och matte som är de viktigaste. Musik och bild har inte i skolan att göra, känns det som många gånger.

Risken med kulturpolitiken som en del av aspektpolitiken är att man lägger över mer och mer på regionerna. Vi får mer och mer signaler om att kulturpolitiker petar i saker. Jag tror att det var Christer Nylander som här tidigare sade att vi inte ska styra vart pengarna till kulturen ska gå. Nu får vi alltmer signaler om att kulturpolitiker till och med vill vara med och tala om vad man ska spela på scenerna för att vara beredda att lägga pengar på kulturen. Ser inte Anne Marie någon fara med att det hela tiden handlar om aspektpolitik? Man ser inte att kultur har ett egenvärde,

utan man satsar på kultur för att det är en del av näringslivets utveckling eller för att det är bra för hälsan eller något annat. Jag tror att kulturen ger sådana effekter ändå, men när man bara pratar om kultur som en del av något annat – alltså som en del av aspektpolitiken – tycker jag att man förminskar kulturen och kulturens kraft i samhället. Man gör kulturen mer och mer beroende av att vara bra för andra saker.

Prot. 2011/12:127

11 juni

Allmänna kulturfrågor

Anf. 118 ANNE MARIE BRODÉN (M) replik:

Herr talman! Jag ska läsa direkt ur mitt tal: "Regeringen har slagit fast att kulturens egenvärde och rätt att uttrycka sig fritt är grunden i all kulturpolitik." Jag vet inte om Gunilla hörde det. Det är givet att vi slår vakt om det. Men det innebär inte att vi är emot alla de goda effekter som kulturen har och som vi lär oss mer och mer om, inte minst genom forskningen.

Man ser gärna bekymmer. Jag tycker att Gunilla ska gå till en del av sina kolleger i vissa kommuner, som har varit motståndare till Skapande skola och därför inte har sökt några medel. På vår kant försöker vi jobba så att alla kommuner tar ett aktivt ansvar för att föra ut till skolorna.

Jag besökte Andersbergs skola för ett tag sedan. Den ligger i ett väldigt utsatt område i Halmstad. Där jobbar man oerhört engagerat med att ta in författare och med att få inte minst killarna att intressera sig för läsning. Man har skrivit uppsatser och dikter som nu är en bok på biblioteket. Det är ett gott exempel på vad Skapande skola kan betyda både för integration och för ett utsatt område. Här finns det många goda exempel, och det kanske också är bra att vi lyfter fram dem.

Jag vill också kommentera en annan sak som Gunilla Carlsson tog upp. Det handlar om Bergmancentret på Fårö. Gunilla glömde att säga hur mycket som redan är satsat på Ingmar Bergman. Hon fick det i stället att låta som att regeringen inte gör något eller inte har gjort något.

Låt mig nämna att man 2007 avsatte 20 miljoner till en speciell Ingmar Bergman-satsning. År 2010 avsatte man 1 ½ miljon till festivalen och ytterligare 750 000 till ett arkiv. Fårö har fått 500 000. Därtill har man fått 3 miljoner av Arvsfonden, och man söker dessutom medel på det regionala planet.

Detta hör ihop med vår diskussion om att regional kulturpolitik kan vara minst lika bra som en nationell, statlig kulturpolitik. Gunillas parti lyfter ofta fram att nationens politik är mycket viktigare än den lokala eller regionala, men här har Gotland alla möjligheter att stödja Fårö.

Anf. 119 LARS OHLY (V) replik:

Herr talman! Låt mig börja med att rätta mig. Jag sade att jag yrkade bifall till reservation 7, men det ska vara reservation 9 under punkt 7.

Anne Marie Brodén säger att det är viktigt att inte svartmåla. Jag håller med om det. Lika viktigt är det att inte skönmåla. Man måste försöka hitta den där balansen som är så svår att finna när vi är färgade av våra politiska uppfattningar och av de förslag vi har lagt fram och så vidare.

Det finns dock några beslut som har fattats som jag menar påverkar möjligheten att göra det som utskottet skriver i betänkandet, till exempel att se till att tillgången till kultur är någorlunda jämnt fördelad över hela landet. Då vill jag fråga Anne Marie Brodén: Hur har nedläggningen av Rikskonserter bidragit till detta? På vilket sätt har nedläggningen av

Rikskonserter bidragit till att tillgången till kultur i hela landet har stärkts, vilket ju utskottet skriver är en målsättning?

Hur har tillgången till professionellt utövad kultur ökat genom att man har återinfört entréavgifterna på statliga museer? Det är ju ett beslut som Anne Marie Brodén står bakom. Om man nu tycker att det är viktigt med professionellt utövad kultur – och dit hör det fantastiska, enorma kulturarv som finns i både statliga och regionala museer – borde det väl vara en uppgift för politiken att se till att trösklarna för att ta del av det är så låga som möjligt?

Och vad tror Anne Marie Brodén att de ganska höga avgifter som en del kommuner tar ut för deltagande i kulturskolan innebär för barns möjlighet att själva utöva kultur? Det finns kommuner som tar 1 600–1 700 kronor per termin. Det är mängder av föräldrar som inte har råd med det. Ser Anne Marie Brodén detta som ett problem i förhållande till det som utskottet skriver i betänkandet? Detta är några frågor som jag gärna skulle vilja ha svar på.

Anf. 120 ANNE MARIE BRODÉN (M) replik:

Herr talman! Jag delar Lars Ohlys uppfattning att vi ska försöka nansera diskussionen. Vad jag försökte göra i mitt anförande var också att lyfta fram de satsningar som faktiskt är gjorda, inte minst på jämställdhetsområdet. Då blir det en del miljoner. Det är jag glad för att jag kan säga.

Självklart hade Rikskonserter sin roll att spela, men vi i utskottet träffade också flera andra aktörer inom musiklivet som inte ansåg att Rikskonserter fullt ut fyllde den kostym man skulle fylla. Jag har själv varit ordförande i Musik i Halland, det regionala musiklivet, och också varit vice ordförande i det nationella. Många av de saker som Rikskonserter gjorde gör nu de regionala musikorganisationerna, och de gör det väldigt bra.

Dessutom lyssnade vi förra veckan i utskottets hearing på Stina Westerberg från Musikverket, som berättade om hur mycket spännande som var på gång där. Jag är inte så orolig som Lars Ohly när det gäller framtiden för musiklivet, både det regionala och det nationella.

Detta med avgifter till museer har vi diskuterat många gånger. Det är ju avgiftsfritt för barn och unga, och det är väldigt viktigt att hålla fast vid. Sedan står det museerna fritt att själva prioritera när man ska ha avgifter och inte, men pengarna ska i huvudsak gå till bra utställningar. Det är många som belyser detta. Vissa gånger har det blivit avgiftsfritt, och andra gånger har man tagit en avgift. Det väljer museerna själva.

Jag delar oron när det gäller avgifter till kulturskolan. Det är ett bekymmer när man sätter väldigt höga avgifter. Det är dock kommunerna som bestämmer detta själva.

Vi har i vårt parti och i Alliansen fört fram att vi gärna vill att man ser på till exempel Nacka. Många kommuner har låga avgifter men jättelång kö. Det är inte ett dugg bättre. Nacka har infört en musikskolepeng, där alla får en check från kommunen. Då kommer den också alla till del och går till en musikskola, antingen privat eller offentlig. Det tycker jag är en bra modell.

Anf. 121 LARS OHLY (V) replik:

Herr talman! Jag kan välja att tolka Anne Marie Brodén positivt. I några delar fanns det ändå ett erkännande av att det kanske inte var problemfritt att lägga ned Rikskonserter, även om Anne Marie Brodén har en positiv uppfattning om att mycket av det uppdraget nu har överförts till andra producenter.

När det gäller avgiftsfriheten på museer är det uppenbart att Anne Marie Brodén tycker att det var ett bra beslut att ta bort den. Därmed har jag fått svar på min fråga om Anne Marie Brodén inte tyckte att det påverkade tillgängligheten negativt och om detta inte var ett problem.

När det gäller kulturskolan har det funnits förslag här i riksdagen om att vi skulle avsätta pengar för att få en enhetlig avgift och en maxtaxa för kulturskolan. Det har Anne Marie Brodén med flera avslagit.

Allt detta är sådant som jag menar skulle kunna regleras i en kulturlag. Då skulle man peka ut kulturens betydelse och vikten av tillgång till professionellt utövad kultur, vikten av att de som utövar denna professionellt utövade kultur får goda villkor och vikten av tillgång och möjligheten att själv få prova på, inte minst för barn och ungdomar men även för vuxna. Därigenom skulle man kunna sy ihop det här.

Därför har jag valt att särskilt yrka bifall till reservation 9, som särskilt pekar på vikten av att vi tar efter Norge lite och tänker efter hur vi ska kunna stärka kulturens betydelse. Hur ska vi kunna göra den så viktig som alla talare i den här debatten påstår sig vilja göra den? Även Anne Marie Brodén hade fantastiskt fina formuleringar om kulturens betydelse, men de fina orden göder inte en enda konstutövare, och de gör inte att barn och unga får tillgång till möjligheten att själva utöva kultur. Det krävs något mer. Det krävs nämligen prioritering och resurser, och där står tyvärr regeringen och den borgerliga majoriteten tomhänta.

Anf. 122 ANNE MARIE BRODÉN (M) replik:

Herr talman! Jag tittade på hur många som besökte scenkonsten förra året. Det var 7 miljoner besökare. I Sverige har vi oerhört hög besöksstatistik och hög kulturkonsumtion men också högt kulturutövande. Vi har inga dåliga siffror att luta oss mot.

Det är klart att man kan snegla på Norge. Vi har valt en lite annan modell, och det är att få ett mer regionalt inflytande på kulturen. Jag tror att det är väldigt bra. Jag tror också att precis det som händer i fredags hemma i mitt län är bra, att regionstyrelsens ordförande sitter och diskuterar med vd:n på Rikskonserter hur viktigt det är med kulturen i ett län och i kommunerna.

Det händer något när vi för ut kulturen i länen. Därför tror jag att det är rätt modell som vi har valt. Vi har också sedan 2006 satsat 730 miljoner mer till kulturen. Det är givet att vi tror att det har effekt.

Vi har lite olika modeller. Vi har lite olika syn på kultur ibland. De vackra ord som Lars Ohly sade att jag sade står jag bakom. Jag tycker att kulturen är väldigt viktig. Så gör också statsministern. Det finns tydligt i regeringsförklaringen. Där finns både idrotten och kulturen med på ett mycket bra sätt. Och det är givet att vi fortsatt kommer att satsa på alla viktiga områden och inte minst också på scenkonsten. Det har stor betydelse att man vill och kan jobba och verka på kulturområdet.

Jag ska gå tillbaka till Skapande skola. Vi kan titta på de möjligheter som det har givit att få fler arbetstillfällen. Det har varit väldigt positivt. Och pratar vi med Svensk Scenkonst eller vem som helst som vi har träffat och diskuterat med inför vårt arbete med kulturen 2020, som Moderaterna har gjort, ser vi tydligt att det har svängt och att man har en mycket positiv bild av regeringens kulturpolitik i dag, trots att Lars Ohly säger något annat i debatten.

Anf. 123 TINA EHN (MP) replik:

Herr talman! Jag vet inte var jag ska börja. Jag kan väl börja med det som jag brukar säga. Jag tycker att det är för lite kultur i utbildningssystemet. Det är för lite kultur för unga människor. Det är för lite insikt om kulturens betydelse i politiken, tror jag, över huvud taget.

Jag tycker att vi har en trött kulturpolitik i det här landet, och jag tycker inte om den utbildningspolitik som vi har där man till exempel har tagit bort de estetiska ämnena som var obligatoriska i gymnasiet. Jag tycker att det utvecklas åt helt fel håll.

Vi hör ofta från Anne Marie Brodén, Moderaterna och Alliansen om projektet Skapande skola. Det är svårt att säga att det är ett dåligt projekt. Det kan man kanske inte säga. Men man kan ändå vara lite kritisk. Det har gått från 32 miljoner till 150 miljoner kronor på fyra år. Är det för elevernas kontinuitet när det gäller kultur och estetisk verksamhet, eller är det för konstnärens möjlighet att komma till skolan?

Det behöver inte vara fel, det ena eller det andra. Men frågan är vad man får för effekter. Vad är det man vill ha ut? Har man något slags tanke bakom detta, att det finns en kontinuitet, en kvalitetssäkring, för eleverna?

I och med att det är en kulturskapare som kommer till skolan kan man tänka sig att det finns en kvalitetsstämpel där och att man är nöjd med det. Det här är den kultur man erbjuder. Men gör man så inom andra utbildningsområden? Knappast.

Jag tycker att det är viktigt att ha lite självkritik och ändå se att man alltid lyfter det här området, Skapande skola, som ett slags ersättning för det som fattas. Det är någonting som jag tycker att vi borde diskutera mycket mer, och jag skulle gärna vilja höra Anne Marie Brodén syn på det.

Anf. 124 ANNE MARIE BRODÉN (M) replik:

Herr talman! Det är klart att oppositionen gärna vill säga, och kanske också tycka, att det är en trött regering. Jag tog med det absolut senaste, aktuella, när det gäller regeringens kulturpolitik. Det är två hela sidor med mycket aktiviteter, både sådana som sker och sådana som kommer att ske. Så jag delar inte riktigt den uppfattningen.

Kulturarvet har vi kanske pratat om. Det är kultur för äldre, Kulturarvslyftet, Kulturbryggan, kulturella och kreativa näringar, kultursamverkan, Skapande skola och mer kultur i skolan. På medieområdet har vi många olika områden. Inom idrotten har vi flera olika satsningar. Det är inte så att det inte händer något, men det är möjligt att det kan hända ännu mer.

Jag delar den oro som finns hos Tina Ehn, att skolan kan, vilket den inte får enligt den uppgift skolan har, ta bort den andra kulturen. Vi för-

söker följa detta, och Kulturanalys har ett särskilt uppdrag att titta på att skolan gör det man ska enligt det uppdrag man har. Sedan kommer Skapande skola som ett plus på detta. Så är det tänkt, och så hoppas jag också att det är.

Vi har också uppmärksammat att vissa kommuner minskar på kulturskolan och tycker att det är väldigt olyckligt. Men det finns andra saker som händer i vissa kommuner, och det är att man för in kulturskolan på biblioteken eller att man försöker samordna allting till att bli något som kanske inte riktigt känns så specifikt som kulturskolan en gång var tänkt.

Här finns det säkert mycket mer att följa upp. Därför är det viktigt att vi just har bildat denna myndighet, Kulturanalys, som ger oss mer underlag och fakta i det fortsatta arbetet.

Jag delar som sagt inte oron över att det händer för lite när det gäller den nationella kulturpolitiken, och jag är positiv när det gäller regionerna. Men vi behöver också bevaka att det finns kultur i skolan på ett naturligt och riktigt sätt. Där delar jag Tina Ehns oro.

Anf. 125 TINA EHN (MP) replik:

Herr talman! Det känns bra att höra att det finns lite grann av insikt när det gäller det som händer med musik- och kulturskolorna. Det finns ändå en oro hos regeringsföreträdarna här.

Jag tror att det är någonting som vi får titta på. Vi kan vara överens om att Skapande skola är ett intressant projekt, men vi måste på något sätt se allt det vi har och det som fungerar otroligt bra och som har lyft väldigt mycket, inte minst musiken i Sverige.

I dag hör vi att det läggs ned musik- och kulturskolor i kommuner. Det är otroligt allvarligt. Här behöver vi reagera. Hur ska vi göra? Det kan vara på olika sätt. Det finns tankar om musikskolelagar eller kulturskolelagar. Det finns det förslag som nämndes här, om en musikskolepeng. Hur fungerar det? Är det någonting som alla kommuner ska åläggas att göra?

Jag tror att det är otroligt viktigt att vi tittar bredare på detta än att bara lyfta de här enskilda projekten, som Skapande skola, och ha det som något slags grädde över allting som är svårt. Ni vet, när man har en tårta med olika gropar kan man släta ut den med grädde. Det tror jag inte är bra, för det behövs en substans i det här med kulturen och den estetik som vi behöver allihop för att utvecklas, speciellt barn.

Det var intressant att Skåne lyftes som ett exempel. Jag måste slå mig för bröstet lite. Där har Miljöpartiet ordföranderollen i Kultur Skåne. Det känns bra att det var ett positivt exempel, hur man jobbar där. Jag vet att man jobbar väldigt bra.

Anf. 126 ANNE MARIE BRODÉN (M) replik:

Herr talman! Det är givet att man försöker lyfta de speciella satsningar som görs i en sådan här debatt, men jag delar uppfattningen att kulturen är mycket större. Jag försökte räkna upp alla olika områden och alla de människor som är verksamma inom kulturen och som har en väldigt stor betydelse, inte minst för barn och unga. Det är därför vi har slagit fast i kulturpropositionen att barn och unga har rätt till kultur.

När jag är ute och lyssnar på Kulturrådets representanter, när de talar runt om i landet, lyfter de fram att det äntligen finns en rättighet för barn

och unga att få tillgång till kultur och att de tycker att det är väldigt bra att regeringen har satt ned foten på det området.

Sedan är det givet att Region Skåne har gått före. Jag tycker att man har gjort det av flera skäl. Man vågade börja med kultur på recept. Man har mycket runt kultur för äldre. Umeå har också gått före. Där gör man väldigt mycket breda kultursatsningar. Umeå har blivit utnämnd till årets kulturhuvudstad 2014. Utskottet ska snart åka dit på besök för att lära ännu mer.

Där ser man hur kulturen liksom kan gå in i varenda del i samhället och bli mycket spännande för Umeå, som en attraktiv stad. Jag tror att det är det som vi vill att regioner och kommuner ska se, det som vi som är riktigt engagerade i kultur tar för givet, att detta betyder något alldeles speciellt. Kanske betyder det att man flyttar till Skåne, för man tycker att de är så nytänkande och vågar saker där. Eller så flyttar man till Halland, för de har så mycket spännande kultur i Halland. Eller så flyttar man någon annanstans.

Jag tror att det är precis på det sättet som vi har velat lyfta upp kulturen och kulturens roll i samhället. Det ska inte misstolkas som att vi inte ser kulturens betydelse för dess egen skull, för yttrandefriheten och för demokratin. Men det är också intressant att prata om aspektpolitik. Jag tror att detta med kulturens betydelse för hälsan, kulturens betydelse för tillväxt och så vidare verkligen har slagit rot. Det är alltså en bra framgångssaga trots allt.

Anf. 127 CHRISTER NYLANDER (FP):

Herr talman! Jag tyckte att det var ett på många sätt givande och intressant replikskifte som följde på Anne Marie Brodén anförande nyligen. Jag tyckte nog att Anne Marie Brodén står för den politik som jag tycker är bäst av det som redovisades – och inte bara därför att hon tyckte att folk skulle flytta till Skåne.

När man lyssnar på oppositionen och läser betänkandet ska man såklart komma ihåg att detta är ett betänkande som handlar om motioner. Men i de reservationer som kommer från oppositionen är det mycket utredningar och mycket kartläggningar. Man skulle kunna hänga upp sig på det om man valde att vara konfrontatorisk. Jag har valt att inte vara det utan att i stället lyssna på det som lyfts fram i debatten här. Jag tycker att det finns en hel del områden där vi skulle kunna hitta gemensamma vägar framåt.

Det är till exempel bra att oppositionen lyfter fram kulturskolan och musikskolan på många sätt. Jag saknar möjligen ibland en diskussion om kvaliteten. Man ska inte bara diskutera priset och avgiften utan också fundera på att det är ganska stora kvalitetsskillnader mellan olika kommuner när det gäller musikskolan. Det innebär att man även om man skulle ha råd att gå där inte alltid får den undervisning som man skulle behöva. Det kanske skulle behövas någon form av nationell uppföljning också av kvaliteten i kulturskolan.

Det är bra att Gunilla Carlsson lyfter fram scenkonstpensionerna, som vi vet är en helt avgörande faktor när det gäller planeringen och budgeten ute i regionerna. Det är också bra att utskottet i ett annat betänkande har varit mycket enigt om att detta måste lösas. Det är bra att exempel som Bergmancentret lyfts fram. Jag tror att vi i Sverige måste bli bättre på att

lyfta fram de goda exempel som finns. Det handlar både om kulturpersonligheter som genom historien har varit stora – inte minst August Strindberg som nu syns runt om i Europa och i världen – och Bergman, Astrid Lindgren, Selma Lagerlöf och om många andra som är tydliga kulturpersonligheter. Vi skulle på olika sätt kunna lyfta fram dem bättre.

Det är bra att Tina Ehn och Lars Ohly så tydligt lyfter fram amatörkulturen. Jag själv och Folkpartiet tenderar ibland att inte tala så mycket om den. Men vi vet hur viktig den är, inte minst runt om i landet. Den är viktig för att få människor att växa som just människor genom att själva delta i amatörkultur eller på olika sätt ta del av den. Man berikar varandra på detta sätt. Jag kan tycka att Tina Ehn har en poäng i hur detta kan lyftas fram ytterligare. Vi har gjort ganska stora satsningar från Alliansens sida på amatörkulturen via de anslag som folkbildningen har fått. Men det kan säkert göras mer. Jag tror att det kreativa skapande som finns inom amatörkulturen runt om i Sverige är stimulerande och bra för människor.

Jag tycker att Lars Ohly är lite negativ i sin syn på Alliansens kulturpolitik. Det är inte oväntat; det tillhör uppdraget. Men man måste ändå konstatera att alliansregeringen har lyckats lyfta kulturpolitikens budget under varje år, precis som Anne Marie Brodén tidigare sade. Det har kommit mer resurser till amatörkulturen genom folkbildningsanslaget. Jag är inte säker på att man ska peka ut Statens musikverk, som är den plattform som har skapats, som ett misslyckande efter den korta tid som har gått. Jag tror tvärtom att de gör ganska mycket som är bra.

Jag tror också att man ska fortsätta att fundera på hur jämställdheten kan bli bättre trots att regeringen har gjort ganska många insatser för att förbättra jämställdheten inom kulturlivet. Men jag delar åsikten att det är viktigt för oss som sitter i Alliansen att inte bara titta på det som Tina Ehn talar om – grädden – utan också fundera på de håligheter som behöver slätas ut. Det är klart att det finns ett behov av att fortsätta lyfta fram kulturpolitiken och att göra kulturen viktigare i samhället.

Jag tror, herr talman, att det framför allt handlar om att möta de utmaningar som Sverige står inför framöver. Kulturen blir allt viktigare både för oss som land och samhälle och för oss enskilda individer. Det handlar om att i en snabbt föränderlig värld genom kulturen lära sig att förstå mer av sig själv men också mer av sin omvärld. Det handlar om att genom kulturen förbättra sin egen kreativitet men också mänsklighetens kreativitet. Vi står inför så stora utmaningar just nu att människor måste bli mer kreativa för att lösa det klimathot, den medicinproblematik och den utvecklingsproblematik som finns runt om i världen.

Det är viktigt att kulturen tar större plats därför att det i människans utveckling blir ett alltmer kulturaliserat samhälle. Då måste också kulturpolitiken hänga med i detta.

Vi måste fortsätta att flytta fram positionerna, att flytta fram kulturpolitiken och att göra kulturen viktigare i samhället. Här har vi från Alliansen en hel del att lära oss och fundera på när det gäller att utvärdera oss själva. Men också oppositionen har anledning att fundera på hur de utvecklar sin politik. Genom jämförelsen mellan olika partiers kulturpolitik kan vi också bli bättre tillsammans.

Det är till exempel viktigt att både slå fast detta om kultur i hela landet och våga säga att det ibland är viktigt att storstadsregionernas bit

sticker ut. Inte minst i en globaliserad värld är det viktigt att man har ett antal regioner som syns på den globala arenan och att till exempel Stockholmsregionen är en region som man besöker därför att man vill ta del av den yttersta kvaliteten i kulturen, exempelvis konsten. Stockholm ska finnas med i diskussionen jämte New York och Berlin när det gäller ställen som man borde besöka när man ska se riktigt bra konst. Jag tror inte att det är dumt att ha några sådana regioner. I det perspektivet är det bra att behovet av ett nytt operahus i Stockholmsregionen lyfts fram också i detta betänkande.

Men det handlar också om att se att behovet finns i hela landet. Jag tror att den regionaliseringspolitik som regeringen nu genomför är någonting som i grunden är bra och som vi dessutom kan utveckla.

Precis som Anne Marie Brodén mycket tydligt noterade är det klart att även om kulturen och det kreativa blir allt viktigare i samhället måste man börja från grunden. Man kan inte starta en kreativ verksamhet eller en kulturell verksamhet bara för att man ska sälja saker. Kvaliteten och konsten i sig, egenvärdet, är naturligtvis grunden.

Men man ska inte blunda för att när man väl har hög kvalitet eller mycket intressant kultur i ett land eller i en region kan det också föra med sig många andra positiva effekter. Det kan till exempel göra att ekonomin blir mer kreativ eller att människor mår bättre av att ta del av kulturen. Det finns också andra effekter av det som Anne Marie Brodén kallar för aspektpolitiken.

Herr talman! Jag väljer att med detta yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 128 PER LODENIUS (C):

Herr talman! Centerpartiet värnar kulturens egenvärde och dess betydelse som samhällsberättare och aktiv part i samhällsutvecklingen.

I Centerpartiet ser vi kulturens betydelse i många dimensioner. Dess unika värde för oss som enskilda människor är en del. Vi ser kulturens betydelse för välbefinnande och hälsa, för personlig och samhällelig bildning och för utmaning av konventioner. Kulturen bidrar till ett mer tolerant samhälle samtidigt som den har stor betydelse för innovationer och entreprenöriell utveckling.

Hela samhället har behov av ett brett och omfattande kulturliv. Vi är mångfasetterade både som människor och som samhälle och vet att vi lockas och inspireras av de mest skilda kulturella uttryck. Därför är det också viktigt med en kulturell mångfald som ger utrymme för ett mänskligare, mer demokratiskt och friare samhällsliv.

En uppgift vi har är att skapa förutsättningar för det nya som växer fram och som vi inte har någon självklar plattform för i dag. Vi måste också fortsätta att värna den ideella sektorn som gör så stora insatser. För att vidareutveckla en klok och vidsynt kulturpolitik är det viktigt att föra en bred dialog med företrädare för exempelvis de ideella organisationerna, med kulturarbetare inom olika områden, med näringsliv och med forskare.

De kulturella och kreativa näringarnas betydelse för nationell och regional tillväxt, jobb och innovationer blir allt tydligare i dagens samhälle. Ett livskraftigt kulturliv bidrar också till en orts eller en regions

attraktionskraft både vad gäller att locka till sig nya invånare och för att öka exempelvis kulturturismen.

Centerpartiet i regeringen har därför tagit fram en handlingsplan för de kulturella och kreativa näringarna. Handlingsplanen går ut på att skapa långsiktigt goda villkor för dessa näringar. Kultursamverkansmodellen är också en viktig motor för att utveckla kulturen och samarbetet mellan aktörerna som finns i en region. Men för att detta ska fungera är det viktigt att den dialog som regionen för med kommunerna, det fria kulturlivets organisationer, studieförbunden, de ideella kulturorganisationerna och de professionella aktörerna blir så bra som möjligt.

Kultur finns i hela vårt land. Mycket av den drivs genom ideella krafter men också genom – faktiskt – engagerade lokalpolitiker och inte minst engagerade kulturarbetare. Goda exempel finns över hela landet. Jag har själv haft förmånen att få besöka spännande kulturmål i vårt land. Jag tänker exempelvis på Avesta Art i Verket, Vara konserthus och Kalmar läns museum för att bara nämna några.

Tips på besök att göra har jag fått från engagerade centerpartister runt om i vårt land. Det finns ett mycket stort engagemang i och en stolthet över vad man skapar på sin hemort. Det är fantastiskt att resa runt i Sverige och få se vilket engagemang som finns för kulturen. Jag tänker exempelvis på Panikteatern, som berättade för mig om sitt turnerande bland bygdegårdarna i vårt land. Det är en professionell teaterensemble som ser mötet med publiken, och de möten som sker i publiken, som en lika viktig del som själva teaterföreställningen. Det är en professionell teater som bidrar till sammanhållning och fest i den bygd de besöker.

Jag tänker också på Gottsunda teater i Uppsala där jag har fått se en fantastisk föreställning tillsammans med två skolklasser och ett gäng byggjobbare. Förutom dans- och teaterföreställningarna, som för övrigt spelas gratis för Uppsala kommuns skolelever, bedriver Gottsunda teater en bred verksamhet – ofta med social prägel. Jag tänker bland annat på det mentorsprojekt man har, där teaterns skådespelare och dansare är mentorer för ungdomar från området.

Hos Kulturskolan i Åre har man Krumsprång, som har som mål att stärka elever i behov av särskilt stöd. Det gör man genom olika kulturaktiviteter. Då man är en landsbygdskommun behöver man ibland ta till lite praktiska lösningar som kanske inte alltid är så konventionella men som har visat sig bli väldigt lyckade.

Rock City i Hultsfred, där Svenskt Rockarkiv finns, besökte jag en torsdagskväll i januari. I dagens betänkande behandlar vi också en motion som rör just Svenskt Rockarkiv.

Nu måste jag väl erkänna att formuleringen i utskottets ställningstagande kan uppfattas som lite missvisande. Jag vill vara tydlig med att jag inte ser Svenskt Rockarkiv som en regional angelägenhet. Fram till 2003 var det Statens ljud- och bildarkiv, placerat i Stockholm, som förvaltade detta kulturarv. Jag tror inte att någon då tvivlade på att det var en nationell angelägenhet.

Sedan 2003 är det Rock City som förvaltar Rockarkivet, som för övrigt inte bara innehåller rockminnen. Ett mer riktigt namn tror jag skulle kunna vara populärmusikarkivet. Men nu är namnet Rockarkivet så etablerat att något namnbyte inte är aktuellt. Men att arkivet nu ligger i Hultsfred och inte i Stockholm kan ju inte innebära att det plötsligt har

blivit en regional angelägenhet. Allt som är av riksintresse måste väl inte ligga i Stockholm?

Det här är något som också Statens musikverk har insett. I en helt nyligen inlämnad skrivelse till Kulturdepartementet föreslår Statens musikverk att staten kliver in och tar ett ansvar för populärmusikens kulturarv i Svenskt Rockarkiv. Man nämner i skrivelsen att dokumentation, bevarande samt service till forskare, medier och allmänhet rörande populärmusik skulle kunna ingå som en särskilt profilerad del i Statens musikverks uppdrag och verksamhet, precis som andra musikgenrer gör i dag. Jag tänker bland annat på jazz och visa.

Ett samarbete med Statens musikverk skulle betyda otroligt mycket för Svenskt Rockarkiv, som i dag till stor del drivs på ideell basis.

Herr talman! Under mina resor i Sverige under våren kan jag konstatera att det finns ett stort engagemang för kultur i vårt land, ett engagemang som måste stöttas och uppmuntras. Kulturen hjälper oss att se världen runt omkring oss. Vi kan med en berättelse se oss själva med en klarare blick. Vi kan genom en teaterföreställning förstå andras livsvillkor. Vi kan uppfyllas av kraft, lust och glädje genom att dansa. Kulturen kan berika oss i alla livets situationer. Den kan roa och den kan oroa.

Kulturen har så många olika uttryckssätt att vi alla kan finna något som passar, om vi bara får chansen. För att alla ska få chansen att uppleva kultur och också själva aktivt kunna delta krävs rätt förutsättningar.

Det finns mycket god kultur att tillgå där samhället genom stat, regioner, landsting och kommuner bidrar till finansieringen. För oss i Centerpartiet är det viktigt att dessa medel också bidrar till att fler får tillgång till kulturen. Kulturen är en viktig del i ett hållbart samhälle. Utan kultur tappar vi en långsiktighet i vår samhällsutveckling.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på motionerna.

Anf. 129 LARS-AXEL NORDELL (KD):

Herr talman! Det finns en tydlig kristdemokratisk princip om ansvars- och maktfördelning. Den heter subsidiaritetsprincipen. I dag används den inte bara av kristdemokratiska partier utan, tror jag, av alla partier på Europaanivå.

Många svenskar tycker att det är svårt att uttala ordet ”subsidiaritet”, och därför har det gjorts försök att hitta svenska översättningar, som inte alltid har varit så lyckade. Bland annat säger man ”närhetsprincipen”, men det täcker inte in hela begreppet, eftersom subsidiär betyder understödja. Det handlar om att vi bygger vårt samhälle inte uppifrån och ned utan nedifrån och upp och att beslut därmed ska fattas på lägsta möjliga ändamålsenliga eller effektiva nivå.

Det kommunala självstyret, med rötter ända hos Gustav Vasa, är något som vi vill vara rädda om, och vi gillar också decentralisering. Men subsidiaritetsprincipen innebär att nivån som ligger över ska understödja de lägre nivåerna att ta sitt ansvar. Det innebär att en kommun inte ska beröva en familj dess ansvar för barnomsorgen, utan kommunen ska understödja och komplettera.

På samma sätt är det med staten gentemot kommunerna, eller EU, som har en viktig understödjande roll gentemot medlemsländerna, till exempel när det gäller sammanhållningspolitiken.

Lägsta möjliga ändamålsenliga nivå kan innebära att vi kommer fram till att vissa frågor, till exempel de som handlar om internationell brottslighet eller narkotikasmuggling, måste upp på en övergripande EU-nivå för att bli ändamålsenliga eller effektiva.

Herr talman! Samverkansmodellen på kulturområdet bygger på samma principer, just subsidiaritetsprincipen. Och den har blivit en succé. Tidigare fördelade staten sina kulturpolitiska anslag i detalj även till regionala självstyrelseorgan. Oavsett om det till och med kunde råda total enighet i en region om hur man ansåg att resurserna skulle fördelas visste staten alltid bäst. Men sedan det här har införts kan kommunerna och landstingen vara med och påverka.

Den kultursamverkansmodell som sjösatts omfattar från och med i år 16 av 21 län. Det innebär en tyngdpunktsförskjutning från centralt fattade beslut till ett ökat regionalt ansvar för kulturområdet. Inom ramen för de nya nationella kulturpolitiska målen, som riksdagen antog i december 2009, ska regionala och lokala prioriteringar få ökat genomslag och föra kulturen närmare medborgarna.

Det finns en viktig förutsättning. Det är att respektive region eller landsting har arbetat fram en regional kulturplan i samverkan med länets kommuner. Arbetet med den regionala kulturplanen ska även ske i dialog med det civila samhället och de professionella kulturskaparna. Modellen bidrar därmed till att skapa strategiska mötesplatser för de många aktörer som på nationell, regional och lokal nivå verkar för kulturens utveckling i hela samhället.

Jag vill understryka att samverkansmodellen är bra. Den är viktig för kulturutvecklingen i vårt land.

Herr talman! Det statliga bidraget till regional kulturverksamhet uppgår i dag till 1,28 miljarder kronor. För att underlätta utvecklingen av samverkansmodellen tillfördes 25 miljoner kronor för 2012, och en förstärkning har aviserats även för 2013 och 2014. Förstärkningen ska inriktas mot verksamheter som förnyar och utvecklar kulturområdet, vad gäller både konstnärliga uttryck och nydanande sätt att tillgängliggöra och sprida kulturen till nya och bredare publikgrupper.

Utskottet anser att det är angeläget att fortlöpande följa upp och utvärdera kulturpolitiken för att försäkra sig om att de nationella målen också får genomslag i praktiken. Det var också bakgrunden till bildandet av Myndigheten för kulturanalys.

Av de 25 motionsyrkandena från den allmänna motionstiden 2011 som behandlas i betänkandet kan man konstatera att det finns ett betydande intresse och engagemang från ledamöterna i Sveriges riksdag för kulturpolitiska frågor. En motion handlar om en intressant framgångssaga i norra delen av min valkrets, Örebro län.

Herr talman! År 1999 presenterade eldsjälén, entreprenören, violinisten och operasångaren Sten Niclasson en vision om att skapa ett operahus av ett jättelikt gammalt virkesmagasin mitt ute i glesbygden intill sjön Ljusnaren i Ljusnarsbergs kommun i norra delen av Örebro län.

Han hade bjudit in länsstyrelsens styrelse, där jag var ledamot. Han klev upp på en gul uppochnedvänd läskedrycksback – den gamla sorten, ni vet, för 25 flaskor – som han hade placerat mitt på golvet i virkesmagasinet och gav med full hals prov på vilken fantastisk akustik som den gamla byggnaden bjöd på.

Där stod vi, helt fascinerade över hur det lät, över hur hans vision såg ut och över hans handlingskraft och engagemang. I dag, 13 år senare, har Opera på Skäret under åtta års tid spelat opera och utvecklats till Sveriges största operafestival med 15 000 besökare förra sommaren då de under fyra veckor spelade Carmen.

Alltsedan Opera på Skäret startade har frågan om att få till stånd en stabil och långsiktig finansiering varit aktuell. Därför är det glädjande att ett statsbidrag på 600 000 kronor nu kommer att utgå till landstinget och ingå i samverkansmodellen för att tillförsäkra Opera på Skäret en framtid där också kommun och landsting är med och finansierar.

Detta är bra, men tillsammans utgör det offentliga stödet ändå enbart 30 procent av verksamhetsbudgeten medan 70 procent finansieras genom biljettintäkter och sponsring. Det är extremt högt och leder till att ambitionen att satsa på vissa saker, till exempel föreställningar för barn och ungdomar eller turnéverksamheten, måste stå tillbaka. Det är beklagligt.

I betänkandet lyfter utskottet också fram regeringens handlingsplan för kulturella och kreativa näringar. Planen utgör en del av en fördjupad samverkan mellan näringspolitiken och kulturpolitiken och omfattar en satsning på totalt 73 miljoner kronor under åren 2009–2012.

Det övergripande målet är att stärka entreprenörskap och företagande inom kulturområdet och att främja kulturell och kreativ kompetens i näringslivet för ökad konkurrenskraft och innovationsförmåga. Insatserna i handlingsplanen utgår från de kulturella och kreativa entreprenörernas behov och möjligheter.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till förslaget i kulturutskottets betänkande.

Anf. 130 ISAK FROM (S):

Herr talman! Det känns riktigt bra att komma så här i slutet av en lång kulturdebatt. Det är vi inte riktigt vana vid här i Sveriges riksdag.

Jag ska tala om betydelsen av framtidstro, internationellt kulturutbyte och tillväxt i de kreativa näringarna. Naturligtvis har det sin utgångspunkt i kulturhuvudstadsåret 2014 i Umeå. Det finns en motion från Helén Pettersson om kulturhuvudstadsåret som ett nationellt intresse som är viktig. Jag står dock bakom utskottets gemensamma text i betänkandet, som ändå blev ganska bra. Orsaken till att vi inte reserverar oss till förmån för motionen är vikten av att vi står enade, så att vi alla kan känna att 2014 blir vårt år.

Vad är då kulturhuvudstadsåret? Den initiala idén med Europas kulturhuvudstäder sägs ha börjat efter en pratstund mellan de tidigare grekiska och franska kulturministrarna medan de väntade på ett försenat flyg på Athens flygplats. De berörde behovet av att lära känna varandra mer inom Europa. Den grekiska ministern, Mrs Mercouri, följde upp idén, och redan i juni 1985 lanserades Europahuvudstaden för kultur vid ett möte för EU:s kulturministrar.

Huvudsyftet var att öka kunskaperna om varandra och föra Europas folk närmare varandra. Aten blev utsett till kulturhuvudstad det första året. Europas kulturhuvudstad är i dag ett årligt evenemang med syfte att belysa vårt gemensamma kulturarv och väcka intresse för den kulturella rikedom som finns inom Europa. Mer än 40 städer har fått äran att ge-

nomföra kulturhuvudstadsåret, från Stockholm till Genua, Aten till Glasgow och Kraków till Porto.

Jag har själv varit i Liverpool efter Liverpools genomförande och i Åbo innan Åbo genomförde sitt kulturhuvudstadsår. För Åbos del var det för att se på ansökan och förberedelserna, och för Liverpools del var vi där 2009 med Regionförbundet i Västerbotten för att se vad det blev av det. I Liverpool lyfte man faktiskt en hel stad som var ganska nedkörd. Det var en gammal industristad som var ganska förfallen. Man gjorde en statlig, regional och kommunal jättesatsning för att lyfta Liverpool, som är väl värt att åka och titta på fortfarande.

En stad väljs inte som en Europahuvudstad för kultur endast för vad den är i dag utan främst för vad den planerar att göra under kulturhuvudstadsåret och därefter. Det måste vara något speciellt. Det är dock en väldigt lång resa. För Umeås del började den redan 2008 när alla Sveriges städer bjöds in av regeringen via Kulturrådet att ansöka. Ansökan skulle innehålla obligatoriska uppgifter enligt EU-reglementet men också infomaterial, bilder, film eller ljud. Den viktigaste delen av ansökan var dock att presentera en budget som är heltäckande samt ett kulturprogram för hela 2014.

Den 27 oktober 2008 beslöt kommunfullmäktige i Umeå att man skulle kandidera.

Den 31 oktober 2008 lämnades ansökan över till Kulturrådet. Tre andra städer lämnade också in ansökningar – Gävle, Lund och Uppsala var med.

Den 9 december 2008 meddelade juryn att Umeå och Lund hade gått vidare till andra omgången.

Mellan januari och juni 2009 gjorde man en fördjupad ansökan.

Den 7 och 8 september 2009 sammanträdde juryn och bestämde sig för att rekommendera Umeå. De meddelade Kulturrådet, som sedan meddelade regeringen. Regeringen nominerade Umeå som den svenska kandidaten.

Den 10 och 11 maj 2010, två och ett halvt år efter utlysandet, fattade Europeiska unionens råd det slutgiltiga beslutet.

Det första kulturhuvudstadsåret var som sagt Aten 1985. Sverige har varit värd en gång tidigare, med Stockholm 1998. Då bidrog staten direkt med 150 miljoner. Alla minns troligen inte pådraget för kulturhuvudstadsåret 1998 i Stockholm. Kanske har man också glömt kritiken från Statens kulturråd och kanske också den kritik som ligger till grund för att kulturhuvudstadsåret i Sverige har fått lite av en svart stämpel ute i landet.

Kulturrådet lyfte fram att det var en satsning för eliten och de mest invigda och att väldigt lite kom ytterområdena till godo. Om man frågar stockholmarna kommer de förstås ihåg fyrverkerierna. Jag kan garantera, herr talman, att Umeå och Västerbotten kommer att leverera mycket mer än fyrverkerier 2014. Jag hoppas också att ni alla kommer och tittar.

Numera utses två städer per år, och 2014 riktas blickarna mot Östersjön – Riga och Umeå. Det handlar om det nordliga perspektivet. Top of the world – det är ingen dålig benämning på Umeå – är en kraftsamling för det nordliga rummet i det europeiska huset. Här är Västerbotten, Norrbotten, Jämtland och Västernorrland alla delaktiga i satsningen. År

2014 är det nordligaste kulturhuvudstadsåret någonsin och även första gången Europa får se den samiska kulturen – vårt enda urfolk.

Det kommer att väcka stor internationell nyfikenhet. Därför är en nationell investering för de nationella målen och en långsiktig strategi för besöksnäringen viktig. Visit Sweden har lanserat den största marknadsföringsinsatsen i Europa, top of the world ice tour. Då finns det lite att leva upp till.

De åtta samiska årstiderna ligger till grund för ansökan. Det är ett unikt program och en strategi ända fram till 2050 för en internationalisering av hela regionen, attraktionskraft, förmögenhetsbildning, möjligheter i regionen, den innovationsdrivande kulturens framväxt, nya kreativa näringar och musik- och spelindustrin. EU har benämnt ansökan Excellent programme preparations, alltså goda förberedelser.

Från början var 170 miljoner budgeterade i statliga medel. Det förutsätter att vi ligger fast. Det kräver öppna dörrar och ger legitimitet också åt nya näringslivsfinansieringar som är nödvändiga för att göra året och åren därefter goda. Det visar också på regeringens vilja att satsa på den nordliga regionen. Det är en engångssatsning med garanterat långsiktiga resultat. Sedan kan man välja att lägga den på ett eller två år. Sverige måste lyckas. Det handlar om tolv års gedigna förberedelser.

170 miljoner i statlig medfinansiering är den avgörande skillnaden. År 2014 är det Östersjöns tur, som vi fick höra i torsdags på utskottets hearing om internationellt kulturutbyte. Det är Umeås och Rigas tur som Europas kulturhuvudstäder. De ska vara motorer för kulturell utveckling och bidra till att öka förståelsen mellan Europas folk. Det är viktigt att påpeka att det är Sveriges regering som nominerat Umeå, så också regering och riksdag har ett tydligt ansvar.

Umeås ansökan innehöll, förutom ett heltäckande program, lokal och regional medfinansiering, vilket är ovanligt. Så har det inte alltid varit tidigare. Men när också kommunen och regionen är med visar erfarenheterna att satsningarna blir bättre.

De ekonomiska effekterna av Åbos kulturhuvudstadsår är betydligt större än väntat. Året som kulturhuvudstad har hittills medfört överskottsproduktionseffekter på 260 miljoner euro. Det är inte dåligt! Det nationella ansvaret är väl belagt när det gäller kriterierna för att bli EU:s kulturhuvudstad.

Herr talman! Jag vet inte vad som är problemet, varför regeringen tvekar med att ge besked. Om vi som land inte tar vårt ansvar kommer det naturligtvis att få konsekvenser. Det kräver en egen budgetpost i höstens budget.

Jag är lite besviken på mina kolleger från allianspartierna i utskottet. Anne Marie Brodén räddade det lite grann i sista replikskiftet med Tina Ehn där hon lyfte fram Umeås kulturhuvudstadsår. Annars var det tämligen tunnsått.

Frågan till alliansregeringens stöttepelare här i kammaren är: Kommer det en egen budgetpost i höst? Är tanken att utarma övriga kulturaktörer och att ställa landsändar mot varandra?

Vi socialdemokrater menar i alla fall att det är bra att vi får så stor medverkan som möjligt från institutioner och myndigheter. Men det är av yttersta vikt att vi snarast får besked från regeringen om de 170 miljoner som ligger till grund för att få privata finansiärer att våga satsa.

Herr talman! Att vara kulturhuvudstad i Europa handlar om att umgås med Europa. Det bästa sättet att vitalisera en stad är att ge människor med olika ursprung möjlighet att mötas.

Låt oss tillsammans, förutom att visa upp det nordliga perspektivet för Europa, göra 2014 till ett år av mångfald av kultur i hela landet. Jag hoppas att så många som möjligt av oss här i kammaren fortfarande är kulturpolitiker 2014 så att vi den 30 januari 2014 kan vara med på invigningen uppe i Umeå, då Vårdandets årstid inleds. Det är den första årstiden av de åtta som kommer att pågå ända till den 30 januari 2015.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 13 juni.)

Prot. 2011/12:127
11 juni

Allmänna kulturfrågor

15 § Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Anmälades och bordlades

Framställningar

2011/12:RB3 Lag om vissa äldre sedlars upphörande som lagliga betalningsmedel

2011/12:RB4 Medgivande för Riksbanken att delta i Internationella valutafondens (IMF) finansieringslösning till förmån för fattiga länder

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för dessa framställningar skulle förlängas till *onsdagen den 26 september*.

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande

2011/12:MJU21 Djurskydd och djur som används för vetenskapliga ändamål

Näringsutskottets betänkanden

2011/12:NU25 Rättelse i mönsterskyddslagen

2011/12:NU12 Några frågor om Patentbesvärsrätten

2011/12:NU21 Timmätning för aktiva elkonsumenter

2011/12:NU23 Gemensam organisation för export- och investeringsfrämjande

Försvarsutskottets betänkande

2011/12:FöU8 Nordisk stridsgrupp 2015

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

2011/12:AU11 Diskriminering som har samband med kön i fråga om försäkringstjänster m.m.

16 § Anmälan om interpellation

Anmälades att följande interpellation framställdes

den 11 juni

2011/12:422 Innebörd och måluppfyllelse av fossiloberoende fordonsflotta

av *Anders Ygeman* (S)

till miljöminister Lena Ek (C)

Interpellationen redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 19 juni.

17 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 8 juni

2011/12:644 Bisfenol A

av *Jens Holm* (V)

till miljöminister Lena Ek (C)

2011/12:645 Elevers tillgång till skolbibliotek

av *Kerstin Engle* (S)

till utbildningsminister Jan Björklund (FP)

2011/12:646 Könsdiskriminerande reklam

av *Kerstin Engle* (S)

till statsrådet Birgitta Ohlsson (FP)

2011/12:647 Bevarande av sockenindelningen

av *Christer Engelhardt* (S)

till finansminister Anders Borg (M)

den 11 juni

2011/12:648 Utbyte av 200-kilovolts luftledning genom Östergötland

av *Johan Andersson* (S)

till statsrådet Anna-Karin Hatt (C)

2011/12:649 Vräkning av brottsutsatta kvinnor

av *Eva Olofsson* (V)

till justitieminister Beatrice Ask (M)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 19 juni.

Förhandlingarna leddes
av andre vice talmannen från sammanträdet början till och med 10 §
anf. 39 (delvis),
av talmannen därefter till och med 12 § anf. 80 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med 14 § anf. 113 (delvis) och
av talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

LARS FRANZÉN

/Eva-Lena Ekman

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Avsägelse	1
3 § Anmälan om kompletteringsval	1
4 § Meddelande om frågestund	2
5 § Anmälan om inkommet protokollsutdrag från utskott	2
6 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen	2
7 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	2
8 § Hänvisning av ärenden till utskott	3
9 § Leveransplikt för elektroniskt material	4
Utbildningsutskottets betänkande 2011/12:UbU21	4
(Beslut skulle fattas den 13 juni.)	4
10 § Ändrad könstillhörighet	4
Socialutskottets betänkande 2011/12:SoU23	4
Anf. 1 ANN ARLEKLO (S)	4
Anf. 2 AGNETA LUTTROPP (MP)	7
Anf. 3 EVA OLOFSSON (V)	8
Anf. 4 MATS GERDAU (M)	11
Anf. 5 ANN ARLEKLO (S) replik	13
Anf. 6 MATS GERDAU (M) replik	13
Anf. 7 ANN ARLEKLO (S) replik	13
Anf. 8 MATS GERDAU (M) replik	14
Anf. 9 AGNETA LUTTROPP (MP) replik	14
Anf. 10 MATS GERDAU (M) replik	14
Anf. 11 AGNETA LUTTROPP (MP) replik	15
Anf. 12 MATS GERDAU (M) replik	15
Anf. 13 BARBRO WESTERHOLM (FP)	15
Anf. 14 EVA OLOFSSON (V) replik	17
Anf. 15 BARBRO WESTERHOLM (FP) replik	17
Anf. 16 EVA OLOFSSON (V) replik	17
Anf. 17 BARBRO WESTERHOLM (FP) replik	18
Anf. 18 ANN ARLEKLO (S) replik	18
Anf. 19 BARBRO WESTERHOLM (FP) replik	19
Anf. 20 ANN ARLEKLO (S) replik	19
Anf. 21 BARBRO WESTERHOLM (FP) replik	19
Anf. 22 ANDERS W JONSSON (C)	20
Anf. 23 AGNETA LUTTROPP (MP) replik	21
Anf. 24 ANDERS W JONSSON (C) replik	21
Anf. 25 AGNETA LUTTROPP (MP) replik	22
Anf. 26 ANDERS W JONSSON (C) replik	22
Anf. 27 EVA OLOFSSON (V) replik	23
Anf. 28 ANDERS W JONSSON (C) replik	23
Anf. 29 EVA OLOFSSON (V) replik	24
Anf. 30 ANDERS W JONSSON (C) replik	24
Anf. 31 ANDERS ANDERSSON (KD)	25

Anf. 32	ANN ARLEKLO (S) replik.....	27	Prot. 2011/12:127
Anf. 33	ANDERS ANDERSSON (KD) replik	27	11 juni
Anf. 34	ANN ARLEKLO (S) replik.....	28	
Anf. 35	ANDERS ANDERSSON (KD) replik	28	
Anf. 36	MARIA ABRAHAMSSON (M).....	29	
Anf. 37	BÖRJE VESTLUND (S).....	30	
Anf. 38	BARBRO WESTERHOLM (FP) replik.....	31	
Anf. 39	BÖRJE VESTLUND (S) replik.....	32	
Anf. 40	BARBRO WESTERHOLM (FP) replik.....	32	
Anf. 41	BÖRJE VESTLUND (S) replik.....	32	
	(Beslut skulle fattas den 13 juni.)	33	
11 §	Ny ordning för nationella vaccinationsprogram	33	
	Socialutskottets betänkande 2011/12:SoU20	33	
Anf. 42	MARGARETA SANDSTEDT (SD).....	33	
Anf. 43	ANN ARLEKLO (S).....	34	
Anf. 44	HENRIK RIPA (M).....	35	
Anf. 45	BARBRO WESTERHOLM (FP).....	36	
Anf. 46	ANDERS W JONSSON (C)	37	
Anf. 47	ANDERS ANDERSSON (KD).....	38	
	(Beslut skulle fattas den 13 juni.)	39	
12 §	Litteratur, språk, läsande och bibliotek.....	39	
	Kulturutskottets betänkande 2011/12:KrU7	39	
Anf. 48	KERSTIN ENGLE (S)	39	
Anf. 49	TINA EHN (MP).....	42	
Anf. 50	MATTIAS KARLSSON (SD)	45	
Anf. 51	TINA EHN (MP) replik	47	
Anf. 52	MATTIAS KARLSSON (SD) replik	47	
Anf. 53	TINA EHN (MP) replik	48	
Anf. 54	MATTIAS KARLSSON (SD) replik	48	
Anf. 55	BENGT BERG (V)	48	
Anf. 56	ELLEN JUNTTI (M).....	50	
Anf. 57	KERSTIN ENGLE (S) replik.....	52	
Anf. 58	ELLEN JUNTTI (M) replik	52	
Anf. 59	KERSTIN ENGLE (S) replik.....	52	
Anf. 60	ELLEN JUNTTI (M) replik	53	
Anf. 61	MATTIAS KARLSSON (SD) replik	53	
Anf. 62	ELLEN JUNTTI (M) replik	53	
Anf. 63	MATTIAS KARLSSON (SD) replik	53	
Anf. 64	ELLEN JUNTTI (M) replik	54	
Anf. 65	CHRISTER NYLANDER (FP).....	54	
Anf. 66	BENGT BERG (V) replik	56	
Anf. 67	CHRISTER NYLANDER (FP) replik	56	
Anf. 68	BENGT BERG (V) replik	57	
Anf. 69	CHRISTER NYLANDER (FP) replik	57	
Anf. 70	KERSTIN ENGLE (S) replik.....	58	
Anf. 71	CHRISTER NYLANDER (FP) replik	58	
Anf. 72	KERSTIN ENGLE (S) replik.....	58	
Anf. 73	CHRISTER NYLANDER (FP) replik	59	

Anf. 74	MATTIAS KARLSSON (SD) replik	59
Anf. 75	CHRISTER NYLANDER (FP) replik	60
Anf. 76	MATTIAS KARLSSON (SD) replik	60
Anf. 77	CHRISTER NYLANDER (FP) replik	61
Anf. 78	TINA EHN (MP) replik	62
Anf. 79	CHRISTER NYLANDER (FP) replik	62
Anf. 80	PER LODENIUS (C)	63
Anf. 81	ROLAND UTBULT (KD)	64
Anf. 82	BENGT BERG (V) replik	66
Anf. 83	ROLAND UTBULT (KD) replik	67
Anf. 84	BENGT BERG (V) replik	67
Anf. 85	ROLAND UTBULT (KD) replik	67
	(Beslut skulle fattas den 13 juni.)	67
13 §	Politik för det civila samhället	68
	Kulturutskottets betänkande 2011/12:KrU8	68
Anf. 86	PETER JOHNSSON (S)	68
Anf. 87	TINA EHN (MP)	69
Anf. 88	MATTIAS KARLSSON (SD)	71
Anf. 89	TORBJÖRN BJÖRLUND (V)	74
Anf. 90	AMIR ADAN (M)	76
Anf. 91	PETER JOHNSSON (S) replik	77
Anf. 92	AMIR ADAN (M) replik	77
Anf. 93	PETER JOHNSSON (S) replik	77
Anf. 94	AMIR ADAN (M) replik	78
Anf. 95	TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik	79
Anf. 96	AMIR ADAN (M) replik	79
Anf. 97	TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik	79
Anf. 98	AMIR ADAN (M) replik	80
Anf. 99	CHRISTER NYLANDER (FP)	81
Anf. 100	MATTIAS KARLSSON (SD) replik	83
Anf. 101	CHRISTER NYLANDER (FP) replik	83
Anf. 102	MATTIAS KARLSSON (SD) replik	84
Anf. 103	CHRISTER NYLANDER (FP) replik	84
Anf. 104	PER LODENIUS (C)	84
Anf. 105	LARS-AXEL NORDELL (KD)	86
Anf. 106	MATTIAS KARLSSON (SD) replik	88
Anf. 107	LARS-AXEL NORDELL (KD) replik	88
Anf. 108	MATTIAS KARLSSON (SD) replik	89
Anf. 109	LARS-AXEL NORDELL (KD) replik	89
	(Beslut skulle fattas den 13 juni.)	90
14 §	Allmänna kulturfrågor	90
	Kulturutskottets betänkande 2011/12:KrU10	90
Anf. 110	GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (S)	90
Anf. 111	TINA EHN (MP)	92
Anf. 112	MATTIAS KARLSSON (SD)	93
Anf. 113	LARS OHLY (V)	94
Anf. 114	ANNE MARIE BRODÉN (M)	97

Anf. 115 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (S)	
replik.....	99
Anf. 116 ANNE MARIE BRODÉN (M) replik	99
Anf. 117 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (S)	
replik.....	100
Anf. 118 ANNE MARIE BRODÉN (M) replik	101
Anf. 119 LARS OHLY (V) replik.....	101
Anf. 120 ANNE MARIE BRODÉN (M) replik	102
Anf. 121 LARS OHLY (V) replik.....	103
Anf. 122 ANNE MARIE BRODÉN (M) replik	103
Anf. 123 TINA EHN (MP) replik	104
Anf. 124 ANNE MARIE BRODÉN (M) replik	104
Anf. 125 TINA EHN (MP) replik	105
Anf. 126 ANNE MARIE BRODÉN (M) replik	105
Anf. 127 CHRISTER NYLANDER (FP).....	106
Anf. 128 PER LODENIUS (C)	108
Anf. 129 LARS-AXEL NORDELL (KD).....	110
Anf. 130 ISAK FROM (S)	112
(Beslut skulle fattas den 13 juni.)	115
15 § Bordläggning och beslut om förlängd motionstid	115
16 § Anmälan om interpellation	116
17 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	116
18 § Kammaren åtskildes kl. 18.13.....	117

Tryck: Elanders, Vällingby 2012